

Jussi Westinen, Elina Kestilä-Kekkonen,
Josefina Sipinen & Åsa von Schoultz

TUPLAVAALIEN TULIKOE – tutkimus vuoden 2025 alue- ja kuntavaaleista

Jussi Westinen, Elina Kestilä-Kekkonen,
Josefina Sipinen & Åsa von Schoultz

TUPLAVAALIEN TULIKOE – tutkimus vuoden 2025 alue- ja kuntavaaleista

KAKS – KUNNALLISALAN KEHITTÄMISSÄÄTIÖ

Kunnallissalan kehittämissäätiön
Tutkimusjulkaisu-sarjan julkaisu nro 128
© Pole-Kuntatieto Oy ja kirjoittajat

ISBN 978-952-349-154-0 (pdf)
ISSN 1235-6956

Sisällys

Esipuhe	7
1 JOHDANTO – KOHTI HISTORIALLISTA TUPLAVAALEJA	9
Erillisistä vaaleista samanaikaisiin vaaleihin	9
Alue- ja kuntavaalit palveluvaaleina ja välivaaleina	12
Ehdokasasettelu	15
Äänestysaktiivisuus	18
Vaalitulos	25
2 TUPLAVAALIASETELMAN VAIKUTUKSET	
ÄÄNESTÄJÄKUNNASSA	36
Vaalien koettu tarkeysjärjestys	36
Tuplavaaliasetelma – vaikeaa vai helppoa äänestäjille?	40
Onko kansalaispätevyyden vaje selitys heikolle äänestysaktiivisuudelle alue- ja kuntavaaleissa?	43
Muutokset hyvinvointialueisiin kohdistuvissa asenteissa	46
3 ÄÄNESTÄMINEN JA PUOLUEVALINTA	
SAMANAIKAISISSA VAALEISSA	51
Äänestämättömyys ja sen syyt	51
Puoluevalinta eri väestöryhmissä	57
Äänten hajauttaminen eri puolueille	64
Alue- ja kuntavaalien tärkeimmät teemat sekä asiakysymysomistajuus	71
4 ALUEELLINEN ERIYTYMINEN ALUE- JA KUNTAVAALEISSA	78
Eriytymiskehityksen nousu yhteiskuntien ja tutkimuksen keskiöön .	78
Paikkasidonnaisen edustuksen painoarvo alue- ja kuntavaaleissa	79

Näkemykset hyvinvointiyhteiskunnan järjestämisestä ja oman alueen tulevaisuudennäkymistä	84
Kuntavaalikannatuksen alueellinen eriytyneisyys	89
5 JOHTOPÄÄTÖKSET	96
Tuplavaaliasetelma oli vaikea huomattavalle osalle äänestäjistä	96
Hyvinvointialueiden ja aluevaalien uskottavuus on koetuksella	97
Joka neljäs äänestäjä hajautti äänensä eri puolueille alue- ja kuntavaaleissa	98
Alueellinen eriytyminen näkyy tulevaisuudenuskossa ja unohdetun alueen kokemuksessa	99
Tuplavaaleihin motivoituminen on tulevien vaalien koetinkivi	101
Lähteet	103

Esipuhe

Alue- ja kuntavaalitutkimus 2025 jatkaa vuoden 2017 ja 2021 kunta-vaaleista sekä vuoden 2022 aluevaaleista tehtyjen tutkimusten viitoittamalla tiellä (ks. Borg 2018, 2022, 2023) ja luo jatkuvuutta paikallis- ja alue-tason vaaleja koskevaan vaalitutkimukseen Suomessa. Vuoden 2025 vaalit olivat ensimmäiset samanaikaisesti järjestettävät tuplavaalit alue- ja kuntavaalien osalta, mikä loi erityisiä uudenlaisia tutkimuksellisia mahdollisuuksia.

Tämän tutkimusraportin analyysit pohjautuvat tätä tutkimusta varten kerättyyn kyselytutkimusaineistoon sekä Tilastokeskuksen tilastotietokannoista saataviin aineistoihin vaaleista ja väestöstä. Tutkimuksessa tehdään vertailuja edellisiin vaaleihin soveltuvien osien. Pääpaino on kyselytutkimusaineiston analyysissä. Tutkimus jakautuu neljään pääteemaan: vuoden 2025 alue- ja kuntavaalien vaalianalyysiin (mm. ehdokasasettelu, äänestysaktiivisuus ja vaalitulokset) suhteessa aikaisempiin vaaleihin, tuplavaaliasetelman vaikutuksiin äänestäjäkunnassa, äänestämiseen ja puoluevalintaan sekä alueelliseen eriytymiseen alue- ja kuntavaaleissa.

Tutkimushankkeessa olivat mukana valtio-opin tutkijatohtori Jussi Westinen, professori Elina Kestilä-Kekkonen ja yliopistonlehtori Josefina Sipinen Tampereen yliopistosta sekä valtio-opin professori Åsa von Schoultz Helsingin yliopistosta. Jussi Westinen on vastannut käsillä olevan tutkimusraportin tekstistä ja analyysistä, joita tutkimusryhmän muut jäsenet ovat kommentoineet. Tutkimusryhmä määritteli yhdessä hankkeen ja raportin teemat. Westinen ja Kestilä-Kekkonen vastasivat kyselytutkimuksen suunnittelusta. Lisäksi olemme erittäin kiitollisia Kunnallissalan kehittämissäätiön tutkimuspäällikölle Sami Borgille, joka kommentoi sekä kyselytutkimuslomaketta että tutkimusraportin käsikirjoitusta.

Kiitämme lämpimästi Kunnallissalan kehittämissäätiötä (KAKS) hankkeen rahoittamisesta ja mahdollistamisesta. Kiitämme Veriania (edelliseltä nimeeltään Kantar Public) hankkeen tutkimusaineiston keräämisestä KAKSin

rahoituksella. Kiitokset kuuluvat KAKSille myös kielenhuollosta, taitosta ja ulkoasusta.

Tutkimus on aikaisempien alue- ja kuntavaalitutkimusten tapaan kirjoitettu yleistajuiseksi analyysiksi laajalle yleisölle.

Tampereella 20.11.2025

Jussi Westinen, tutkijatohtori, Tampereen yliopisto

Elina Kestilä-Kekkonen, professori, Tampereen yliopisto

Josefina Sipinen, yliopistonlehtori, Tampereen yliopisto

Åsa von Schoultz, professori, Helsingin yliopisto

1 Johdanto – kohti historiallisia tuplavaaleja

Erillisistä vaaleista samanaikaisiin vaaleihin

Vuoden 2025 alue- ja kuntavaalit olivat historialliset, sillä ne järjestettiin ensimmäistä kertaa samanaikaisesti. Ennen tätä Manner-Suomessa oli järjestetty vain kerran aiemmin samanaikaisesti kahdet valtakunnalliset vaalit, kun syksyllä 1996 valittiin ensimmäistä kertaa Suomen edustajat europarlamenttiin – poikkeuksellisesti kuntavaalien yhteydessä (ks. Borg 1997). Aluevaalit ehdittiin järjestää vain kerran erillisinä vaaleina, vuoden 2022 tammikuussa. Vaalien järjestämisajankohtaa määritti hyvinvointialueuudistuksen aikataulussa pysyminen, mikä vaikeutti ehdokashankintaa. Myös kampanjoille tilanne oli haasteellinen, ja äänestysprosentti jäi varsin matalaksi, vain 47,5 prosenttiin (Borg 2023). Edelliset ja toistaiseksi viimeiset omina vaaleinaan järjestetyt kuntavaalit järjestettiin puolestaan koronapandemian aikaan kesäkuussa 2021, johon ne oli siirretty saman vuoden keväältä pandemiatilanteen vuoksi (Borg 2022). Kuntavaalien äänestysprosentti jäi näissä olosuhteissa matalaksi aiempiin vaaleihin verrattuna (55,1 %).

Alue- ja kuntavaalien niputtamisen¹ tausta on vuoden 2021 vaalilaissa (649/2021). Alue- ja kuntavaalit sisällytettiin samaan lakiin ja eduskunta päätti, että kuntavaalit toimitetaan samanaikaisesti aluevaalien kanssa. Toiveena oli, että vaalien niputtamisella olisi positiivisia vaikutuksia äänestysaktiivisuuteen, kuten Kansallisen demokratiaohjelman 2025 väliraporttiin kirjattiin (Borg 2023, 165). Julkisuudessa on myös puhuttu vaaliväsymyksestä (MTV 2025). Vuosien 2023–2025 aikana järjestettiin eduskuntavaalit,

¹ Vaalien niputtamisella tarkoitetaan tässä raportissa sitä, että kahdet vaalit järjestetään samanaikaisesti. Tämä on tärkeää erottaa termistä vaalien yhdistäminen. Vaaleja ei yhdistetä, vaan ne käydään teknisessä mielessä samanaikaisesti erillisinä vaaleina, joissa myös äänestetään erikseen ja mahdollisesti myös toisistaan riippumatta.

presidentinvaalit (kaksi kierrosta), eurovaalit sekä alue- ja kuntavaalit. Alue- ja kuntavaalien samanaikaisuudella vähennettiin näin olleen vaaliruhkaa. Lisäksi se mahdollisti puolueille samanaikaisen ehdokashankinnan kaksiiin vaaleihin ja vaalikampanjoiden yhdistämisen, mikä säästi rahaa ja aikaa. Resurssien säästämistä pidetään vaalien niputtamisen yleisempänäkin tavoitteena (ks. Andersen 2024; Cancela & Geys 2016).

Ylipäätään eri maissa tehdyt tutkimukset osoittavat, että vaalien samanaikainen toimittaminen ennemmin nostaa kuin laskee äänestysaktiivisuutta (Cancela & Geys 2016; Benedictis-Kessner, 2018; Braccoa & Revelli, 2018). Tosin vaalityypillä on merkitystä: korkean profiilin ja kiinnostuksen vaalit, kuten presidentinvaalit, nostavat matalamman äänestysosallistumisen vaalien äänestysprosenttia, mutta korkean profiilin vaalien äänestysprosentti ei nouse vaalien samanaikaisuuden myötä (Andersen 2024; Dettrey, 2009). Useamman vähemmän tärkeäksi koettujen vaalien yhdistäminen voi tuottaa hienoista kasvua äänestysaktiivisuudessa (Garmann, 2015; Leininger ym., 2018; Lysek & Kouba, 2021). Italiaa koskevassa tutkimuksessa on havaittu, että kun tärkeäksi koetut kuntavaalit on pidetty samanaikaisesti maakuntavaalien kanssa, kunnallisvaalien äänestyspäättös vaikuttaa ja ehdollistaa äänestäjien valintoja myös alueellisissa vaaleissa (Braccoa & Revelli 2018). Havaintoja on myös siitä, että puolueet ovat painottaneet tärkeämpien vaalien teemoja, kampanjoita ja ehdokkaita luottaen, että se auttaa niitä menestymään myös vähemmän tärkeiksi koetuissa vaaleissa (Ratnawati & Roman- sa 2020).

Vuoden 2025 alue- ja kuntavaalien lähestyessä ilmassa oli etukäteen epäily siitä, että vaalien niputtaminen nostaa alhaisemman kiinnostuskategorian vaalien eli aluevaalien äänestysprosenttia, mutta laskee kuntavaalien äänestysprosenttia (Borg 2023, 165). Huolta aiheuttanut tekijä oli myös se, vähentääkö vai lisääkö vaalien samanaikaisuus äänestyspäättökseen sekä ehdokas- ja puoluevalintaan liittyvää kognitiivista kuormaa. Kognitiivista kuormaa on vaaleissa sitä enemmän, mitä enemmän äänestäjien pitää prosessoida ja muistaa uutta vaaleihin, puolueisiin ja ehdokkaisiin liittyvää informaatiota ja jäsentää äänestysvalintojaan vaaleissa (ks. Nawara & Bailey 2021). Lisäksi pohdintaa heräsi siitä, monimutkaistaako vai selkeyttääkö vaalien samanaikaisuus vaaliasetelmaa, kun äänestäjäkunta seuraa vaalikampanjoita ja vaaleista käytävää julkista keskustelua. Tuplavaaliasetelma antoi lisäksi

äänestäjille Suomessa lähes ennenkokemattoman mahdollisuuden hajauttaa äänensä kahdelle eri puolueelle (ns. *split ticket voting*, ks. Berg & Oscarsson 2020) tai äänestää samaa puoluetta mutta eri ehdokasta.

Koska alue- ja kuntavaalien tematiikka sekä kuntien ja hyvinvointialueiden tehtävät ja vastuualueet poikkeavat selvästi toisistaan, oli myös mahdollista, että osa äänestäjistä tulisi kiinnittymään paljon vahvemmin kuntavaalien tai vaihtoehtoisesti aluevaalien teemoihin. Vaalitutkimukset ovat osoittaneet, että äänestäjillä on vaihtelevaa kiinnostusta ja painotuseroja politiikan asiakysymyksiin ja he painottavat eri voimakkuudella puolueen ja ehdokkaan merkitystä (ks. Helimäki & Schoultz 2024; Ylisalo 2024). Näin ollen oli perusteltua olettaa, että samanaikaisissa vaaleissa äänestäjät saattoivat tehdä äänestysvalintojaan alue- ja kuntavaaleissa toisistaan poikkeavilla tavoilla. Kaiken kaikkiaan sekä äänestäjät, ehdokkaat, puolueet että vaalitoimitsijat olivat uuden tilanteen edessä tuplavaaleissa.

Tutkimusta varten kerättiin kyselytutkimusaineisto välittömästi vaalien (vaalipäivä 13.4.2024) jälkeen 18.–24.4.2025 Verianin (entinen Kantar Public) internet-paneelissa. Tutkimukseen osallistui 1 042 vastaajaa. Aineisto on painotettu tämän kirjan analyyseissä vaalituloksen ja sosiodemografisten ominaisuuksien mukaan siten, että eri väestöryhmät ja eri puolueiden äänestäjät ovat edustettuina aineistossa oikeassa suhteessa. Vastaajajoukkoon kuului alue- ja kuntavaaleissa äänioikeutetut 18–79-vuotiaat. Alue- ja kuntavaaleja ei toimitettu Ahvenanmaalla eikä aluevaaleja Helsingissä.

Lisäksi tutkimuksessa hyödynnetään aineistona Tilastokeskuksen vaalitietokantaa, johon on koottu äänestämistä koskevia tietoja. Rekisteri- ja kyselytutkimusaineistojen analyyseissä käytetään soveltuvia tilastollisia menetelmiä, kuten jakaumatarkasteluja (keskiluvut, ristiintaulukointi) sekä monimuuttujamenetelmiä (logistinen regressioanalyysi). Analyyseissa hyödynnetään soveltuvia tilastollisia testejä. Tilastollinen testaus tarkoittaa, että pääsääntöisesti emme tekstissä puhu väestöryhmien välisistä eroista, elleivät ne ole tilastollisesti merkitseviä 95 prosentin luottamustasolla.

Tässä tutkimuksessa läpivalaistaan, miten tuplavaaliasetelma näkyi vaaleissa. Lisäksi kirjan kantavana teemana on kuntia ja alueita läheisesti koskettava alueellinen eriytyminen, joka on näkynyt monilla eri väestömittareilla (Kaartinen & Westinen 2024) ja jolla on ollut heijastuksia myös

poliittiseen aktiivisuuteen (Westinen & Borg 2016). Kunnat ja hyvinvointialueet sekä niiden asukkaat lähtivät vuoden 2025 vaaleihin hyvin erilaisista tilanteista väestörakenteen ja taloudellisen kestäkyvyn sekä palveluverkon ja niiden tulevaisuudennäkymien suhteen. Tutkimus selvittää, miten tämä näkyi poliittisissa asenteissa ja valinnoissa. Ensiksi on kuitenkin hyvä käydä lyhyesti läpi, minkälaisista poliittisista asetelmista vuoden 2025 alue- ja kuntavaaleihin lähdettiin.

Alue- ja kuntavaalit palveluvaaleina ja välivaaleina

Alue- ja kuntavaalit pidettiin vuoden 2017 kuntavaalien tapaan täsmälleen eduskunnan vaalikauden puolivälissä. Vuoden 2021 kuntavaaleja siirrettiin koronan takia kahdella kuukaudella, mutta niissäkin oli yhtä lailla niin sanottua välivaalien tuntua, jolloin vaalit toimivat myös merkittävänä kannatusmittauksena eduskuntapuolueille kaksi vuotta edellisten eduskuntavaalien jälkeen ja kaksi vuotta ennen seuraavia normaaliaikataulun mukaisia eduskuntavaaleja.

Pääministeri Petteri Orpon hallitus (2023-) on ollut poliittisesti historiallinen hallitus siinä mielessä, että se voidaan määritellä Suomen kautta aikojen ensimmäiseksi oikeistolaiseksi enemmistöhallitukseksi. Sen kaksi päähallituspuoluetta ja niiden kannattajat sijaitsivat vasemmisto-oikeisto-ulottuvuudella selkeästi oikealla ja myös Suomen Kristillisdemokraatit (KD) ja Suomen ruotsalainen kansanpuolue (RKP) sijoittuvat enemmän oikealle kuin vasemmalle (Isotalo ym. 2023; Wass ym. 2024). Tämä on mahdollistanut hallitukselle varsin oikeistolaisen talous- ja sosiaalipolitiikan toteuttamisen, kun kompromisseja ei ole tarvinnut liiemmälti hakea talous- ja sosiaalipolitiikassa. Istuva hallitus on tehnyt varsin laajamittaista leikkauspolitiikkaa, jolla on pyritty taittamaan Suomen velkasuhdetta. Leikkauslistalla ovat olleet monet sosiaalipolitiikan piirissä olevat tuet, ja monet leikkauksista ovat kohdistuneet pienituloisiin samalla, kun hyvätuloisimpien verotusta on kevennetty. Lisäksi hyvinvointialueita on patisteltu kattamaan alijäämiään ja löytämään lisäsäästöjä, ja myös koulutus on ollut leikkausten kohteena. (Helsingin Sanomat 2025a; Yle 2024a.) Debatti vasemmistosävytteisen opposition kanssa talous- ja sosiaalipolitiikan suunnasta on ollut kuluvalle vaalikaudella väkevää.

Tämän vuoksi valtakunnanpolitiikalla oli ilmeinen kehystävä vaikutus vuoden 2025 alue- ja kuntavaaleihin käytäessä. Eduskuntavaalien gallupkannatuksessa 25 prosentin lukemiin ja reippaaseen johtoasemaan noussut pääoppositiopuolue Suomen Sosialidemokraattinen Puolue (SDP) pääsi haastamaan hallitusta otolliselta paikalta ja sille sopivilla, hyvinvointivaltion perusteisiin liittyvillä teemoilla. Niin ikään edellisessä hallituksessa istuneet keskusta, vasemmistoliitto ja vihreät pyrkivät myös haastamaan hallituksen sen toteuttamasta leikkauspolitiikasta. Hallitusrintama – kokoomus, perussuomalaiset, RKP ja kristillisdemokraatit – puolestaan on korostanut säästöjen ja velkaantumisen voimakkaan taittamisen välttämättömyyttä, jotta palveluita olisi tulevaisuudessakin.

Eduskuntapuolueista SDP:n Antti Lindtman, keskustan Antti Kaikkonen, vihreiden Sofia Virta, vasemmistoliiton Minja Koskela ja RKP:n Andreas Adlercreutz johdattivat puolueensa ensimmäistä kertaa sekä kunta- että aluevaaleihin puolueensa puheenjohtajina, mikä saattoi lisätä vaalien kiinnostavuutta myös vaaliväittelyiden näkökulmasta.

Vuoden 2017 kuntavaaleissa hallitsevia valtakunnallisia vaaliteemoja olivat sote-uudistus ja sen valinnanvapausmalli, yksityistäminen ja maakunta-uudistus. Lisäksi merkittäviä teemoja olivat subjektiivinen päivähoito, maksuton varhaiskasvatus, ryhmäkoot ja tilat, sivistys ja koulutus, nuorten syrjäytyminen, vanhustenhoito ja kotihoito sekä verotus ja työllisyys. (Borg 2018.) Vuoden 2022 aluevaaleissa puolestaan julkista keskustelua dominoivat hyvinvointialueiden ja sote-uudistuksen rahoitus, palveluiden saatavuus ja kattavuus, sosiaali-, terveys- ja pelastustoimen henkilöstön työhyvinvointi ja palkat sekä Sanna Marinin hallituksen sote-uudistus ja sen herättämät kiistat hallituksen ja opposition välillä (Borg 2023). Sote-uudistuksessa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut ja pelastuspalvelut siirrettiin perustettujen hyvinvointialueiden hoidettavaksi, mutta hyvinvointialueille ei annettu verotusoikeutta.

Vuoden 2025 vaaleista ei tehty samanlaista mediaseuranta-analyysiä, mutta Kunnallisanalan kehittämissäätiö kysyi suomalaisilta kolme kuukautta ennen vaaleja, mihin asioihin heidän mielestään tulisi kiinnittää huomiota alue- ja kuntavaaleissa. Tärkeimmiksi teemoiksi nostettiin vanhuspalvelut, terveydenhuolto, työllisyys, peruskoulut, pelastuspalvelut ja lähiympäristön turvallisuus. Vastaava kysymys esitettiin myös vuosien 2017 ja 2021 kunta-

vaaleja edeltäneenä aikana. Prioriteettilistassa ei ole tapahtunut suuria muutoksia vuosien 2016–2025 aikana. Sen sijaan jo entuudestaan hyvin tärkeät teemat, kuten terveyspalvelut ja peruskoulut, ovat nousseet vieläkin tärkeämmiksi asioiksi suomalaisten keskuudessa. Asuinalueiden suunnittelun ja kaavoituksen sekä joukkoliikenteen tärkeyden korostaminen on sen sijaan vähentynyt. (KAKS 2025.)

Huomattavaa oli myös, että ennen vuoden 2025 vaaleja hallituspuolueiden kannattajat korostivat teemoissa keskimääräistä enemmän valtion velkaantumista ja taloutta, maahanmuuttoa, kotikunnan taloutta ja velkaantumista, kunnallisten palveluiden kilpailuttamista ja ulkoistamista sekä yrityspalveluita. Oppositiopuolueiden kannattajat puolestaan korostivat keskimääräistä enemmän kulttuuripalveluita, ympäristöä ja luonnonsuojelua, syrjäytymistä ja köyhyyttä, joukkoliikennettä ja kirjastopalveluita. (mt.) Jako osoittaa varsin selvästi, miten erilaisia painotuserot oikeistohallituksen puolueiden kannattajien ja pääosin vasemmistoon sijoittuvien oppositio-
puolueiden kannattajien välillä olivat.

Yksi tuplavaalien järjestämistä puoltavista argumenteista oli, että puolueet ja ehdokkaat säästävät rahaa, kun ne voivat käydä vaalikampanjoitaan ja tuottaa vaalimainoksia samanaikaisesti kaksiiin vaaleihin. Taulukkoon 1 on kerätty tiedot puolueiden ilmoittamista valtakunnallisten puoluekampanjabudjettien kokonaissummista. Taulukkoa varten on laskettu yhteen vuoden 2021 kuntavaalien ja vuoden 2022 aluevaalien vaalibudjetit. Niitä verrataan vuoden 2025 tuplavaalien vaalibudjetteihin. Vertailu ei luonnollisesti ole täysin suoraviivaista. Vuoden 2021 kuntavaalien budjetit olivat hieman tavanomaista suurempia vaalien siirron ja kampanja-ajan pitkittymisen takia, ja aluevaalit olivat viimeiset vaalit ennen vuoden 2023 eduskuntavaaleja, jolloin niihin saatettiin investoida hieman korostetusti (Borg 2023, 44–45). Lisäksi vaalibudjettien laskutavoissa voi olla eroja puolueittain ja vuosien välillä. Joka tapauksessa vertailu antaa osviittaa vaalivuosien välisestä muutoksesta.

Eduskuntapuolueet käyttivät yhteenlaskettuna yli miljoona euroa vähemmän vuoden 2025 tuplavaaleihin kuin vuosien 2021 ja 2022 vaaleihin yhteensä. Puoluekohtainen variaatio muutoksessa oli kuitenkin suuri. Kokoomuksen vaalibudjetti oli vuoden 2025 vaalien ylivoimaisesti suurin – 1,8 miljoonaa euroa – ja kasvua oli peräti puolen miljoonan euron verran.

Taulukko 1.

Puolueiden valtakunnallisten vaalikampanjoiden budjetit (euroa) vuoden 2021 kunta-vaaleissa, 2022 aluevaaleissa ja 2025 alue- ja kuntavaaleissa. Lähde: Borg 2023, Helsingin Sanomat 2025b.

Puolue	Kuntavaalit 2021 + aluevaalit 2022	Alue- ja kunta- vaalit 2025	Muutos
KOK	1 300 000	1 800 000	500 000
SDP	1 340 000	1 000 000	–340 000
PS	1 000 000	1 300 000	300 000
KESK	1 000 000	750 000	–250 000
VIHR	1 050 000	300 000	–750 000
VAS	800 000	450 000	–350 000
RKP	850 000	500 000	–350 000
KD	395 000	240 000	–155 000
LIKE	40 000	200 000	160 000
Yhteensä	7 775 000	6 540 000	–1 235 000

Perussuomalaisilla oli toiseksi suurin vaalibudjetti, ja myös se laittoi kampanjaan tuntuvasti enemmän rahaa edellisiin vaaleihin verrattuna (+300 000 euroa). SDP:n kampanjabudjetti oli miljoona euroa, mutta se kävi sitä vastaan vuoden 2025 vaaleihin aiempaa pienemmällä budjetilla (–300 000 euroa). Myös keskusta (–250 000 euroa) sekä vasemmistoliitto ja RKP (molemmat –350 000 euroa) kävivät vuoden 2025 vaalit aiempaa pienemmällä budjetilla. Suurin yksittäinen muutos oli vihreiden ilmoittamassa kampanjabudjetissa, joka tippui miljoonasta eurosta 300 000 euroon. Liike Nyt sen sijaan viisinkertaisti budjettinsa 200 000 euroon. Osittain budjettien pienemisessä on kyse siitä, vaaleista on vähemmän kustannuksia, kun kahdet vaalit pidettiin samanaikaisesti. Toisaalta myös kynnys antaa yksityisiä lahjoituksia puolueelle tai suoraan ehdokkaille on madaltunut 2020-luvun aikana vaali vaalilta. (Helsingin Sanomat 2025b.)

Ehdokasasettelu

Kuntavaalit järjestettiin 292 kunnassa ja aluevaalit 21 hyvinvointialueella. Muutokset vuoden 2021 kuntavaaleihin ja 2022 aluevaaleihin olivat näiltä

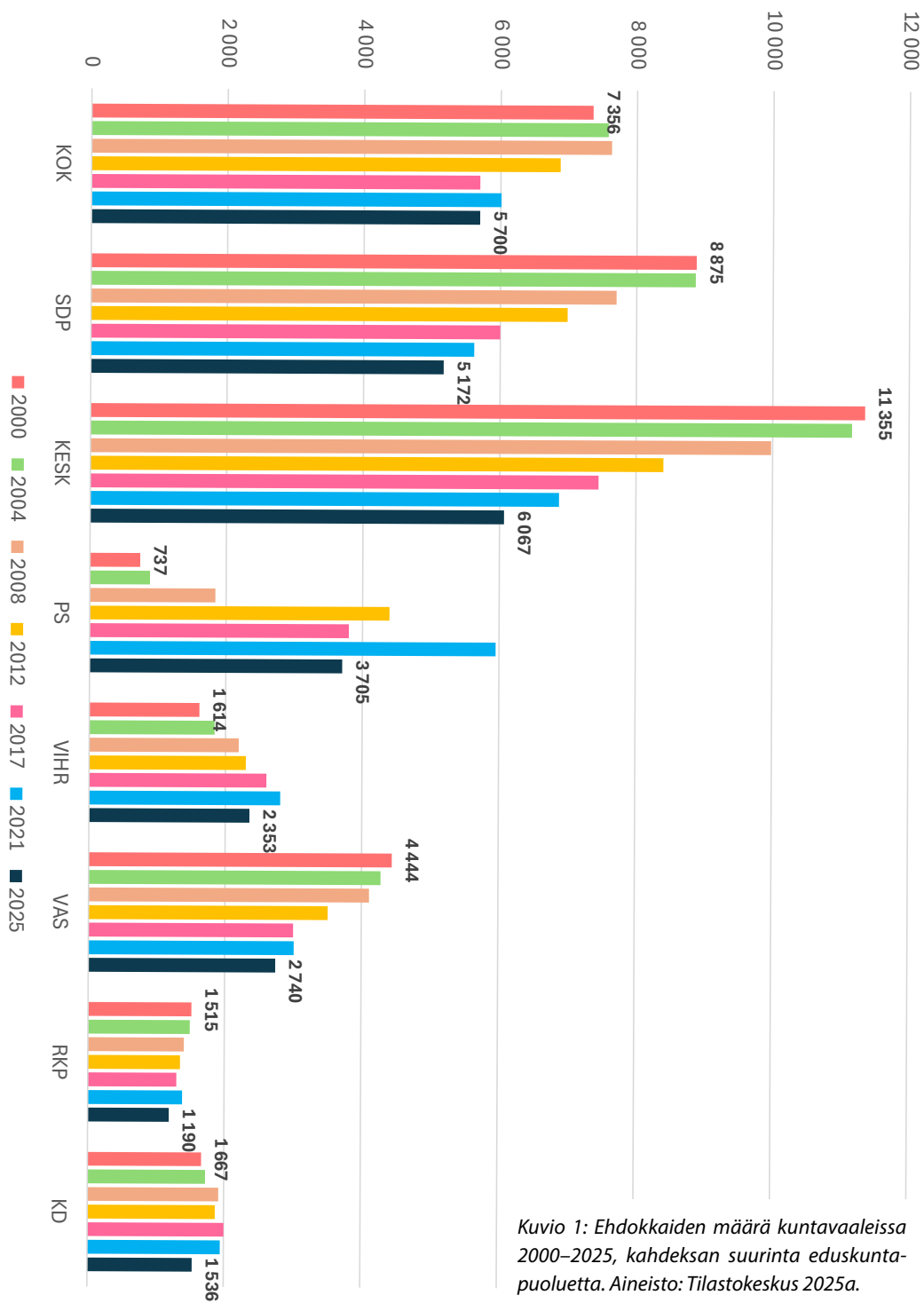
osin minimaalisia. Hyvinvointialueiden määrä säilyi ennallaan, eikä yksikään kunta ole vaihtanut maakuntaansa ja hyvinvointialuettaan vuoden 2022 vaalien jälkeen. Vuoden 2021 jälkeen Suomessa on tehty vain yksi kuntaliitos, kun Pertunmaa liittyi osaksi Mäntyharjua Etelä-Savossa. Näiltä osin vaalitulosten ja tutkimustulosten vertailu aiempiin alue- ja kuntavaaleihin on verrattain mutkatonta.

Hyvinvointialueiden asukaslukuihin pohjautuvien aluevaltuustojen suuruudessa ei myöskään tapahtunut muutoksia: niiden koko vaihtelee 59 aluevaltuutetusta 79 aluevaltuutettuun. Yhteensä hyvinvointialueille valittiin vuoden 2025 vaaleissa vuoden 2022 vaalien tapaan 1 379 aluevaltuutettua.

Kunnanvaltuutettujen yhteismäärä sen sijaan jatkoi laskuaan. Vuoden 2025 kuntavaaleissa valittiin 8 586 kunnanvaltuutettua, mikä oli 303 vähemmän kuin vuoden 2021 kuntavaaleissa. Vielä vuoden 2004 kuntavaaleissa valittiin 11 966 kunnanvaltuutettua. 2000-lukua edeltäneinä vuosikymmeninä kunnanvaltuutettujen kokonaismäärää pienensivät ennen kaikkea lukuisat kuntaliitokset, mutta viime vuosina valtuutettujen määrää on laskenut myös kuntien asukasluvun pieneneminen. Peräti 61 kuntaa pienensi valtuustokokoaan kaudelle 2025–2029.² Pienempää valtuutettujen määrää on perusteltu väestömäärän vähenemisellä, ehdokkaiden vähäisyydellä ja mallin ottamisella naapurikunnista. Vain yksi kunta (Vaala) nosti valtuustokokoaan 2025 alkaneelle kaudelle. (Pekola-Sjöblom 2025.)

Myös ehdokasmäärät jatkoivat laskuaan kuntavaaleissa. Vuoden 2025 kuntavaaleihin asetettiin yhteensä 29 950 ehdokasta, joka on 5 677 ehdokasta vähemmän kuin vuoden 2021 kuntavaaleissa. Aluevaaleissa puolestaan oli 10 097 ehdokasta, mikä oli 487 vähemmän kuin ensimmäisissä, vuoden 2022 aluevaaleissa (SVT 2025a, 2025b). Kaikilla eduskuntapuolueilla oli kuntavaaleissa vähemmän ehdokkaita kuin 2021 vaaleissa, mutta erityisen rajua pudotus oli perussuomalaisissa, joka palasi ehdokasmäärässä vuoden 2017 vaalien tasolle. Vuoden 2021 vaaleihin verrattuna perussuomalaisten ehdokasmäärä laski yhtä paljon kuin keskustan, SDP:n, kokoomuksen, vihreiden ja vasemmistoliiton yhteensä (ks. kuvio 1).

2 Kuntalaki (410/2015) määrittää valtuutettujen vähimmäismäärän kunnan asukasluvun mukaan.

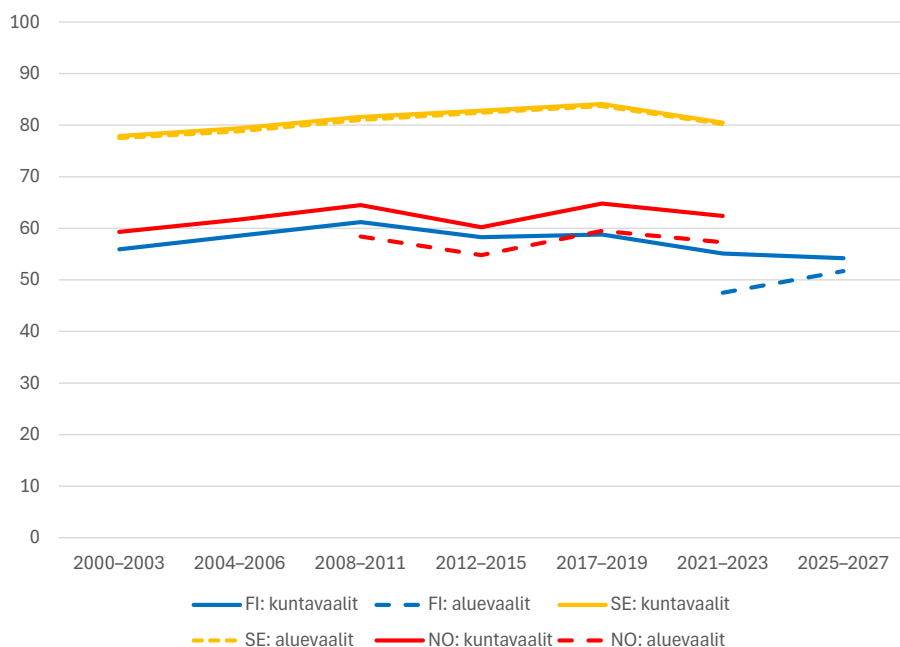
Kuvio 1: Ehdokkaiden määrä kuntavaaleissa 2000–2025, kahdeksan suurinta eduskunta-puoluetta. Aineisto: Tilastokeskus 2025a.

Sekä kunta- että aluevaaleissa oli ehdolla ennätysellisen paljon naisia. Kuntavaalien ehdokkaista naisia oli 42,3 prosenttia ja aluevaalien ehdokkaista 47,7 prosenttia. Myös naisten osuus kunnanvaltuutetuista nousi ennätyslukemiin (44,9 %). Naisten osuus aluevaltuutetuista kasvoi puolestaan 57,4 prosenttiin, mikä on 4,1 prosenttiyksikköä enemmän kuin vuoden 2022 aluevaaleissa. (SVT 2025a, 2025b.) Aluevaalien ehdokaslistoilla ovat korostuneet erityisesti naisvaltaisella sosiaali- ja terveysalalla (Tilastokeskus 2023) työskentelevät, joilla on ammatillinen yhteys aluevaltuustoissa päätettäviin asioihin.

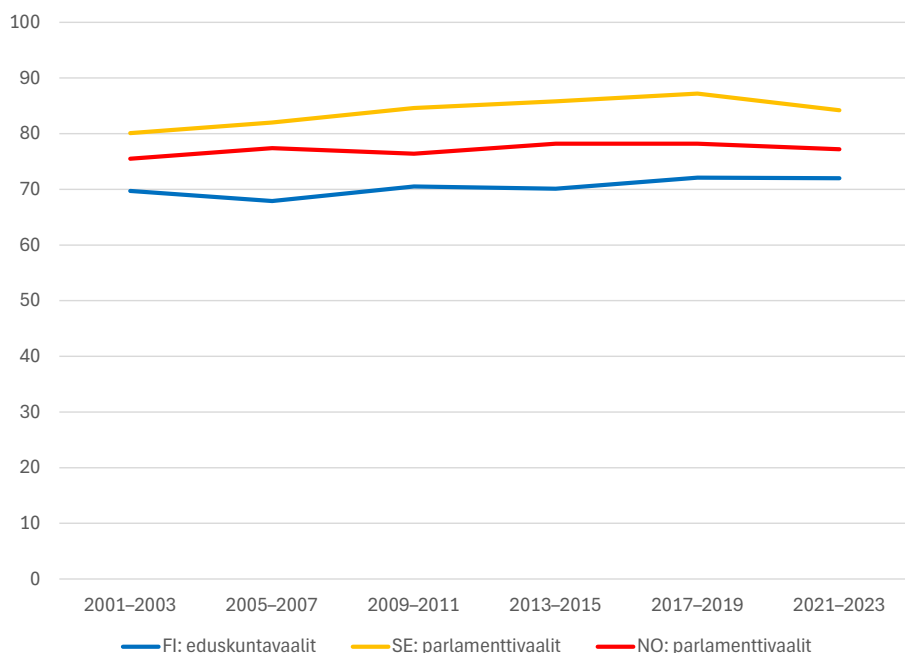
Äänestysaktiivisuus

Alue- ja kuntavaalien äänestysprosenttien muutokset noudattelivat ennakoitua kaavaa tuplavaalikontekstissa (ks. Borg 1997, vrt. Andersen 2024). Alemman äänestysosallistumisen aluevaalit saivat kuntavaaleista vetoapua vaaliuurnilla, kun taas kuntavaaleissa aktiivisuus laski. Aluevaalien äänestysprosentiksi muodostui 51,7, joka oli 4,2 prosenttiyksikköä enemmän kuin ensimmäisissä aluevaaleissa vuonna 2022. Kuntavaalien äänestysprosentti laski 0,8 prosenttiyksikköä 54,3 prosenttiin – alimpaan lukemaan sitten vuoden 1945 kuntavaalien. Näin ollen ennakkoäänestyksen aikaiset arviot siitä, että vaalien niputtaminen voi nostaa matalamman kiinnostuksen vaalien äänestysprosenttia mutta laskea hieman korkeamman kiinnostuksen vaalien äänestysprosenttia, osuivat oikeaan (ks. Yle 2025a).

Vuoden 2025 alue- ja kuntavaalien äänestysprosentteissa oli eroa 2,6 prosenttiyksikköä. Ruotsissa, jossa parlamentti-, alue- ja kuntavaalit on järjestetty samanaikaisesti vuodesta 1942 lähtien, alue- ja kuntatason vaalien äänestysprosentit ovat olleet lähempänä toisiaan. 2000-luvun vaalien suurin ero näiden vaalien äänestysaktiivisuudessa on ollut Ruotsissa vain 0,6 prosenttiyksikköä. (SCB 2023.) Kuviot 2 ja 3 havainnollistavat äänestysprosenttien erot Suomen, Ruotsin ja Norjan paikallis-, alue- ja parlamenttivaaleissa 2000-luvulla. Ruotsissa kaikkien kolmen vaalin äänestysprosentit ovat Suomea ja Norjaa korkeampia, mutta erityisen suuri Suomen ja Ruotsin välinen ero on alue- ja kuntavaaleissa (yli 25 prosenttiyksikköä). Norjan äänestysprosentti on ollut viimeisimmissä kuntavaaleissa noin seitsemän prosenttiyksikköä Suomea korkeampi, ja ero on samaa luokkaa myös

Kuvio 2. Äänestysprosentit Suomen, Ruotsin ja Norjan alue- ja kuntatason vaaleissa 2000–2025 (%). Aineistot: SCB 2023, Tilastokeskus 2025a, 2025b; Valdirektoratet 2023.

Kuvio 3. Äänestysprosentit Suomen, Ruotsin ja Norjan parlamenttivaaleissa 2000–2025 (%). Aineistot: SCB 2023, Tilastokeskus 2025a, 2025b; Valdirektoratet 2023.

eduskuntavaaleissa. Näiltä osin Norja on Ruotsia osuvampi verrokkimaa Suomelle.

Yksi tuplavaaleihin liittyneistä huolenaiheista kävi toteen isossa mittakaavassa. Vaalien alla puhuttiin siitä, miten äänestäjät osaavat toimia äänestäessään samalla kertaa kaksissa vaaleissa, kun vaaleissa oli kahdet ehdokaslistat ja äänestäjät saivat kaksi äänestyslippua. (Yle 2024b.) Huolta lisäsi se, että kokemusta samanaikaisista vaaleista oli vain vuodelta 1996, ja silloin toisina vaaleina oli huomattavasti aluevaaleja lyhyempien ehdokaslistojen europarlamenttivaalit. Lisäksi äänestäjäkunnan koostumus oli muuttunut vajaassa kolmessakymmenessä vuodessa paljon.

Vuoden 2025 aluevaaleissa hylättiin peräti 81 966 ääntä eli neljä prosenttia kaikista annetuista äänistä. Kolme vuotta aiemmin aluevaaleissa hylätyjä ääniä oli vain 7 134 kappaletta. Vuoden 2025 kuntavaaleissa hylätyjä ääniä oli 39 188 – yli kolminkertainen määrä vuoden 2021 kuntavaaleihin verrattuna. Vuoden 2025 kuntavaalien kaikista äänistä tuli hylätyiksi 1,6 prosenttia. Vuoden 2025 alue- ja kuntavaalien äänestysaktiivisuudesta käytyä vaalienjälkeistä keskustelua olikin siitä, mikä johti näin suureen hylätyjen äänien määrään.

Hylätyt äänet vähensivät tuntuvasti vaalitulokseen vaikuttaneiden äänien määrää. Vaikka äänestysprosentti nousi aluevaaleissa 4,2 prosenttiyksikköä vuoden 2022 vaaleista, hyväksytyn äänen antaneiden osuus nousi vain 2,4 prosenttiyksikköä.

Tuplavaalit siis hämmensivät äänestäjiä. Vaikka äänestysliput ja ehdokasnumerolistat olivat erivärisiä eri vaaleissa, moni äänestäjä teki virheen täyttäessään äänestyslippua. Molemmissa vaaleissa vajaa 60 prosenttia hylätyistä äänestyslipuista hylättiin siksi, että ehdokkaan numero oli merkitty epäselvästi tai virheellisesti (Oikeusministeriö 2025a). Esimerkinomaisesti kuntavaalien äänestyslippuun saatettiin laittaa aluevaaliehdokkaan nelinumeroinen ehdokasnumero ja aluevaalien äänestyslippuun kuntavaalien numero (ks. Helsingin Sanomat 2025c).

Hylätyjen äänien osuudet eivät jakautuneet maantieteellisesti tasaisesti. Aluevaaleissa Lapin hyvinvointialueella äänistä hylättiin peräti 5,4 prosenttia, kun Pohjois-Karjalassa ja Etelä-Pohjanmaalla osuus oli vain 3,2 prosenttia. Kuntatasolla ääniä hylättiin yli 7 prosenttia kaikista äänistä kymmenessä kunnassa: Kolarissa (10,2 %), Pudasjärvellä, Utajärvellä, Tervolassa, Savu-

koskella, Oripäässä, Rautavaaralla, Kemijärvellä, Kannonkoskella ja Reisjärvellä. Pienimmät hylkäysprosentit (<2 %) olivat Lestijärvellä (0,8 %), Perhossa, Lappajärvellä, Kirkkonummella, Kaustisilla ja Inkoossa.

Äänestysprosenttia voidaan tarkastella myös kuntakoon ja alueiden mukaisesti. Taulukosta 2 ilmenevät alue- ja kuntavaalien äänestysprosentit eri kuntakokoryhmissä. Sekä kuntavaalien että aluevaalien äänestysprosentti oli sitä korkeampi, mitä pienemmästä kunnasta oli kyse. Poikkeuksena on kuuden suurimman kaupungin kuntaryhmä (yli 180 000 asukasta), jossa äänestysaktiivisuus on korkeampi kuin esimerkiksi keskisuurissa kaupungeissa (vähintään 50 000, mutta alle 100 000 asukasta). Ilmiö on tuttu aiemmista kuntavaaleista – eduskuntavaaleissa ilmiö ei päde (ks. Westinen 2021). Kuntavaaleissa suurimpien kaupunkien äänestysprosenttia nostaa erityisesti Helsingin korkea äänestysprosentti (61,1 %). Osin tästä syystä ero aluevaaleihin on iso tässä kategoriassa, koska Helsingissä ei järjestetä aluevaaleja.

Taulukko 2.

Äänestysprosentti vuoden 2025 alue- ja kuntavaaleissa kuntakoon mukaan Manner-Suomessa (%). Aineistot: Tilastokeskus 2025a, 2025b

Kuntakoko	Äänestysprosentti kuntavaaleissa 2025	Äänestysprosentti aluevaaleissa 2025
alle 5 000 asukasta	58,1	55,4
väh. 5 000, alle 10 000 asukasta	55,9	53,7
väh. 10 000, alle 20 000 asukasta	54,1	52,2
väh. 20 000, alle 50 000 asukasta	53,4	51,9
väh. 50 000, alle 100 000 asukasta	50,8	49,5
väh. 100 000 asukasta, alle 180 000 as.	50,8	49,7
yli 180 000 asukasta	55,6	51,7
Koko maa	54,3	51,7

Kuntavaalien äänestysaktiivisuudessa on selväpiirteisiä alueellisia painotuksia eduskuntavaalien tapaan, vaikkakin erot ovat pienempiä, koska äänestysaktiivisuus on ylipäättään kuntavaaleissa eduskuntavaaleja matalampaa (ks. Westinen & Borg 2016). Kuntavaalien korkeimmat äänestysprosentit ovat Länsi- ja Etelä-Suomen maakunnissa: Pohjanmaalla, Pirkanmaalla, Keski-

Taulukko 3.

Äänestysprosentti vuosien 2021 ja 2025 kuntavaaleissa maakunnittain (%). Aineisto: Tilastokeskus 2025a

	Kuntavaalit 2021 (%)	Kuntavaalit 2025 (%)	Erotus 2025–2021 (%-yks.)
Pohjanmaa	61,2	58,5	–2,7
Pirkanmaa	56,8	56,2	–0,6
Keski-Pohjanmaa	56,1	56,1	0,0
Varsinais-Suomi	56,0	55,6	–0,4
Uusimaa	57,2	55,6	–1,6
Etelä-Pohjanmaa	56,7	55,4	–1,3
Lappi	54,1	54,1	0,0
Keski-Suomi	53,4	53,4	0,0
Kanta-Häme	53,6	53,3	–0,3
Satakunta	55,0	53,0	–2,0
Pohjois-Pohjanmaa	53,5	52,4	–1,1
Etelä-Savo	51,0	52,0	+1,0
Päijät-Häme	52,5	51,7	–0,8
Etelä-Karjala	51,6	51,3	–0,3
Pohjois-Savo	50,6	51,0	+0,4
Pohjois-Karjala	49,4	49,7	+0,3
Kymenlaakso	50,9	49,3	–1,6
Kainuu	48,6	48,3	–0,3
Koko maa	55,1	54,3	–0,8

Pohjanmaalla, Varsinais-Suomessa, Uudellamaalla ja Etelä-Pohjanmaalla (taulukko 3). Alhaisimmat äänestysprosentit puolestaan ovat Itä- ja Pohjois-Suomessa: Kainuussa, Kymenlaaksossa ja Pohjois-Karjalassa.

Kuntavaalien äänestysprosentti laski edellisiin vaaleihin verrattuna eniten Pohjanmaan (–2,7 %) ja Satakunnan (–2,0 %) maakunnissa. Nousua oli vain Etelä-Savossa (+1,0 %), Pohjois-Savossa (+0,4%) sekä Pohjois-Karjalassa (+0,3 %).

Samankaltaiset alueelliset erot ilmenevät niin ikään aluevaaleissa. Korkeimmat äänestysprosentit saavutettiin Pohjanmaan, Keski-Pohjanmaan, Itä-Uusimaan, Pirkanmaan ja Varsinais-Suomen hyvinvointialueilla

(taulukko 4). Matalin äänestysprosentti oli Vantaan ja Keravan hyvinvointialueella (45,3 %) vuoden 2022 vaalien tapaan. Tosin äänestysprosentti nousi Vantaa-Keravan hyvinvointialueella 6,0 prosenttiyksikköä, mikä oli toiseksi suurin äänestysprosentin nousu hyvinvointialuetasolla Itä-Uusimaan jälkeen. Alle 50 prosentin jäätiin Vantaa-Keravan lisäksi myös Kainuussa, Kymenlaaksossa, Pohjois-Karjalassa, Pohjois-Savossa ja Etelä-Karjalassa. Huomattavaa oli, että vaikka vuoden 2022 vaalien äänestysprosentin

Taulukko 4.

Äänestysprosentti vuosien 2022 ja 2025 aluevaaleissa hyvinvointialueittain (%). Aineisto: Tilastokeskus 2025b

	Aluevaalit 2022 (%)	Aluevaalit 2025 (%)	Erotus 2025–2022 (%-yks.)
Pohjanmaan hyvinvointialue	53,9	56,8	2,9
Keski-Pohjanmaan hyvinvointialue	51,1	54,9	3,8
Itä-Uusimaan hyvinvointialue	48,5	54,7	6,2
Pirkanmaan hyvinvointialue	49,4	54,7	5,3
Varsinais-Suomen hyvinvointialue	49,6	54,2	4,6
Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue	48,0	53,8	5,8
Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue	50,4	53,4	3,0
Lapin hyvinvointialue	47,4	52,4	5,0
Kanta-Hämeen hyvinvointialue	46,6	52,0	5,4
Keski-Suomen hyvinvointialue	47,5	51,6	4,1
Satakunnan hyvinvointialue	48,4	50,9	2,5
Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue	48,1	50,8	2,7
Etelä-Savon hyvinvointialue	48,1	50,3	2,2
Päijät-Hämeen hyvinvointialue	45,6	50,1	4,5
Keski-Uudenmaan hyvinvointialue	45,1	50,0	4,9
Etelä-Karjalan hyvinvointialue	46,3	49,6	3,3
Pohjois-Savon hyvinvointialue	45,9	49,4	3,5
Pohjois-Karjalan hyvinvointialue	44,4	48,0	3,6
Kymenlaakson hyvinvointialue	46,2	47,8	1,6
Kainuun hyvinvointialue	45,5	47,2	1,7
Vantaan ja Keravan hyvinvointialue	39,3	45,3	6,0
Koko maa	47,5	51,7	4,2

pohjalukemista noustiin valtakunnallisesti 4,2 prosenttiyksikköä, matalan äänestysosallistumisen Kainuussa ja Kymenlaaksossa nousua oli vain alle kaksi prosenttiyksikköä. Jos Vantaan ja Keravan hyvinvointialuetta ei huomioida, äänestysprosenttien erot matalan äänestysaktiivisuuden ja korkean äänestysaktiivisuuden alueiden välillä kasvoivat 2025 aluevaaleissa.

Alue- ja kuntavaalien äänestysprosentit päättyivät tuplavaaliasetelmassa lähemmäksi toisiaan kuin vuoden 2021 kuntavaalien ja 2022 aluevaalien äänestysprosentit. Vuoden 2025 vaaleissa kuntavaalien äänestysprosentti oli 2,7 prosenttiyksikköä aluevaaleja korkeampi, kun vuosien 2021 ja 2022 vaaleissa ero oli 7,6 prosenttiyksikköä kuntavaalien hyväksi.

Kuntatasolla tarkasteltuna erot vuoden 2025 kuntavaalien ja aluevaalien äänestysprosentin välillä olivat varsin pieniä. Keskimääräinen ero oli 2,3 prosenttiyksikköä. Pienimmillään kuntavaalien äänestysprosentti oli 0,2 prosenttiyksikköä aluevaaleja korkeampi (Vesannolla) ja suurimmillaan 8,4 (Savukoskella). Erolla oli tilastollisesti merkitsevä yhteys kuntakokoon. Niiden välinen korrelaatio oli -0.32 (Pearsonin r), eli pienemmissä kunnissa ero alue- ja kuntavaalin äänestysprosentissa oli keskimäärin suurempi kuin suurissa kunnissa/kaupungeissa.

Taulukosta 5 ilmenevät kunnat, joissa äänestysprosentin erot olivat alue- ja kuntavaaleissa kaikkein suurimpia ja pienimpiä. Kuntavaalien äänestysprosentti oli aluevaalien äänestysprosenttia huomattavasti korkeampi erityisesti hyvin pienissä, noin 1 000–1 500 asukkaan kunnissa, jotka sijaitsevat Keski- tai Pohjois-Suomessa kaukana maakuntakeskuksesta. Mahdollinen selitys sille, miksi erot olivat isoimpia juuri näissä kunnissa, voi olla se, että oman kunnan ehdokkaan saaminen aluevaltuustoon on näissä kunnissa vaikeaa niiden pienen äänestäjämäärän vuoksi, mikä voi aiheuttaa passiivisuutta aluevaaleissa. Kuntavaaleissa taas yhdellä äänellä on suhteessa paljon merkitystä asukasluvultaan pienessä kunnassa matalan äänikynnyksen vuoksi. Niissä kunnissa, joissa kuntavaalien ja aluevaalien äänestysprosentit olivat lähimpänä toisiaan, korostuivat keskisuuret kaupungit, kuten Kajaani, Rovaniemi, Riihimäki, Raasepori, Kerava ja Hämeenlinna. Toisaalta kärkipäästä löytyvät myös ruotsinkielisen Pohjanmaan Luoto (Larsmo) ja Pedersöre, joissa äänestysinto on poikkeuksellisen korkealla vaalityypistä riippumatta.

Taulukko 5.

Vuoden 2025 kuntavaalien ja aluevaalien äänestysprosenttien väliset erot kuntatasolla (%). Aineistot: Tilastokeskus 2025a, 2025b

	KV 2025 (%)	AV 2025 (%)	Asukas- luku	Erotus (%-yks.)
1. Savukoski	69,8	61,4	964	8,4
2. Utsjoki	75,3	68,3	1 137	7,0
3. Kyyjärvi	62,8	56,0	1 155	6,8
4. Kinnula	72,0	66,1	1 492	5,9
5. Pelkosenniemi	64,6	58,7	910	5,9
6. Taivalkoski	60,8	55,0	3 657	5,8
7. Kivijärvi	55,2	49,6	1 011	5,6
8. Juupajoki	61,1	56,0	1 668	5,1
9. Rautavaara	58,7	53,8	1 413	4,9
10. Hailuoto	69,7	64,9	927	4,8
10. Pyhäranta	50,9	46,1	1 919	4,8
...				
279. Ranua	65,9	65,1	2 824	0,8
279. Paltamo	49,7	48,9	2 548	0,8
279. Kannus	59,4	58,6	4 121	0,8
279. Luoto	77,7	76,9	3 846	0,8
283. Hämeenlinna	52,7	52,0	56 090	0,7
283. Kerava	51,0	50,3	30 680	0,7
283. Raasepori	57,6	56,9	22 323	0,7
283. Riihimäki	50,6	49,9	23 116	0,7
283. Rovaniemi	50,5	49,8	52 668	0,7
288. Loviisa	54,2	53,6	12 057	0,6
289. Kajaani	45,3	44,8	29 090	0,5
290. Pedersöre	71,7	71,3	8 152	0,4
291. Vesanto	52,2	52,0	1 622	0,2

Vaalitulos

Tuplavaaliasetus oli kiinnostava myös puoluekannatuksen kehityksen näkökulmasta. Oli oletettavaa, että osa äänestäjistä hajauttaa ääniään eri puolueille alue- ja kuntavaaleissa, mistä myös vaalienalusgallupit antoivat osviittaa (ks. Helsingin Sanomat 2025d; Yle 2025b). Osaltaan ääniosuuksien

poikkeavuuteen vaikutti varmasti jo itsessään se, että Helsingissä käytiin vain kuntavaalit, koska siellä ei valita aluevaltuustoa. SDP nousi sekä kunta- että aluevaalien suurimmaksi puolueeksi vuoden 2025 vaaleissa (taulukot 6 ja 7). SDP oli edellisen kerran ollut ääniosuudeltaan suurin kuntapuolue vuoden 2004 kuntavaaleissa. Puolueen äänimäärä (557 769) oli suurin kunta-vaaleissa sitten kokoomuksen vuoden 2008 tuloksen (597 727 ääntä).

Toiseksi molemmissa vuoden 2025 vaaleissa jääneellä kokoomuksella oli ollut suurin kannatusosuus vuosien 2008–2021 kuntavaaleissa, ja se oli suurin puolue myös vuoden 2022 aluevaaleissa. Kokoomus olikin ennen vuotta 2025 suurin puolue kaikissa kunta-, alue-, europarlamentti- ja presidentinvaaleissa, yhteensä kahdessatoista peräkkäisessä vaalissa vuosina 2008–2024.

Kuntavaaleissa kannatus nousi edellisiin vaaleihin verrattuna eniten SDP:llä (+5,3 prosenttiyksikköä), keskustalla (+1,5) ja vasemmistoliitolla (+1,3). Perussuomalaisten vaalitappio (–6,8) on koko Suomen kuntavaalihistorian suurin tappio kautta aikojen. Puolue keräsi edellisiin vaaleihin verrattuna

Taulukko 6.

Puoluekannatus vuoden 2025 kuntavaaleissa. Aineisto: Tilastokeskus 2025a.

Puolue tai ryhmittymä	Äänet	%	Paikat	Äänimäärä-muutos (vrt. KV 2021)	Ääniosuus-muutos (vrt. KV 2021)	Paikkamäärä-muutos (vrt. KV 2021)
SDP	557 769	23,1	1 699	+123 878	5,3	+248
Kokoomus	529 542	21,9	1 592	–6 919	0,5	+40
Keskusta	396 630	16,4	2 623	+33 266	1,5	+178
Vihreät	254 173	10,5	418	–4 931	–0,1	–15
Vasemmistoliitto	224 005	9,3	536	+29 620	1,3	+28
Perussuomalaiset	184 616	7,6	651	–169 620	–6,8	–700
RKP	112 922	4,7	452	–8 572	–0,3	–11
KD	86 431	3,6	299	–1 828	0	–12
Liike Nyt	10 481	0,4	19	–28 012	–1,2	–30
Muut puolueet	14 485	0,6	1	–5 126	–0,2	–3
Sitoutumattomat valitsijayhdistykset	48 295	2	296	–2 187	–0,1	+4
Yhteensä	2 419 349	100	8 586			
Mitättömät äänet	39 188					
Äänet yhteensä	2 458 537					

heikosti ehdokkaita listoilleen ja menetti yli puolet valtuustopaikoistaan (–700 paikkaa). Lisäksi huomattavaa on, että Liike Nyt menetti kolme viidesosaa kaikista valtuustopaikoistaan.

SDP oli myös aluevaaleissa suurin voittaja edellisiin vaaleihin verrattuna (+5,3 prosenttiyksikköä). Vihreät (+1,7) ja vasemmistoliitto (+1,1) paransivat tulostaan seuraavaksi eniten. Perussuomalaiset kärsi suurimman tappion (–3,3), ja se menetti noin kolmasosan aluevaltuustopaikoistaan (–50 paikkaa).

Alue- ja kuntavaalien tulokset poikkesivat puoluekannatuksen osalta jonkin verran toisistaan. Taulukosta 8 näkyy puoluekannatuksen erot alue- ja kuntavaaleissa. Varsinkin keskustan (+2,9 %) mutta myös kristillisdemokraattien (+1,2 %) kannatus vuoden 2025 aluevaaleissa oli jonkin verran samanaikaisia kuntavaaleja korkeampaa. Keskustan kohdalla ero selittyy osin sillä, että sen vaalikannatus on yleisesti varsin heikkoa Helsingissä, jossa ei äänestetä aluevaaleissa. Kristillisdemokraattien osalta tämä vaikutus on vähäisempi. Vastaavasti kokoomus ja vihreät puolestaan kuuluvat puolueisiin,

Taulukko 7.

Puoluekannatus vuoden 2025 aluevaaleissa. Aineisto: Tilastokeskus 2025b.

Puolue tai ryhmittymä	Äänet	%	Paikat	Äänimäärä-muutos (vrt. AV 2022)	Ääniosuus-muutos (vrt. AV 2022)	Paikkamäärä-muutos (vrt. AV 2022)
SDP	444 404	22,5	321	+84 942	3,2	+44
Kokoomus	403 704	20,5	281	+1 851	–1,1	–8
Keskusta	381 288	19,3	304	+24 437	0,1	+7
Vasemmistoliitto	179 071	9,1	117	+30 351	1,1	+17
Vihreät	178 831	9,1	107	+41 610	1,7	+17
Perussuomalaiset	153 176	7,8	105	–53 461	–3,3	–50
RKP	98 097	5,0	71	+6 688	0,1	–5
KD	94 805	4,8	62	+15 891	0,6	+5
Liike Nyt	10 173	0,5	4	–23 594	–1,3	–16
Muut puolueet	17 228	0,9	0	–14 779	–0,8	–10
Sitoutumattomat valitsijajhdistykset	11 092	0,6	7	–1 592	–0,1	–1
Yhteensä	1 971 869	100	1 379			
Mitättömät äänet	81 966					
Äänet yhteensä	2 053 835					

joiden kuntavaalikannatus oli selkeästi aluevaaleja korkeampaa (1,4 prosenttiyksikön ero), mikä liittyy myös osin Helsingin puoluekannatusrakenteeseen.

Taulukko 8.

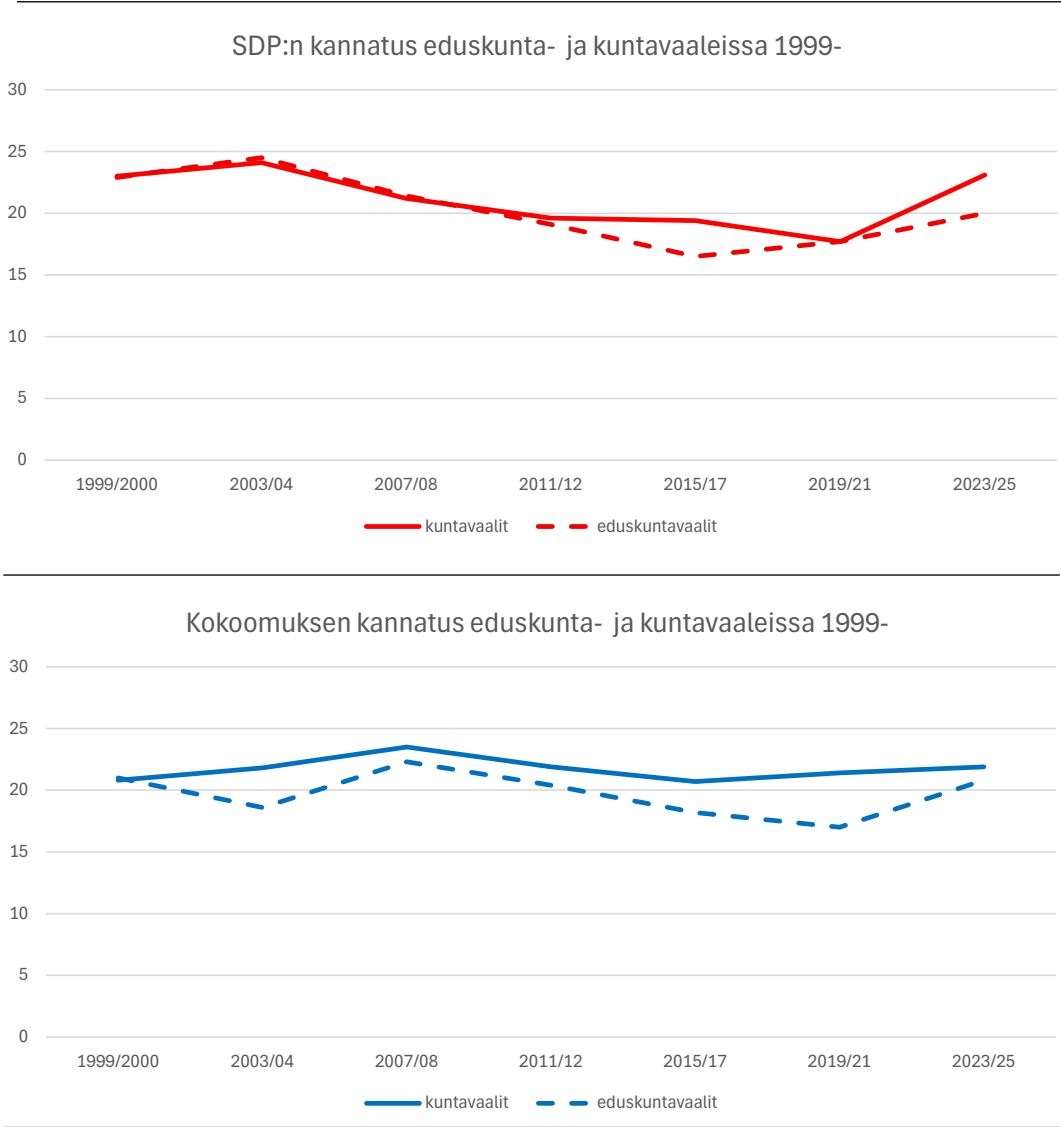
Puoluekannatuksen erot vuoden 2025 alue- ja kuntavaaleissa (%). Aineistot: Tilastokeskus 2025, 2025b.

	SDP	KOK	KESK	VIHR	VAS	PS	RKP	KD	LIIKE	MUUT
Kuntavaalit 2025	23,1	21,9	16,4	10,5	9,3	7,6	4,7	3,6	0,4	2,5
Aluevaalit 2025	22,5	20,5	19,3	9,1	9,1	7,8	5,0	4,8	0,5	1,4
Erotus (aluevaalit – kuntavaalit)	-0,6	-1,4	2,9	-1,4	-0,2	0,2	0,3	1,2	0,1	-1,1

Kuvio 4 osoittaa eduskunnassa yhtäjaksoisesti 2000-luvulla edustettuina olleiden puolueiden eduskunta- ja kuntavaalikannatuksen vuoden 1999 eduskuntavaaleista ja vuoden 2000 kuntavaaleista lähtien. Aikasarjassa on niputettu eduskuntavaalit ja niitä seuranneet kuntavaalit. SDP:n ja vasemmistoliiton kunta- ja eduskuntavaalikannatukset ovat limittyneet toisiinsa. Molemmat näistä vasemmistopuolueista tekivät vuoden 2025 kuntavaaleissa parhaan tuloksensa sitten vuoden 2004 kuntavaalien. Keskusta puolestaan käänsi laskusuuntansa ja kasvatti kannatustaan kuntavaaleissa ensimmäistä kertaa sitten vuoden 2000 vaalien. Kokoomuksen kannatus on ollut kuntavaaleissa eduskuntavaaleja korkeammalla tasolla vuoden 2004 kuntavaaleista lähtien. Kokoomuksen vaalimenestystä kuntavaaleissa edesauttaa se, että alhaisemman äänestysosallistumisen vaaleissa korostuu suhteellisesti etenkin sellaisten äänestäjien osuus, jotka äänestävät vaalityypistä riippumatta, ovat varmoja puoluekannastaan ja ovat sosioekonomiselta asemaltaan keskimääräistä paremmassa asemassa (ks. Borg 2018, 79; Wass ja Borg 2016).

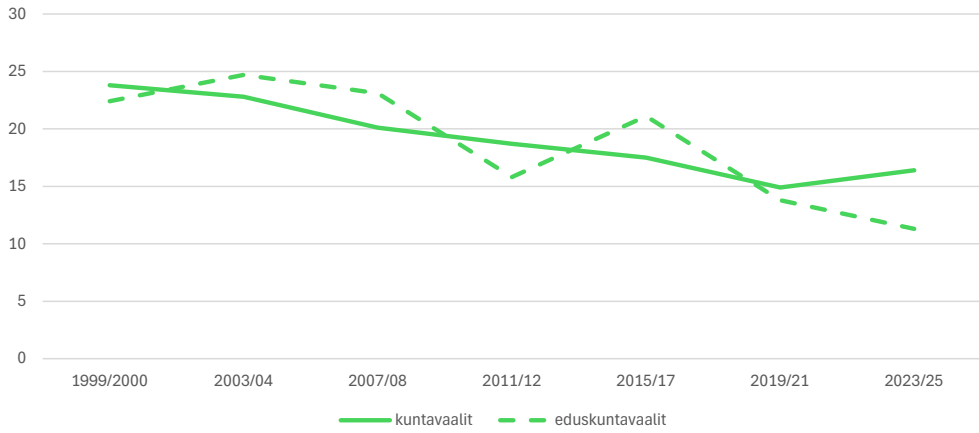
Kunta- ja eduskuntavaalikannatuksen välinen suhde on erityisen mielenkiintoinen perussuomalaisissa ja vihreissä. Näiden puolueiden profilit rakentuvat niin sanottujen sosiokulttuuristen kysymysten – kuten maahanmuuttoon, vähemmistöryhmiin ja ympäristönsuojeluun liittyvien teemojen – sekä kansallisen ja kansainvälisen edun välisen vastakkainasettelun ympärille. Tästä syystä eduskuntavaalit ovat niille luonteva kamppailun areena,

koska edellä mainitut kysymykset linkittyvät enemmän valtakunnalliseen kuin paikalliseen päätöksentekoon. (Westinen 2015; Suuronen ym. 2020.) Perussuomalaisten eduskuntavaalikannatus onkin ollut paljon kuntavaale- ja korkeampaa, mutta vihreillä kuntavaalikannatus on ylittänyt edeltävien eduskuntavaalien kannatuksen vuosien 2012, 2017 ja 2025 kuntavaaleissa.

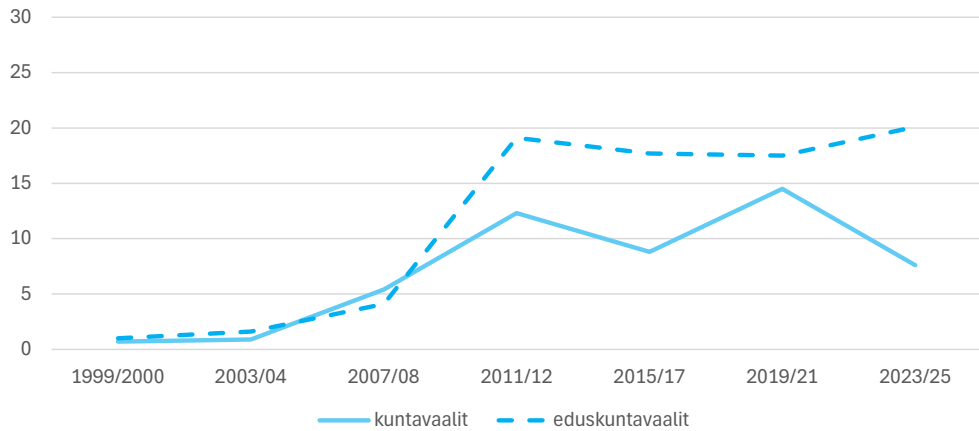

Kuvio 4. Puolueiden kannatus eduskunta- ja kuntavaaleissa 1999–2025 (%). Aineisto: Oikeusministeriö 2025b.

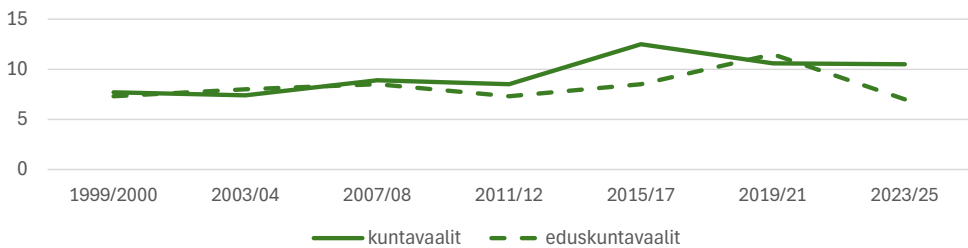
Keskustan kannatus eduskunta- ja kuntavaaleissa 1999-

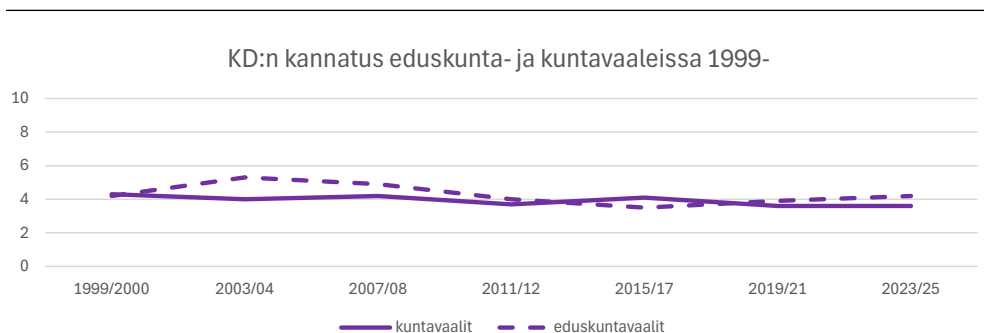
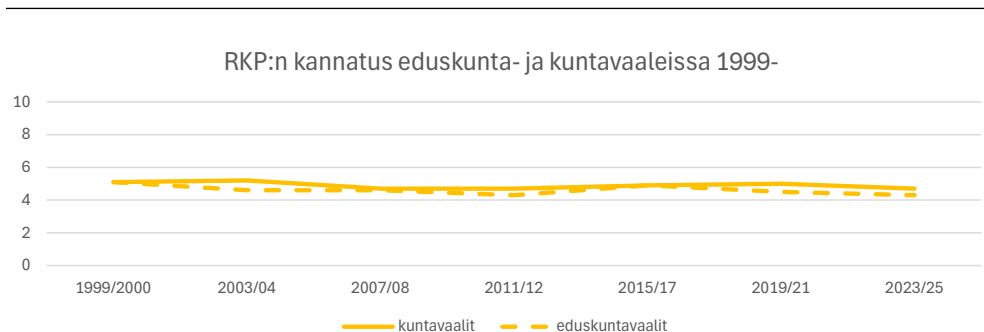
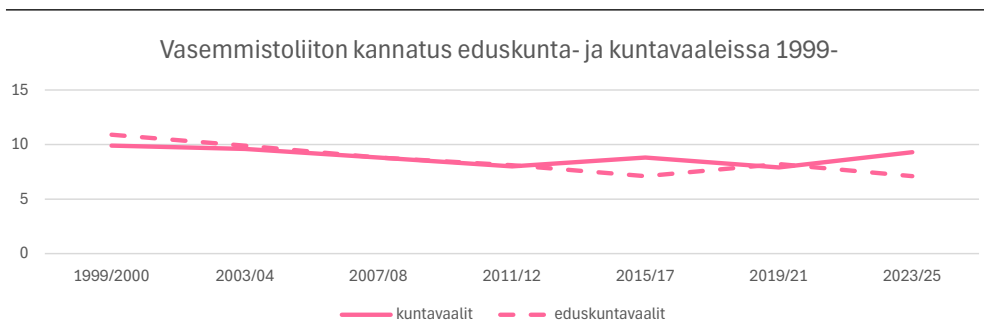

Perussuomalaisten kannatus eduskunta- ja kuntavaaleissa 1999-

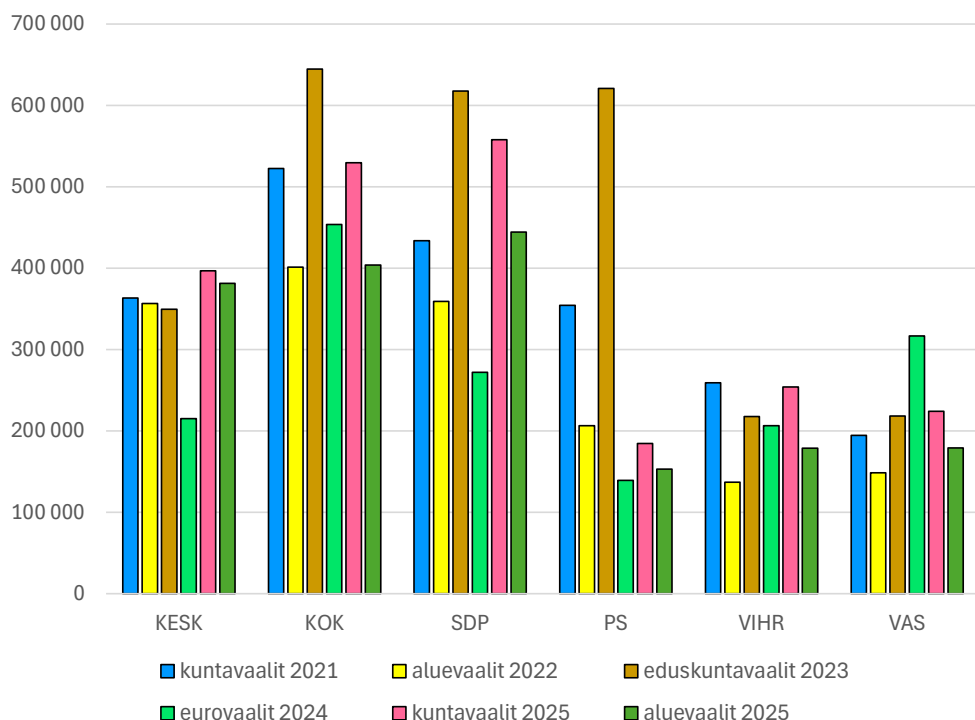
Vihreiden kannatus eduskunta- ja kuntavaaleissa 1999-

Tätä selittää osin puolueiden kannattajien erilaiset sosiodemografiset profiilit: perussuomalaisten äänestäjäkunnassa korostuvat matalasti ja vihreiden äänestäjäkunnassa korkeasti koulutetut, ja korkeasti koulutettujen äänestysvarmuus on matalasti koulutettuja korkeampaa.

Kuviosta 5 ilmenee kuuden suurimman puolueen äänimäärä vuosien 2021–2025 valtiollisissa vaaleissa henkilökeskeisiä presidentinvaaleja lukuun ottamatta. Kuvio osoittaa, miten kokoomus on saanut kaikissa vaaleissa vähintään 400 000 ääntä, mikä osoittaa sen vaalimenestyksen olevan tasaisen

Kuvio 5. Kuuden suurimman puolueen äänimäärät vuosien 2021–2025 kunta-, alue-, eduskunta- ja eurovaaleissa. Aineisto: Oikeusministeriö 2025b

varmalla pohjalla. Keskustan äänimäärät ovat myös melko tasaisia vaalista toiseen, mutta se ei ole rikkonut 400 000 äänen rajapyykkiä yksissäkään tarkastelluissa vaaleissa.

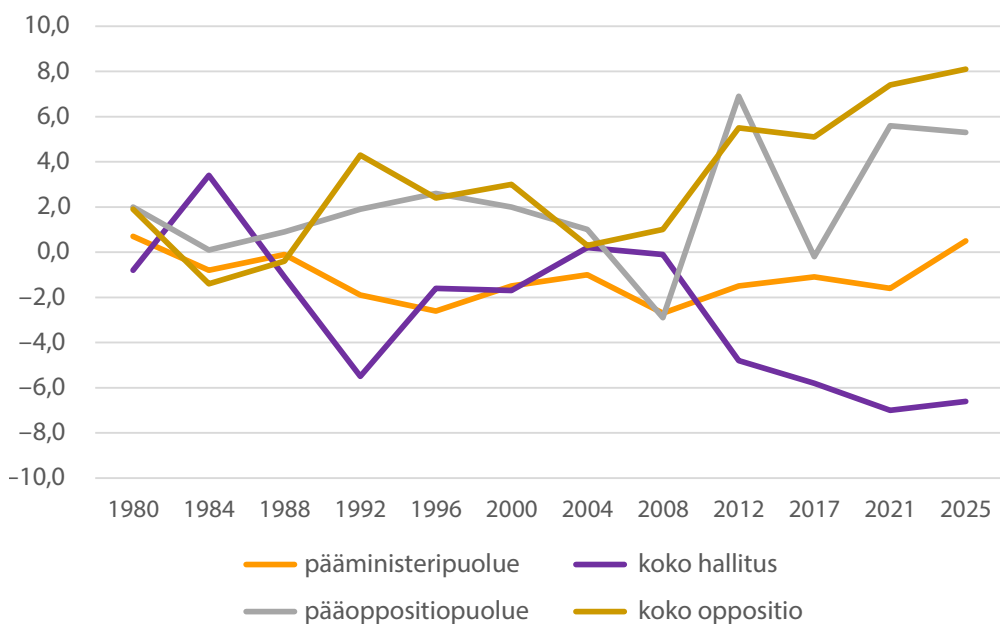
Perussuomalaiset on saanut vuoden 2024 eurovaaleissa ja vuoden 2025 alue- ja kuntavaaleissa yhteensä 476 952 ääntä, mikä on peräti 144 000 ääntä vähemmän kuin yksistään vuoden 2023 eduskuntavaaleissa. Tämä osoittaa, miten hyvin puolue saa potentiaaliset kannattajansa liikkeelle eduskuntavaaleissa ja miten vaikeaa se on tärkeysjärjestykseltään toissijaisissa vaaleissa.

Vaikka vuoden 2025 kuntavaalien äänestysprosentti oli noin 18 prosenttiyksikköä 2023 eduskuntavaaleja matalampi, vihreät sai vuoden 2025 kuntavaaleissa noin 36 000 ääntä ja vasemmistoliitto noin 6 000 ääntä enemmän kuin vuoden 2023 eduskuntavaaleissa, joissa taktisen äänestämisen asetus oli näille puolueille epäsuotuisa. Vihreät ja vasemmistoliitto kärsivät

eduskuntavaaleissa taktisesta äänestämisestä, kun osa niiden kannattajista siirtyi äänestämään pääministeripuolue SDP:tä silloisen hallituspohjan jatkon toiveissa. Vaaleista tuli pääministerivaalit. (ks. Kestilä-Kekkonen ym. 2024a; Kestilä-Kekkonen ym. 2024b.)

Hallitus–oppositio-asetelma oli vahvasti läsnä tuplavaaleissa aikaisempien vaalien tapaan. Asetelmaa vahvistivat erityisesti hallituksen koulutukseen ja sosiaali- ja terveyssektoriin kohdistamat leikkaukset sekä hyvinvointialueita koskeva velvoite kattaa mittavia alijäämiä tiukassa aikataulussa. Kuvio 6 havainnollistaa, miten kuntavaalit ovat alkaneet muistuttaa hallitus–oppositio-vaaleja aikaisempaa vahvemmin vuodesta 2012 lähtien. Kuviossa 6 kuvataan hallitusrintaman, oppositiorintaman sekä pääministeripuolueen ja pääoppositiipuolueen kannatusmuutosta suhteessa edellisiin kuntavaaleihin vuosien 1980–2025 kuntavaaleissa.

Hallitusrintama on alkanut kärsiä kuntavaaleissa systemaattisesti tuntuvia vaalitappioita ja oppositiorintama suurempia voittoja kuin aikaisemmin viimeisen neljän vuosikymmenen aikana. Lisäksi tuki on kanavoitunut

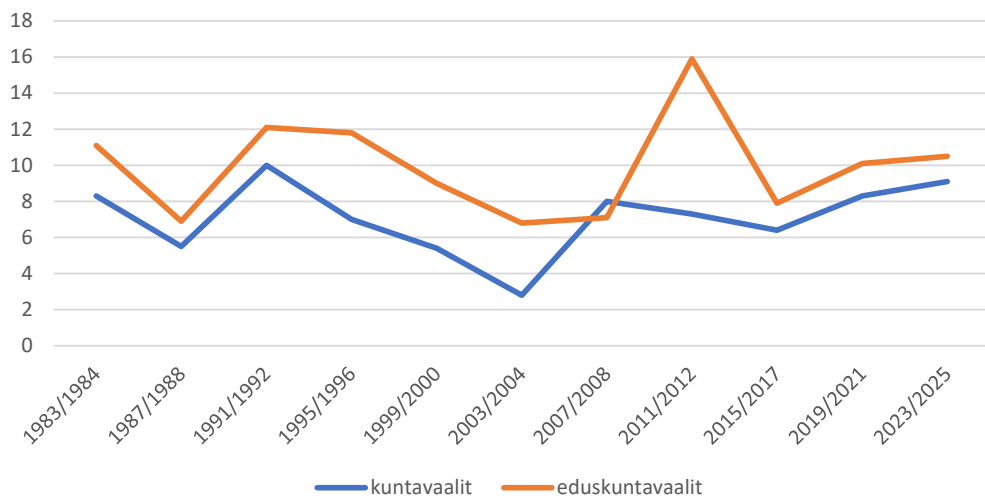
Kuvio 6. Puoluekannatuksen vaihtelu suhteessa edeltäviin kuntavaaleihin hallitus–oppositio-asetaman mukaan (%-yks.) 1980–2025. Aineisto: Tilastokeskus 2025c.

erityisesti pääoppositiopoalueelle, kun taas pääministeripuolue on kärsinyt tyypillisesti 1–2 prosenttiyksikön tappion edellisiin vaaleihin verrattuna. Vuoteen 2012 asti kuntavaalit pidettiin 1,5 vuotta eduskuntavaalien jälkeen. Vuodesta 2017 asti kuntavaalit ovat olleet eduskuntavaalikauden puolivälissä, mikä on korostanut niin sanottua välivaaliasemaa, jossa mitataan hallituksen nauttimaa luottamusta.

Vuoden 2025 kuntavaalit noudattelivat pitkälti näitä trendejä. Koko hallitus koki 6,6 prosenttiyksikön yhteenlasketun vaalitappion, ja opposition yhteenlaskettu vaalivoitto oli 8,1 prosenttiyksikköä. Suurimman vaalivoiton sai suurin oppositiopoolue (SDP, +5,3 %). Poikkeuksellista vuoden 2025 kuntavaaleissa oli se, että pääministeripuolue kokoomus onnistui kasvattamaan kannatustaan edellisiin vaaleihin verrattuna (+0,5 %). Edellisen kerran näin oli käynyt vuoden 1980 kunnallisvaaleissa SDP:n ollessa pääministeripuolueena Mauno Koiviston II hallituksessa.

Vuoden 2025 kuntavaalit olivat melko tavanomaiset puolueiden kokonaiskannatuksen eli volatiliteetin muutoksen näkökulmasta. Niin sanottu netto-volatiliteetti saadaan laskemalla yhteen puolueiden kannatusmuutokset prosenttiyksiköissä edellisiin vaaleihin verrattuna. Bartolinin ja Mairin (1990, 3) mukaan terveessä ja elinvoimaisessa demokratiassa puolueet tiedostavat ja hyväksyvät sen, että äänestäjät voivat rankaista heitä esimerkiksi epämieluisasta politiikasta ja/tai huonoista johtajista vaihtamalla puoluetta. Kilpailu äänistä ja epävarmuus lopputuloksista takaavat sen, että puolueet ovat vaaleissa vastuullisia politiikastaan ja niiden on reagoitava äänestäjien toiveisiin. Puoluekannatuksen ääriheilahtelut vaaleista toiseen ovat sen sijaan haitallisia pitkäjänteisen politiikanteon kannalta, ja ne luovat demokratioihin epävakautta (Dassonneville 2015, 261). Suomessa suuria muutoksia tuoneet ”maanjäristysvaalit” (*earthquake elections*) ovat olleet harvassa, ja ne ovat liittyneet lähinnä SMP:n ja sen seuraajan perussuomalaisten suuriin voittoihin eduskuntavaaleissa. Suomi sijoittuukin volatiliteetin eli puolueiden kokonaiskannatuksen muutoksen länsieurooppalaisessa vertailussa maltillisen vaalien välisen muutoksen maaryhmään, kun tarkastelukohteena ovat parlamenttivaalit (Söderlund 2020).

Kuviossa 7 vertaillaan eduskuntavaalien ja kuntavaalien volatiliteetti-kehitystä vuosien 1983–2025 vaaleissa. Kuvio osoittaa, että volatiliteetin taso noudattelee jopa häkellyttävän paljon samoja polkuja eduskunta- ja

Kuvio 7. Puolueiden kokonaiskannatuksen muutos (volatiliteetti) kunta- ja eduskuntavaaleissa 1983–2025 (%). Aineisto: Tilastokeskus 2025c.

kuntavaaleissa. Kun puoluekannatuksen kokonaismuutos kasvaa tai laskee eduskuntavaaleissa, kuntavaalit noudattavat tätä samaa kaavaa vastaavassa mittakaavassa puolitoista tai kaksi vuotta myöhemmin. Poikkeuksen muodostavat vuoden 2011 eduskuntavaalit, joissa volatiliteetti ylsi poikkeuksellisen korkeisiin lukemiin perussuomalaisten voiton vuoksi. Kuntavaaleissa volatiliteetti on ollut systemaattisesti eduskuntavaaleja alemmalla tasolla vuosien 2007 ja 2008 vaaleja lukuun ottamatta. Vuosien 2015–2025 vaaleissa eduskunta- ja kuntavaalien volatiliteetissa on ollut 1,4–1,8 prosenttiyksikön ero.

Seuraavaksi siirrymme analysoimaan vuoden 2025 alue- ja kuntavaaleja kyselytutkimuspohjaisen yksilötason aineiston pohjalta.

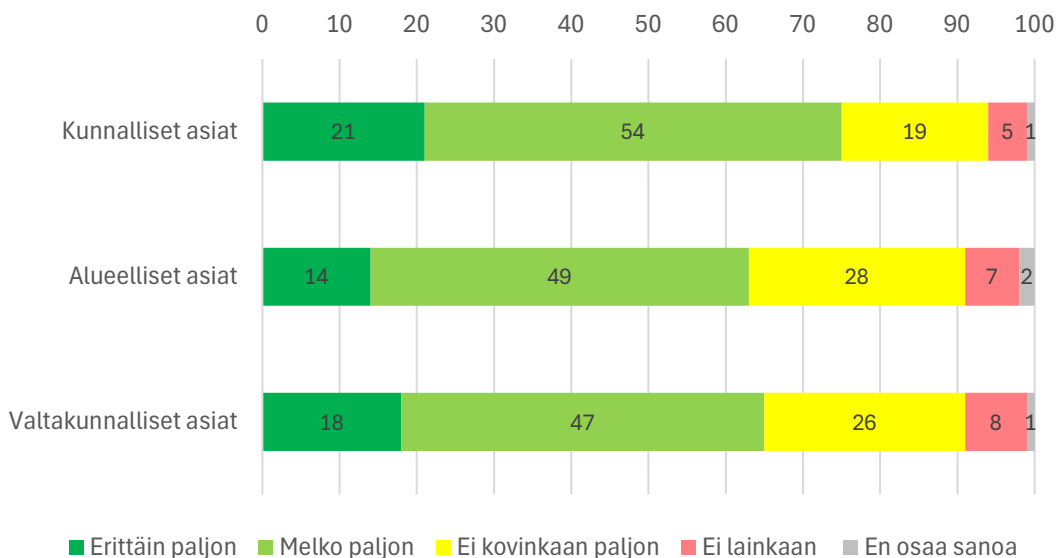
2 Tuplavaaliasetelman vaikutukset äänestäjäkunnassa

Vaalien koettu tärkeysjärjestys

Kaksien tai useampien vaalien niputtamisella samaan vaalipäivään on moninaisia vaikutuksia niin ehdokasasetteluun, kampanjointiin kuin äänestämiseen. Italiaa koskevassa tutkimuksessa on havaittu, että kun tärkeämmiksi koetut kuntavaalit on pidetty samanaikaisesti maakuntavaalien kanssa, kuntavaalien äänestyspäättös vaikuttaa ja ehdollistaa äänestäjien valintoja myös alueellisissa vaaleissa (Bracco & Revelli 2018). Evidenssiä on myös siitä, että puolueet ovat painottaneet tärkeämpien vaalien teemoja, kampanjoita ja ehdokkaita luottaen siihen, että se auttaa niitä menestymään myös vähemmän tärkeiksi koetuissa vaaleissa (Ratnawati & Romansa, 2020).

Kuten edellisessä pääluvussa havaittiin, kuntavaalien tulos on jäsentynyt aiempaa enemmän puolueiden hallitus–oppositio-aseman mukaan. Puolueet ovat itse tuoneet valtakunnan politiikkaa ja asemia mukaan niin alue- kuin kuntavaaleihin, ja myös median on helppoa nostaa uutisten kärkeen vaalien valtakunnallisia asetelmia. Aluevaaleissa linkitys on erityisen ilmeinen, sillä hallitus ja ministeriöt määrittelevät pitkälti hyvinvointialueiden talousraamit, kun hyvinvointialueilla ei ole verotusoikeutta ja juuri vaalien alla hallitus linjasi uusista hyvinvointialueita koskevista säästökohteista (Helsingin Sanomat 2025d).

Vastaajilta kysyttiin alue- ja kuntavaalitutkimus 2025 -kyselytutkimuksessa huomion ankkuroitumisesta politiikan eri tasoihin. Kysymysmuotoilu oli seuraava: ”Alue- ja kuntavaaleissa käsiteltiin valtakunnallisia, alueellisia ja kunnallisia asioita. Kuinka paljon nämä näkökulmaa kiinnostivat sinua?” Vuoden 2025 alue- ja kuntavaalien tutkimusaineisto (kuviot 8) osoittaa, että kaikki kolme näkökulmaa olivat varsin relevantteja vastaajille kuitenkin niin, että kunnalliset asiat erottuvat hieman alueellisia ja valtakunnallisia tärkeämpinä. Kunnalliset asiat kiinnostivat kolmea neljäsosaa

Selite: Kysymysmuotoilu oli: ”Alue- ja kuntavaaleissa käsiteltiin valtakunnallisia, alueellisia ja kunnallisia asioita. Kuinka paljon nämä kolme näkökulmaa kiinnostivat sinua?”

Kuvio 8. Kunnallisia, alueellisia ja valtakunnallisia asioita kohtaan koettu kiinnostus alue- ja kuntavaaleissa (%)

(75 %) vähintään melko paljon, siinä missä alueellisia asioita piti melko tai erittäin kiinnostavina 63 prosenttia ja valtakunnallisia asioita 65 prosenttia vastaajista.

Kiinnostava vertailukohta tuloksille on vuoden 2017 kuntavaalitutkimuksessa (Borg 2018). Vuoden 2017 kuntavaalien kontekstissa valtakunnalliset asiat kiinnostivat äänestäjäkuntaa huomattavasti vähemmän (45 % erittäin tai melko paljon kiinnostunut) kuin paikalliset tai alueelliset asiat (69 %), kun kysymyksenasettelu oli vastaavanlainen, vaikkakin paikalliset ja alueelliset asiat oli yhdistetty samaan kategoriaan. Tosin tällöin vastausvaihtoehtoisissa oli keskellä lisäksi vaihtoehto ”jonkin verran”.

Taulukosta 9 ilmenee vaalien koettu tärkeysjärjestys. Taulukko osoittaa, että jopa puolet (51 %) koki kuntavaalit aluevaaleja tärkeämmiksi vaaleiksi ja vain seitsemän prosenttia koki aluevaalit kuntavaaleja tärkeämmiksi. Kolmasosan (33 %) mielestä molemmat vaalit olivat yhtä tärkeitä, ja kymmenen prosenttia ei osannut ottaa kantaa. Alue- ja kuntavaalien välinen

tärkeysjärjestys on varsin selkeä suhteessa siihen, että alueelliset asiat sinänsä kiinnostivat äänestäjäkuntaa paljon.

Taulukko 9 osoittaa, että näkemyksissä on varsin suuri sukupuoliero. Miehistä jopa 62 prosenttia pitää kuntavaaleja aluevaaleja tärkeämpinä, kun naisissa osuus on 40 prosenttia. Naisissa (41 %) on puolestaan miehiin (24 %) verrattuna selkeästi enemmän heitä, joiden mielestä molemmat vaalit ovat yhtä tärkeitä. Tulos on linjassa sen kanssa, että naisten osuus ehdokkaista, valituista ja äänestäneistä on aluevaaleissa kuntavaaleja suurempi (Tilastokeskus 2025d, 2025e). Aluevaalit ovat keskittyneet sosiaali- ja terveyspalveluihin, joka on toimialana hyvin naisvaltainen. Alan työntekijöistä valtaosa on naisia, ja esimerkiksi terveyspalveluita eniten käyttävistä ikääntyneimmistä selvästi suurin osa on naisia (THL 2024). Lisäksi sosiaalipolitiikka on mielletty naisten erikoisalaksi politiikassa. Suomalaista jopa kolmasosa ajattelee, että sosiaalipolitiikka sopii paremmin naisten kuin miesten hoidettavaksi. Miehiin luottaa enemmän tässä asiassa vain neljä prosenttia. Puolustus- ja turvallisuuspolitiikka sekä jossain määrin myös talouspolitiikka koetaan sen sijaan enemmän miesten kuin naisten erikoisaloiksi (Schoultz ym. 2020, 165–166).

Myös kuntavaalien puoluevalinnalla on selväpiirteinen yhteys koettuun tärkeysjärjestykseen: kokoomuksen (68 %) ja perussuomalaisten (65 %) kuntavaaliäänestäjät korostavat eniten sitä, että kuntavaalit ovat aluevaaleja tärkeämpiä. Näistä puolueista onkin kuulunut vaalien yhteydessä puheenvuoroja siitä, että aluevaalit voitaisiin lakkauttaa ja valita päättäjät jollain muulla tavalla (ks. Verkkouutiset 2024; Yle 2024c, 2024d). Alue- ja kuntavaalien yhtäläistä tärkeyttä korostivat eniten vasemmistoliiton kannattajat, joille sosiaali- ja terveysasiat ovat olleet tärkeitä (Borg 2023, 134–135). RKP:n (n=39) ja kristillisdemokraattien (n=29) äänestäjien vastauksia alue- ja kuntavaalitutkimuksessa on tulkittava vain suuntaa antavasti pienen otoskoon vuoksi. Taulukon 9 tulokset eivät muutu puolueiden osalta oleellisesti, vaikka käytössä olisi kuntavaalien sijaan aluevaalien puoluevalinta.

Toisaalta tulokset osoittavat myös, että kuntavaalien tärkeämpänä pitäminen korostuu yliopistokoulutetuissa (61 %) ja politiikasta erittäin kiinnostuneissa (60 %). Tämä voi viitata siihen, että politiikkaan kiinnittyneet korostavat kuntavaalien merkitystä, koska aluevaaleissa valittavilla aluevaltuustoilla on vain vähän tosiasiallista valtaa (Paananen ym. 2024).

Taulukko 9.

Alue- ja kuntavaalien tärkeysjärjestys äänestäjäkunnassa (%)

	Kummat vaalit ovat mielestäsi tärkeämmät?					(n)
	Kunta- vaalit	Alue- vaalit	Yhtä tärkeitä	En osaa sanoa	Yhteensä	
Kaikki	51	7	33	10	100	(1 042)
Sukupuoli						
nainen	40	8	41	11	100	(520)
mies	62	6	24	8	100	(522)
Ikäryhmä						
18–34	48	11	31	10	100	(282)
35–49	44	5	33	19	100	(270)
50–64	53	7	31	9	100	(250)
65–	49	6	29	7	100	(241)
Asuinkunnan tyyppi						
kaupunkimainen kunta	51	6	33	11	100	(112)
taajaan asuttu kunta	59	10	27	5	100	(157)
maaseutumainen kunta	40	13	41	6	100	(771)
Koulutus						
ei ammattikoulutusta	47	5	37	12	100	(43)
ammattikoulu	41	11	32	17	100	(215)
ylioppilas	48	6	34	12	100	(121)
opistoaste	54	5	37	4	100	(138)
AMK	51	8	32	9	100	(258)
yliopisto	61	4	30	5	100	(233)
Kiinnostuneisuus politiikasta						
hyvin kiinnostunut	60	3	34	1	100	(344)
jonkin verran kiinnostunut	48	10	32	11	100	(473)
vain vähän kiinnostunut	50	7	29	14	100	(152)
ei lainkaan kiinnostunut	25	9	34	32	100	(68)
Kuntavaalien puoluevalinta						
SDP	46	9	38	7	100	(188)
KOK	68	5	24	3	100	(179)
KESK	57	14	28	1	100	(134)
VIHR	54	4	37	6	100	(85)
VAS	42	7	46	7	100	(77)
PS	66	3	28	3	100	(61)
RKP	54	5	41	0	100	(39)
KD	41	14	45	0	100	(29)

Tuplavaaliasetelma – vaikeaa vai helppoa äänestäjille?

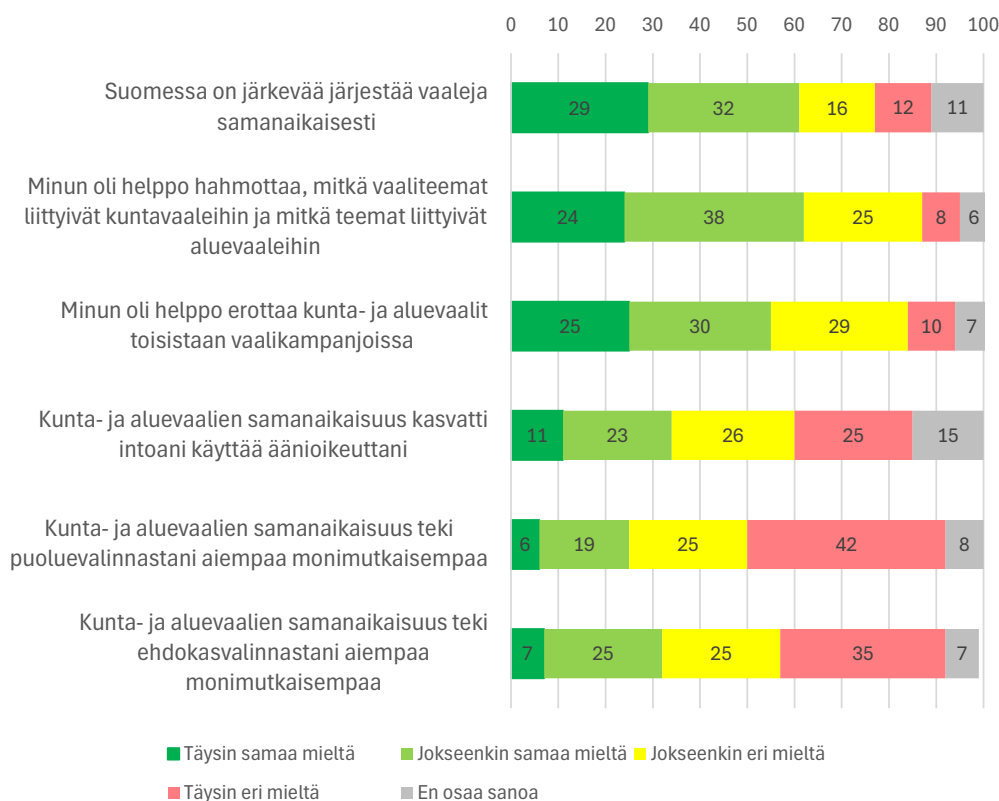
Kaksien tai useampien vaalien yhtäaikaisuus aiheuttaa äänestäjille kognitiivisia eli tiedon käsittelyyn liittyviä haasteita, sillä äänestysvalinnat vaativat useiden vaihtoehtojen samanaikaista arviointia. Toisaalta ne tarjoavat myös mahdollisuuden erilaisten äänestämistrategioiden toteuttamiseen. Erityisen relevanttia tämä on Suomen kaltaisissa ehdokaskeskeisissä vaalijärjestelmissä verrattuna niin sanottujen suljettujen listojen järjestelmiin (Zhou 2025). Suomessa valitsijat harkitsevat paitsi eri puolueiden myös eri ehdokaiden välillä, sillä pelkän puolueäänien antaminen ei ole mahdollista. Äänestäjien pitää hankkia tietoa siitä, mistä vaaleissa valittavat luottamushenkilöt päättävät, mitkä ovat ajankohtaiset asiat käsillä olevissa vaaleissa, mitä asioita eri puolueet ja ehdokkaat ajavat ja mitä mieltä ehdokkaat ovat politiikan asiakysymyksistä. Äänestäjille voikin syntyä tilanne, jossa sopivan puolueen tai ehdokkaan valinta on erityisen monimutkaista, kun päätös pitäisi tehdä useamman vaalin osalta samanaikaisesti. Tämä voi johtaa äänestämättä jättämiseen tai vajavaisin tiedoin äänestämiseen, jolloin taustalla vaikuttaa velvollisuudentunto äänestämiseen. (Degan & Merlo 2011.)

Suomessa äänestäjillä ei toistaiseksi ole ollut paljoa kokemusta yhtäaikaisten vaalien järjestämisestä. Kahdet yleiset valtakunnalliset vaalit on järjestetty samaan aikaan vain syksyllä 1996, jolloin kuntavaalit ja europarlamenttivaalit järjestettiin samanaikaisesti, ja tämäkin vain siitä syystä, että Suomen tuli tuoreena Euroopan unionin jäsenenä valita vaaleilla omat edustajansa loppukaudeksi europarlamenttiin (1996–1999). Tuolloin kuntavaaleja oli totuttu vielä pitämään kansalaisia kiinnostavina vaaleina, sillä äänestysprosentti oli pysynyt 70 prosentin yläpuolella 1950-luvulta asti. Kuntavaalien odotettiin nostavan kiinnostusta täten myös eurovaaleja kohtaan. Julkisessa keskustelussa oltiin kuitenkin huolestuneita, veisivätkö eurovaalit tilaa kuntasasioilta vaalikeskusteluissa. Lopputulos oli se, että kuntavaalien äänestysaktiivisuus romahti (-9,6 %) ja eurovaalit saivat vetoapua tuplavaaliasetelmasta, sillä äänestysprosentti ei ole sen jälkeen yltänyt kertaakaan niin korkealle kuin vuoden 1996 vaaleissa (60,0 %). (Borg 2025.) Vuonna 2025 asetelma oli suotuisampi: alue- ja kuntavaalien yhdistelmä oli temaattisesti helpommin lähestyttävä, sillä osa kuntien tehtävistä oli siirtynyt hyvinvointialueille.

Edellä on jo tarkasteltu hylättyjen äänten poikkeuksellisen suurta osuutta, mikä omalta osaltaan kertoo tuplavaaliasetelman vaikeudesta äänestäjille.

Kuviossa 9 tarkastellaan muilta osin äänestäjäkunnan näkemyksiä vaalien niputtamisesta ja sen vaikutuksista vaalien seuraamiseen ja äänestämiseen. Ensinnäkin valtaosa äänestäjäkunnasta suhtautui positiivisesti vaalien yhdistämiseen. Heistä 61 prosenttia koki, että Suomessa on ylipäätään järkevää järjestää vaaleja samanaikaisesti, ja 28 prosenttia oli asiasta eri mieltä. Vaikka Suomessa ei ole monien muiden maiden tapaista traditiota vaalien samanaikaisuudesta, vaan eri vaalit on pikemminkin nimenomaisesti haluttu pitää erillään (Borg 2025), kansalaisten asenne ylipäätänsä vaalien niputtamiseen oli vaalien jälkeen myötäsukainen.

Siltikään vaalien alue- ja kuntavaalien samanaikaisuus ei ollut kansalaisten mielissä ongelmattonta. Lähes kaksi kolmasosaa (62 %) koki helpoksi hahmottaa, mitkä vaaliteemat liittyivät kuntavaaleihin ja mitkä aluevaaleihin. Kolmasosa (33 %) koki kuitenkin asian päinvastoin. Hieman yli puolet

Kuvio 9. Alue- ja kuntavaalien samanaikaisuutta koskevat väittämät (%) ("Mitä mieltä olet seuraavista väittämistä?")

(55 %) ajatteli, että alue- ja kuntavaalit oli helppo erottaa toisistaan vaalikampanjoissa, ja 39 prosenttia oli päinvastaista mieltä. Tutkimuskirjallisuudessa tähän asiaan on kiinnitetty kovin vähän huomiota, sillä fokus on ollut enimmäkseen itse äänestämispäätöksessä, puolue- ja ehdokaspositioiden arvioinnissa, teemojen vaikutuksessa äänestämiseen ja äänestäjien mobilisointistrategioissa puolueiden ja ehdokkaiden taakse (ks. esim. Degan & Merlo 2011; Hamlin & Jennings 2018; Krasa & Polborn 2018; Zhou 2025). Kyky hahmottaa, mitkä vaaliteemat liittyvät mihinkin vaaleihin, edeltää näitä vaiheita, ja sen puute voi oleellisesti vaikeuttaa vaaleissa äänestämistä.

Vain kolmasosa (34 %) vastaajista koki, että alue- ja kuntavaalien samanaikaisuus kasvatti heidän intoaan käyttää äänioikeuttaan. Puolet ei kokenut, että äänestysinto olisi kasvanut samanaikaisuudesta, ja jopa 15 prosenttia ei osannut ottaa kantaa asiaan. Tulos on hyvin linjassa sen kanssa, että aluevaalien äänestysprosentti nousi vuoden 2022 aluevaaleista enemmän kuin kuntavaalien äänestysprosentti laski vuoden 2021 kuntavaaleista. Myös aiemmassa tutkimuskirjallisuudessa on saatu joitakin viitteitä äänestysinnon hienoisesta kasvusta vaaleja niputettaessa (Garmann 2015; Leininger ym. 2018; Lysek & Kouba 2021).

Puolue- ja ehdokasvalinnan osalta tuplavaaleilla oli kielteisiä vaikutuksia. Joka neljäs (25 %) ilmoitti vaalien samanaikaisuuden tehneen puoluevalinnasta aikaisempaa monimutkaisempaa, ja joka kolmas (32 %) koki ehdokasvalinnan monimutkaistuneen aiemmasta. Puoluevalinnan ja ehdokasvalinnan monimutkaistumisessa oli selkeä ero siinä, että 42 prosenttia vastaajista oli *täysin* eri mieltä siitä, että puoluevalinta olisi ollut aiempaa monimutkaisempaa, mutta ehdokasvalinnan kohdalla vastaava osuus oli 25 prosenttia. Tuplavaaliasetelma vaikutti ennen kaikkea ehdokasvalinnan vaikeuteen. Tulos on ymmärrettävä, sillä aluevaaleissa kaikilla hyvinvointialueilla oli ehdolla satoja ehdokkaita ja suurissa kaupungeissa on tämän lisäksi satoja kuntavaaliehdokkaita. Tässä tilanteessa parhaan ehdokkaan löytäminen molemmissa vaaleissa on vaativa tehtävä, ellei äänestäjällä ole vakiehdokasta tai muuta tuttua luottoehdokkaiden joukkoa, josta valita. Monet ehdokkaista voivat olla varsinkin aluevaaleissa äänestäjälle tuntemattomia. Aiemmat kunta-, alue- ja eduskuntavaalitutkimukset ovat osoittaneet, että ehdokasvalinta on vaikeaa yksittäisissäkin vaaleissa, joissa ei ole tuplavaaliasetelman asettamaa lisähaastetta (Borg 2018, 2023; Westinen & Borg 2016).

Taustamuuttujittain tarkasteltuna esiin nousee kiinnostavia tuloksia. Eri-tyisen suuria eroja ikäryhmien välillä ilmeni kysymyksissä vaaliteemojen ja -kampanjoiden erottamisesta kaksien vaalien välillä. Jopa lähes puolet (46 %) alle 35-vuotiaista ei kokenut helpoksi hahmottaa, mitkä vaaliteemat liittyivät kuntavaaleihin ja mitkä teemat aluevaaleihin. Yli 70-vuotiaissa vastaava osuus oli vain 13 prosenttia. Lisäksi jopa 59 prosenttia alle 35-vuotiaista ei kokenut helpoksi erottaa alue- ja kuntavaaleja toisistaan vaalikampanjoissa, kun yli 70-vuotiaissa osuus on vain 12 prosenttia. Eroja ilmenee jopa yleisissä näkemyksissä tuplavaaleista: yli 70-vuotiaista 73 prosenttia ajattelee, että vaaleja on järkevää järjestää samanaikaisesti, kun taas alle 30-vuotiaissa osuus jäi 54 prosenttiin. Lisäksi puolue- ja ehdokasvalinta vaikeutui tuplavaalien vaikutuksesta erityisesti alle 35-vuotiailla. Heistä 30 prosenttia koki puoluevalinnan ja 41 prosenttia ehdokasvalinnan vaikeutuneen.

Ikäryhmän mukaiset erot olivat kaikissa kysymyksissä suurempia kuin esimerkiksi vastaajien koulutustason tai ammattiryhmän mukaiset erot. Vaalien tulevaisuuden kannalta tämä herättää isoja kysymyksiä. Nuoremmat sukupolvet seuraavat politiikkaa vanhempia sukupolvia vähemmän, tietävät siitä vähemmän eivätkä he koe äänestämistä vastaavassa määrin kansalaisvelvollisuutena (Rapeli & Borg 2016). Tämän vuoksi on selvää, että vaalien samanaikaisen toimittamisen haittavaikutukset kohdistuvat erityisesti nuoriin. Jos kyse on sukupolveen liittyvästä löyhästä kiinnittymisestä politiikkaan eikä ikäryhmäefektistä, alue- ja kuntavaalien yhdistäminen ei ole omiaan vahvistamaan nuorten sidettä demokratiaan, vaan se päinvastoin monimutkaistaa vaaliasetelmia ja voi johtaa äänestämättä jättämiseen.

Onko kansalaispätevyyden vaje selitys heikolle äänestysaktiivisuudelle alue- ja kuntavaaleissa?

Koska kuntavaalien äänestysprosentti on laskenut 1990-luvun alun yli 70 prosentista jo alle 55 prosenttiin ja koska aluevaaleissa äänesti vuoden 2025 vaaleissa vain hieman yli puolet äänioikeutetuista, näitä vaaleja on syytä tarkastella erityisesti sisäisen kansalaispätevyyden kehikossa. Kansalaispätevyys jaetaan tavallisesti sisäiseen ja ulkoiseen. Sisäinen kansalaispätevyys tarkoittaa yksilön subjektiivista käsitystä siitä, kuinka hyvin hän itse kokee ymmärtävänsä politiikkaa ja poliittisia tapahtumia (Morrell 2003). Kyse on

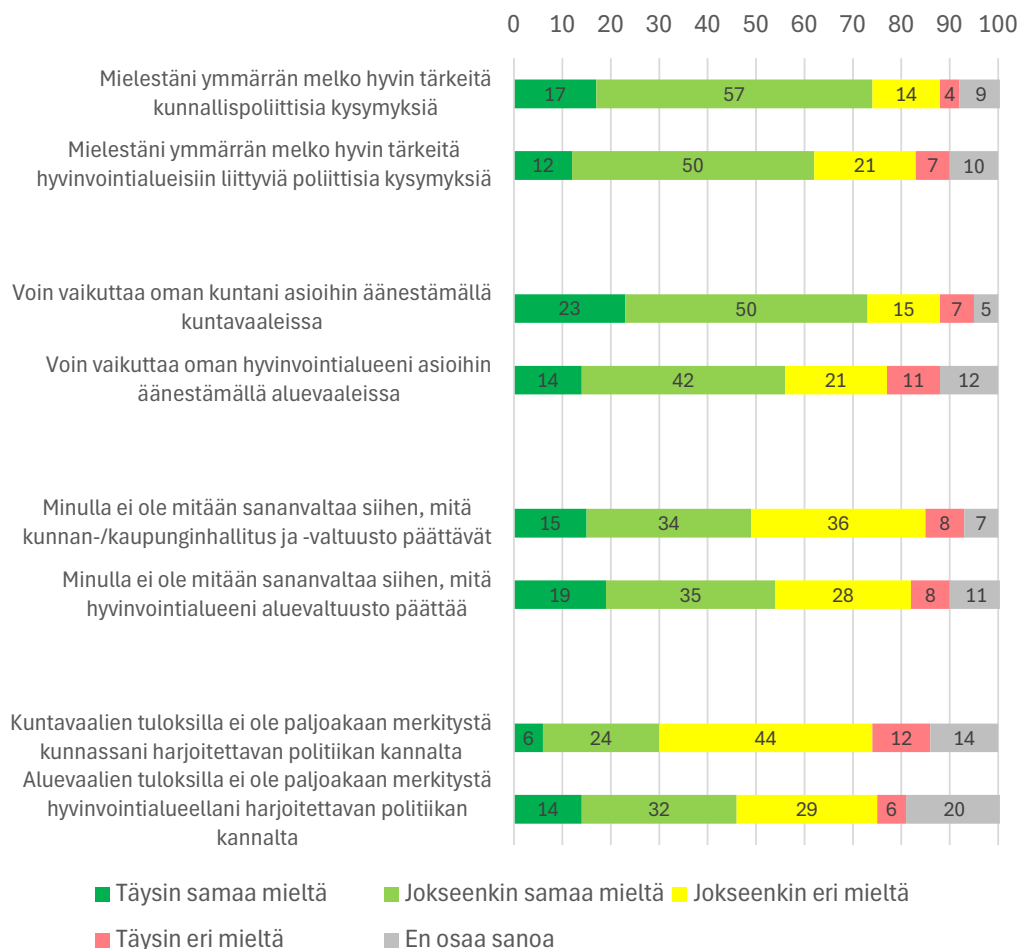
eräänlaisesta poliittisesta itseluottamuksesta sen sijaan, että siinä mitattaisiin tosiasiallista faktojen hallitsemista politiikasta (Rapeli & Koskimaa 2020). Ulkoinen kansalaispätevyys puolestaan viittaa yksilön kokemukseen siitä, onko poliittinen järjestelmä responsiivinen eli kokeeko yksilö, että poliittinen järjestelmä ja sen instituutiot ja toimielimet reagoivat hänen omiin yhteiskunnallisiin näkemyksiinsä ja politiikkavaatimuksiinsa (Morrell 2003).

Koetun kansalaispätevyyden tason mittaaminen on hankalaa, sillä politiikasta kiinnostumattomien ja siihen kiinnittymättömien ja äänestämättömien passiivisuus heijastuu myös haluttomuudessa vastata politiikkaa koskeviin kyselytutkimuksiin. Tähänkin vaalitutkimukseen ovat aiempien eduskuntavaali-, kuntavaali- ja aluevaalitutkimusten tapaan vastanneet keskimääräistä innokkaammin vastaajat, jotka äänestävät vaaleissa ja ovat sitä myöten todennäköisesti keskimääräistä kiinnittyneempiä politiikkaan. Tämän aineiston vastaajista vain 14 prosenttia ei äänestänyt kummissakaan vaaleissa. Tämän vuoksi kansalaispätevyyttä tarkasteltaessa on relevanttia kiinnittää huomiota erityisesti eroihin, jotka ilmenevät alue- ja kuntatasojen välillä.

Kuviossa 10 käsitellään sisäistä ja ulkoista kansalaispätevyyttä kunta- ja hyvinvointialueetasolla. Sisäinen kansalaispätevyys on aineiston pohjalta suhteellisen hyvissä kantimissa molemmilla tasoilla – erityisesti kuntatasolla. 74 prosenttia kokee ymmärtävänsä melko hyvin tärkeitä kunnallispoliittisia kysymyksiä, ja 62 prosenttia kokee ymmärtävänsä melko hyvin tärkeitä hyvinvointialueisiin liittyviä poliittisia kysymyksiä. Lisäksi 73 prosenttia kokee voivansa vaikuttaa oman kuntansa asioihin äänestämällä kuntavaaleissa ja 56 prosenttia kokee voivansa vaikuttaa oman hyvinvointialueensa asioihin äänestämällä aluevaaleissa.

Prosenttiosuuksissa on selkeä ero: aluetasolla koetaan alhaisempaa sisäistä kansalaispätevyyttä, mikä heijastuu myös äänestysprosenttiin. Tulos on looginen sikäli, että hyvinvointialueuudistus on ollut monimutkainen ja jopa aluevaltuutetut itse ovat kokeneet valtansa vähäiseksi vaikuttaa hyvinvointialueen asioihin (Paananen ym. 2024). Huomattavaa on, että ikäryhmä erottelee enemmän sisäistä kansalaispätevyyttä kuin koulutustaso: alle 35-vuotiailla on muita heikompi poliittinen itseluottamus sekä kunta- että hyvinvointialueetasolla.

Ulkoisen kansalaispätevyyden osalta havaitaan hälyttävämpiä tuloksia. Puolet kaikista vastaajista (49 %) kokee, ettei heillä ole mitään sananvaltaa

Kuvio 10. Kansalaispätevyyttä koskevat kysymykset alue- ja kuntatasolla (%) (Mitä mieltä olet seuraavista väittämistä?)

siihen, mitä kunnan- tai kaupunginhallitus ja -valtuusto päättävät, ja hyvinvointialueetasolla osuus on hieman suurempi (54 %). Lisäksi 30 prosenttia on täysin tai osittain samaa mieltä väittämästä ”kuntavaalien tuloksilla ei ole paljoakaan merkitystä kunnassani harjoitettavan politiikan kannalta”. Aluevaalien osalta asenne on merkittävästi skeptisempi: vajaa puolet (46 %) ajattelee, ettei aluevaalituloksella ole paljoakaan merkitystä hyvinvointialueella harjoitettavan politiikan kannalta. Tuloksille on löydettävissä luonteva selitys. Kuntien tehtäväkenttä on aiempaa kapeampi, ja moni kunta on

taloudellisesti ahtaalla, jolloin liikkumavaraa politiikassa on vähemmän. Hyvinvointialueita ei puolestaan ole luotu yhtä vahvaksi itsehallinnolliseksi järjestelmäksi kuin kunnallishallintoa, vaan niillä on paljon rajatumpi autonomia ilman verotusoikeutta. Niiltä puuttuu siis oleellista taloudellista ja oikeudellista liikkumavaraa päätöksenteossa ja mahdollisuus vaikuttaa omiin taloudellisiin voimavaroihin (Pratchett 2004). Tämän vuoksi on luontevaa, että moni ajattelee, ettei vaalituloksella ole merkitystä alueella harjoitettavan politiikan kannalta.

Ulkoisen kansalaispätevyyden kohdalla ei ole vastaavia ikäryhmäkohtaisia eroja kuin mitä sisäistä kansalaispätevyyttä tarkasteltaessa havaittiin. Koulutuksella on hienoinen yhteys: ammattikoulun tai vain peruskoulun käyneet ovat hieman muita skeptisempiä päätöksenteon responsiivisuutta kohtaan. On kuitenkin huomattava, että yleistä ulkoista kansalaispätevyyttä mitattaessa – kun kyse on koko poliittisesta järjestelmästä – Suomi sijoittuu Euroopan maiden vertailussa kärkipäähän (Rapeli & Koskimaa 2020, 428).

Muutokset hyvinvointialueisiin kohdistuvissa asenteissa

Koska kansalaispätevyys hyvinvointialuetasolla osoittautui edellä jokin hataraksi, paneudumme tarkemmin itse hyvinvointialueiden toimintaan kohdistuviin asenteisiin. Vuoden 2022 ensimmäisiin aluevaaleihin lähdettiin hankalasta asetelmasta. Kansalaisille ei kyetty selventämään tarpeeksi uuden demokraattisen toimintatason peruseriaatteita, ja vaalit ja vaalikampanjat jäivät etäisiksi. (Borg 2023.) Vaalien jälkeen hyvinvointialueiden toimintaan ja päätöksentekoon kohdistui paljon skeptisyyttä. Vaalien jälkeen tehdyn tutkimuksen aineistosta (Lehtinen & Sipinen 2024) ilmenee, että alueiden todellista valtaa epäiltiin jo ennen kuin ensimmäinen valtuustokausi oli päässyt käyntiin. Yli puolet äänioikeutetuista oli sitä mieltä, että aluevaltuustoilla ei ole juurikaan itsenäistä päätäntävaltaa, koska niillä on käytössään vain etukäteen määrätty budjetit. Valtuustokauden aikana ilmeni, että aluevaltuutetut arvioivat omat vallankäytön mahdollisuutensa pieniksi varsinkin suhteessa hyvinvointialueen viranhaltijoihin, ohjaaviin ministeriöihin ja aluehallitukseen ja myös jopa suhteessa yksittäisiin lääkäreihin (Paananen ym. 2024).

Taulukossa 10 tarkastellaan muutoksia suomalaisten näkemyksissä hyvinvointialueista, aluevaaleista ja aluevaltuutetuista vaalivuosien 2022 ja 2025 välillä. Vuoden 2022 vaalien aikaan 29 prosenttia ajatteli hyvinvointialueiden parantavan Suomen sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmän laatua. Vuoden 2025 vaalien aikaan osuus oli laskenut kuusi prosenttiyksikköä 23 prosenttiin. Vuonna 2022 yli puolet, 57 prosenttia, ajatteli hyvinvointialueiden tekevän suomalaisen demokratian toiminnasta entistä monimutkaisempaa. Kolme vuotta myöhemmin osuus oli kivunnut jo 65 prosenttiin.

Lisäksi kritiikki itse valtuustojen valitsemista kohtaan on kasvanut kolmessa vuodessa. Vuoden 2022 vaaleissa peräti 111 istuvaa kansanedustajaa asettui ehdolle ja 107 heistä tuli valituksi. Koska kansanedustaja-aluevaltuutetut olivat lisäksi kunnanvaltuutettuja, vaalikauden aikana käytiin vilkasta keskustelua niin sanotuista triplamandaateista. Vuoden 2023 eduskuntavaalien jälkeen vain 19 valittua kansanedustajaa 200:sta ei istunut kunnaneikä aluevaltuustossa. Vallan keskittyminen näin suuressa määrin samoihin käsiin kahdella tai jopa kolmella eri tasolla on kansainvälisesti vertailleen poikkeuksellista. Länsi-Euroopan muihin maihin verrattuna suomalaisten kansanedustajien tuplamandaatit ovat erittäin yleisiä (ks. Voorde & Vet

Taulukko 10.

Muutokset hyvinvointialueisiin kohdistuvissa asenteissa vaalivuosien 2022 ja 2025 välillä, väittämästä jokseenkin tai täysin samaa mieltä olevien osuus (%). Vuoden 2022 aineisto: Schoultz ym. 2022.

	AV 2022 (%)	AV 2025 (%)	Muutos (%-yks.)
Hyvinvointialueet parantavat Suomen sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmän laatua	29	23	-6
Hyvinvointialueet tekevät suomalaisen demokratian toiminnasta entistä monimutkaisempaa	57	65	-8
En juurikaan ymmärtänyt/ymmärrä, mistä aluevaaleissa oli/on kyse	29	23	-6
Kansanedustajilla ei olisi pitänyt olla oikeutta asettua ehdolle / Mielestäni kansanedustajien ei pitäisi asettua ehdolle aluevaaleissa	57	70	13
Aluevaltuustot olisi pitänyt muodostaa sote-asiantuntijoista eikä valita vaaleilla / Aluevaltuustot pitäisi muodostaa sosiaali-, terveys- ja pelastusalan asiantuntijoista eikä valita vaaleilla	45	55	10

2020). Vuonna 2025 vain 51 kansanedustajaa asettui enää ehdolle aluevaaleihin ja tuli valituksi. Kansanedustajien laantunut into asettua ehdolle oli linjassa kansalaismielipiteen kanssa: vuoden 2025 vaalien aikaan peräti 70 prosenttia ajatteli, ettei kansanedustajien pitäisi asettua ehdolle. Vaikka kysymysmuotoilu ei ollut vuoden 2022 tutkimuksessa täysin vastaava, taulukko 10 osoittaa, että kritiikki yltyi kansanedustajien aluevaaliehdokkuuksia kohtaan 13 prosenttiyksiköllä.

Koska aluevaltuustojen toimivalta keskittyy pitkälti sosiaali- ja terveysalan asioihin, aluevaalit ovat houkutelleet ehdokkaaksi runsaasti näiden alojen ammattilaisia. Ensimmäiselle aluevaltuustokaudelle valituissa korostuivat voimakkaimmin keski-ikäiset sote-alojen ammattilaiset ja julkishallinnon asiantuntijat: yli puolet aluevaltuutetuista työskenteli julkisessa hallinnossa tai sosiaali- ja terveystaloudissa (Borg 2023, 105–106). Vuoden 2022 vaalien aikaan 45 prosenttia suomalaisista oli sitä mieltä, että aluevaltuustojen valintaan ei olisi tarvittu lainkaan vaaleja, vaan ne olisi voitu muodostaa sote-asiantuntijoista. Kolme vuotta myöhemmin osuus oli noussut kymmenellä prosenttiyksiköllä. Tämä näkemys tuo esiin piirteitä niin sanotun häivedemokratian kannattamisesta aluetasolla. Häivedemokratian kannattajat toivovat, että edustuksellinen demokratia säilyy muodollisesti mutta asioista päättäisivät epäitsekäät ja asiantuntevat poliitikot. Vaihtoehtoisesti päätöksenteko voitaisiin tietyiltä osin ulkoistaa riippumattomille asiantuntijoille. (Hibbing & Theiss-Morse 2002; Bengtsson & Mattila 2009.)

Ainoa myönteinen havaittu kehitys nykyisen hyvinvointialuejärjestelmän ja aluevaalien perspektiivistä on se, että aluevaalien merkitys on hieman kirkastunut. Vuoden 2022 aluevaalien jälkeen tehdyssä kyselytutkimuksessa vastaajista 29 prosenttia oli jokseenkin tai täysin samaa mieltä väittämästä ”en juurikaan ymmärtänyt, mistä aluevaaleissa oli kyse”. Vuoden 2025 vaalien aikaan osuus laski 23 prosenttiin. Silti noin neljännes vastaajista on yhä varsin suuri osuus, kun otetaan huomioon, että vaaleissa äänestäneet ovat tässäkin kyselytutkimuksessa selkeästi ylliedustettuina. On todennäköistä, että politiikkaan heikommin kiinnittyneiden joukossa kokemus siitä, ettei aluevaaleista ota selvää, on vielä yleisempää.

Jotta hyvinvointialueisiin kohdistuvista asenteista saadaan tarkempaa tietoa, taulukon 10 kahta ensimmäistä väittämää tarkastellaan vielä tarkemmin taustamuuttujittain vuoden 2025 aineistolla. Näkemykset siitä,

Taulukko 11.

Käsitykset hyvinvointialueista taustamuuttujittain vuoden 2025 alue- ja kuntavaalitutkimuksessa, jokseenkin tai täysin samaa mieltä olevien osuus (%)

	Hyvinvointialueet parantavat Suomen sosiaali- ja terveydenhuolto- järjestelmän laatua	Hyvinvointialueet tekevät suomalaisen demokratian toiminnasta entistä monimutkaisempaa	
Kaikki	23	65	(1 042)
Sukupuoli			
nainen	25	61	(520)
mies	21	68	(522)
Ikäryhmä			
18–34	22	60	(282)
35–49	19	63	(270)
50–64	21	68	(250)
65–	29	69	(241)
Asuinalue			
kaupunkimainen kunta	21	63	(110)
taajaan asuttu kunta	31	67	(156)
maaseutumainen kunta	19	73	(774)
Alue			
Uusimaa	21	65	(334)
Lounais-Suomi ja Häme	20	68	(313)
Itä-Suomi	30	66	(154)
Väli-Suomi	26	57	(124)
Pohjois-Suomi	19	64	(118)
Koulutus			
ei ammattikoulutusta	27	72	(44)
ammattikoulu	22	60	(214)
ylioppilas	27	59	(122)
opistoaste	20	73	(139)
AMK	21	63	(257)
yliopisto	23	71	(234)
Aluevaalien puoluevalinta			
SDP	36	58	(146)
KOK	26	78	(144)
KESK	30	61	(123)
VIHR	26	54	(62)
VAS	24	59	(78)
PS	20	78	(57)
RKP	14	71	(35)
KD	13	77	(31)

parantavakko hyvinvointialueet sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmän laatua, eivät jakaudu vahvasti sukupuolen, ikäryhmän tai koulutustason mukaan. Taajaan asutuissa kunnissa ja Itä-Suomessa asuvat antavat hieman muita enemmän tunnustusta hyvinvointialueille. Erityisen vahvaa luottamus on SDP:n aluevaaliäänestäjien keskuudessa.

Kokemus siitä, että hyvinvointialueet tekevät suomalaisen demokratian toiminnasta entistä monimutkaisempaa, on hieman keskimääräistä yleisempi erityisesti maaseutumaisissa kunnissa asuvien ja akateemisesti koulutettujen keskuudessa. Alueellisesti tyytymättömyys on vähäisintä Väli-Suomessa (Keski-Suomen, Keski-Pohjanmaan, Pohjanmaan ja Etelä-Pohjanmaan maakunnat).

Puoluevalinta erottelee vastaajia mielenkiintoisella tavalla, ja se toisintaa edellä havaittua tulosta, jonka mukaan erityisesti kokoomuksen ja perussuomalaisen äänestäjät eivät koe aluevaaleja niin tärkeäksi kuin muiden puolueiden äänestäjät. Heidän joukossaan on myös selvästi eniten niitä, jotka kokevat hyvinvointialueiden tehneen suomalaisesta demokratian toiminnasta aiempaa monimutkaisempaa. Oppositiorintaman (SDP, KESK, VIHR, VAS) äänestäjät kokevat tämän ongelmalliseksi keskimääräistä harvemmin. Nämä neljä puoluetta muodostivat yhdessä RKP:n kanssa hallituksen, jonka aikana hyvinvointialueet päätettiin muodostaa.

Kokemusta politiikan monimutkaisuudesta ja siitä juontuvaa vaikeutta ymmärtää, mitä politiikassa tapahtuu, on pidetty keskeisenä yleismittarina sisäiselle kansalaispätevyydelle (ks. Rapeli & Borg 2016; Rapeli & Koskimaa 2020). Suomalainen erityispiirre onkin ollut pitkään juuri itsearvioitu vaikeus ymmärtää politiikan tapahtumia, minkä on katsottu osin johtuvan tietynlaisesta passiivisesta ja eliittivastaisesta ”hallintoalamaisuudesta” ja osin siitä, että suomalaisessa politiikassa lähes mikä tahansa hallituspohja on ollut mahdollinen ja puolueet ovat joutuneet pettämään poliittisia lupauksiaan ja tekemään paljon poliittisia kauppvoja (Karvonen & Paloheimo 2005).

Seuraavaksi siirrymme tarkastelemaan äänestämistä ja äänestyspäätösten taustatekijöitä sekä puoluevalintaa samanaikaisissa vaaleissa. Tarkastelemme äänestämättömyyteen ja puoluevalintaan vaikuttavia syitä sekä äänestäjien suhtautumista alue- ja kuntavaaleihin liittyviin asiakysymyksiin.

3 Äänestämisen ja puoluevalinta samanaikaisissa vaaleissa

Äänestämättömyys ja sen syyt

Kaikkien yleisten vaalien äänestysprosentit olivat Suomessa suhteellisen korkeita 1960-luvulta 1990-luvun alkupuolelle. Vankkana vaikuttanut käsitys äänestämisestä kansalaisvelvollisuutena kannatteli äänestysprosenttia vielä 1980-luvulla (Borg 1996), mutta 1990-luvun mittaan erityisesti kuntavaalien äänestysprosentti on laskenut pysyvästi melko matalalle tasolle: vuoden 1992 vaalien (70,9 %) jälkeen on yletty korkeimmillaan 61,3 prosentin äänestysaktiivisuuteen vuosien 1996 ja 2008 vaaleissa. Eduskuntavaaleissa lasku pysähtyi 70 prosentin tietämille. Eduskuntavaaleissa vuoden 2023 eduskuntavaalien äänestysprosentti (72,0 %) oli sen sijaan lähes identtinen vuoden 1991 vaaleihin (72,1 %) verrattuna. Suorat presidentinvaalit ovat innostaneet kansalaisia laajalti (ks. Raunio & Kujanen (toim.) 2025), mutta kunta-, alue- ja europarlamenttivaalit ovat jääneet niin sanottuun toisen asteen vaalien (*second order elections*) asemaan, jossa äänestysprosentin mataluus on herättänyt huolta.

Äänestämättä jättäneet ovat systemaattisesti selkeästi aliedustettuina kyselypohjaisissa vaalitutkimuksissa. Tämä johtuu siitä, että niihin vastaavat keskimääräistä innokkaammin ihmiset, jotka ovat kiinnostuneita yhteiskunnallisista asioista ja siksi todennäköisempiä äänestäjiä. Sama ilmiö koskee muitakin politiikkaa ja yhteiskuntaa koskevia kyselytutkimuksia. Lisäksi kyselyyn vastanneista tosiasiallisesti äänestämättä jättäneistä monet eivät syystä tai toisesta halua myöntää jättäneensä vaalit väliin (Wass & Borg 2016, 182–183).

Vuoden 2025 alue- ja kuntavaalitutkimuksen aineistossa 85 prosenttia vastaajista ilmoitti äänestäneensä kuntavaaleissa ja niin ikään 85 prosenttia aluevaaleissa. Niistä, joilla oli äänioikeus molemmissa vaaleissa (muut kuin helsinkiläiset), 2,5 prosenttia äänesti vain kuntavaaleissa ja yksi prosentti äänesti vain aluevaaleissa.

Näin ollen voidaan varovaisesti arvioida, että vuoden 2025 tuplavaaleissa käytettiin pääosin kahta strategiaa: joko äänestettiin molemmissa vaaleissa tai ei kummissakaan. Tutkimuskirjallisuudessa selektiivisenä vaalien väliin jättämisenä (*selective abstention*) kuvattu ilmiö (Degan & Merlo 2011) on siis Suomessa alue- ja kuntavaalikontekstissa kaikella todennäköisyydellä melko marginaalinen ilmiö. Harva äänestäjä jätti äänestämättä toisissa vaaleissa, jos näki vaivan äänestää toisissa vaaleissa.³

Seuraavaksi tarkastelemme, mikä vaikutus sosiodemografisilla tekijöillä ja vaalien koetulla tärkeysjärjestyksellä sekä koetulla puolue- ja ehdokasvalinnan vaikeutumisella tuplavaaliasetelman vuoksi oli äänestämisen todennäköisyyteen. Koska äänestysprosentti oli kyselytutkimusaineistossa roimasti todellista vaalien äänestysprosenttia korkeampi, on mielekkäämpää tarkastella asiaa ristiintaulukoiden sijaan todennäköisyyksien avulla. Tähän lähestymistapaan sopii parhaiten logistinen regressioanalyysi, jossa selitettävä muuttuja saa kaksi arvoa.

Ensiksi tarkastelemme todennäköisyyttä sille, että vastaaja äänesti molemmissa vaaleissa, verrattuna siihen, että ääni annettiin vain toisissa tai ei kummissakaan vaaleissa.⁴ Toiseksi tarkastelemme todennäköisyyttä sille, että vastaaja ei äänestänyt kummissakaan vaaleissa, verrattuna siihen, että ääni annettiin molemmissa tai vain toisissa vaaleissa. Koska vain toisissa vaaleissa äänestäminen oli harvinaista, sitä ei voida tarkastella omana kategorianaan pienen osajoukon vuoksi.

Taulukossa 12 tarkastellaan, mikä oli tuplavaaliasetelman vaikutus äänestämistodennäköisyyteen alue- ja kuntavaaleissa. Näissä malleissa on kontrolloitu vastaajien sosiodemografinen tausta. Kysymykset siitä, tekikö vaalien samanaikaisuus puoluevalinnasta tai ehdokasvalinnasta aiempaa monimutkaisempaa, korreloivat vahvasti keskenään (Pearsonin $r=0.68$). Tämän

3 Toisaalta hylättyjen äänestyslippujen suuri määrä ja sitä seuranneet selvitykset (ks. esim. Oikeusministeriö 2025) antavat viitteitä siitä, että osa antoi aluevaaleissa tyhjän äänen tai protestiään, kun heillä oli kenties jonkinlainen sosiaalinen paine ottaa kaksi äänestyslippua vastaan äänestyspaikalla. Useimmissa äänestyspaikoissa äänestäjille tarjottiin lähtökohtaisesti molempia äänestyslippuja samalla kerralla heidän tullessaan äänestyspaikalle. Aluevaaleissa kaikista äänistä hylättiin 4,0 prosenttia ja kuntavaaleissa 1,6 prosenttia.

4 Taulukoissa ei esitetä tarkkoja lukuja todennäköisyydestä vaan vetosuhteita (odd ratios).

vuoksi niitä ei voi käyttää selittäjinä samassa mallissa. Sama koskee kysymyksiä siitä, oliko vastaajan helppo hahmottaa, mitkä vaaliteemat liittyivät kuntavaaleihin ja aluevaaleihin, sekä siitä, oliko vastaajan helppo erottaa alue- ja kuntavaalit toisistaan vaalikampanjoissa (Pearsonin $r=0.64$).

Taulukko 12.

Tuplavaaliasetelman ja sosiodemografisten tekijöiden vaikutus äänestämistodennäköisyyteen vuoden 2025 alue- ja kuntavaaleissa. Logistinen regressioanalyysi, vetosuhteet.

	Äänesti molemmissa vaaleissa		Ei äänestänyt kummissakaan vaaleissa	
	Veto-suhde	95 %:n luottamusväli	Veto-suhde	95 %:n luottamusväli
Sukupuoli (vertailuryhmä: nainen)				
mies	1.68**	(1.17, 2.41)	0.79	(0.49, 1.27)
Ikäryhmä (60+-vuotiaat)				
18–39-vuotiaat	0.62*	(0.40, 0.96)	2.61**	(1.39, 4.91)
40–59-vuotiaat	1.15	(0.72, 1.85)	1.13	(0.57, 2.24)
Asuinpaikan tyyppi (kaupunkimainen kunta)				
maaseutumainen kunta	2.05*	(1.03, 4.05)	1.28	(0.59, 2.79)
taajaan asuttu kunta	2.35	(0.94, 5.89)	1.80	(0.96, 3.38)
Koulutus (korkeakoulu)				
peruskoulu tai ammatillinen koulutus	0.70	(0.45, 1.10)	1.50	(0.85, 2.64)
ylioppilas tai opistoaste	0.77	(0.51, 1.18)	1.51	(0.85, 2.65)
Vaalien tärkeysjärjestys (molemmat yhtä tärkeitä)				
kuntavaalit tärkeämmät	0.76	(0.51, 1.15)	0.85	(0.48, 1.49)
aluevaalit tärkeämmät	2.35	(0.94, 5.89)	0.76	(0.29, 2.00)
en osaa sanoa	0.16**	(0.08, 0.29)	6.96**	(3.50, 13.84)
Alue- ja kuntavaalien samanaikaisuus teki puoluevalinnastani aiempaa monimutkaisempaa (eri mieltä)				
samaa mieltä	0.61*	(0.42, 0.89)	1.97**	(1.23, 3.15)
Minun oli helppo hahmottaa, mitkä vaaliteemat liittyivät kuntavaaleihin ja mitkä teemat liittyivät aluevaaleihin (samaa mieltä)				
eri mieltä	0.55**	(0.38, 0.79)	3.25**	(2.00, 5.27)
Pseudovarianssi (Nagelkerken R^2)	0.18		0.27	

Selite: Tilastolliset merkitsevyystasot: * $p<0.05$, ** $p<0.01$.

Malleissa käytetään korkeamman selitysvoinnan vuoksi puoluevalinnan vaikeutta ja vaaliteemakysymystä – myös ehdokasvalinnan vaikeutta ja vaalikampanjakysymystä testattiin malleissa, ja tulokset säilyivät pitkälti samoina.

Tulokset osoittavat, että kokemus puoluevalinnan vaikeudesta vähensi todennäköisyyttä äänestää molemmissa vaaleissa ja lisäsi huomattavasti todennäköisyyttä jättää kokonaan äänestämättä. Vaikeus hahmottaa, mitkä vaaliteemat liittyivät kuntavaaleihin ja mitkä teemat liittyivät aluevaaleihin, vähensi niin ikään todennäköisyyttä äänestää molemmissa vaaleissa ja lisäsi huomattavasti todennäköisyyttä jättää kokonaan äänestämättä. Täten voidaan arvioida, että tiedollinen kuormitus ja vaaliasetelman vaikeus vaikuttivat todennäköisesti epäsuotuisasti äänestysaktiivisuuteen.

Vaalien koetulla tärkeysjärjestyksellä ei ollut vaikutuksia todennäköisyyteen äänestää molemmissa vaaleissa tai jättää äänestämättä. Sen sijaan vastaajan kykenemättömyys tai haluttomuus ottaa kantaa kysymykseen vaalien tärkeysjärjestyksestä (”en osaa sanoa”) vähensi huomattavasti todennäköisyyttä äänestää molemmissa vaaleissa ja lisäsi merkittävästi todennäköisyyttä jättää kokonaan äänestämättä.

Äänestysprosentissa oli edellisvaalien tapaan huomattavia eroja sukupuolen, iän ja koulutustason mukaan. Sähköisen äänioikeusrekisterin tiedot osoittavat, että äänestysaktiivisuus oli sekä kunta- että aluevaaleissa korkeinta 71-vuotiaiden ikäryhmässä – kuntavaaleissa 68,1 % ja aluevaaleissa 61,3 %. Äänestysprosentti oli matalin 21-vuotiaiden kohdalla – kuntavaaleissa 31,4 % ja aluevaaleissa 30,2 % – kun tarkastelussa ovat alle 90-vuotiaat (tätä vanhemmilla terveystila vaikuttaa huomattavasti kyvykkyyteen ja mahdollisuuksiin äänestää). Naisten ja miesten väliset erot äänestysprosentissa sekä kunta- että aluevaaleissa ovat suurimmillaan 20–24-vuotiaiden ryhmässä. Totuttuun tapaan äänestysprosentti oli molemmissa vaaleissa sitä korkeampi, mitä korkeampaan tulotasoryhmään äänioikeutettu kuuluu tai mitä korkeampi koulutus hänellä on. (Tilastokeskus 2025f, 2025g.) Äänestämättä jättämisen sosiodemografiset taustatekijät ovat siis varsin selväpiirteiset rekisteriaineistoon nojautuen. Kyselytutkimusaineisto tuo lisäselvyyttä siihen, mitkä olivat yleisimmät syyt jättää vaaleissa äänestämättä.

Äänestämisen ja äänestämättömyyden taustalla olevia syitä voidaan jäsentää monella tavalla. Taustalla vaikuttavat poliittisen järjestelmän ja vaalikontekstin ominaisuudet, kuten vaalien kilpailullisuus, efektiivisten puolueiden

lukumäärä⁵ ja äänestäjien aktivointiin tähtäävä poliittinen mobilisaatio. Toisaalta keskeinen merkitys on myös yksilön ominaisuuksilla, kuten käytössä olevilla resursseilla (vanhemmilta saadut osallistumismallit, sosioekonominen asema, terveys) ja motivaatiopohjalla (poliittinen kiinnostus, tietotaso, kansalaispätevyys). Välittömät syyt ratkaisevat kaikkein konkreettisimmin, käykö ihminen äänestämässä vai ei. Näihin kuuluvat muun muassa arviot siitä, kokeeko ihminen äänestämisen kansalaisvelvollisuudeksi, uskooko hän voivansa vaikuttaa asioihin äänellään ja pitääkö hän äänestämistä vaivan arvoisena siitä aiheutuvista ajallisista ja muista kustannuksista huolimatta (Wass & Borg 2016; Wass & Blais 2017).

Äänestämättömyyden syitä kysyttiin vuoden 2025 alue- ja kuntavaalitutkimuksessa patteristolla, johon oli koottu aiempien tutkimusten perusteella tärkeimmät äänestämättä jättämisen syyt. Vastaajilla oli valittavanaan neljä vaihtoehtoa: ”oli tärkeä syy jättää äänestämättä”, ”vaikutti jonkin verran”, ”ei vaikuttanut” ja ”en osaa sanoa”. Taulukossa 13 tarkastellaan, kuinka suuri osuus vastaajista arvioi kunkin vaihtoehdon olleen *tärkeä* äänestämättä jättämisen syy. Taulukkoon on otettu mukaan soveltuvin osin myös vertailukohdaksi vuoden 2017 kuntavaalitutkimus (Borg 2018) ja vuoden 2022 aluevaalien yhteydessä tehty kyselytutkimus (Schoultz ym. 2022).

Mikään yksittäinen syy ei noussut muiden yläpuolelle äänestämättömyyden syissä vuoden 2025 kuntavaaleissa. Kuntavaaleissa syiden kärkipäässä olivat tyytymättömyys valtakunnan tason poliitikkoja ja politiikkaa kohtaan (29 %:lle tärkeä syy), vaikeus löytää itselle sopivaa ehdokasta (28 %), tyytymättömyys kuntopoliitikkoja ja kunnassa harjoitettavaa politiikkaa kohtaan (26 %) sekä kokemus siitä, ettei tietoa ollut riittävästi äänestyspäätöksen tueksi (26 %).

Viitsimättömyys äänestää (19 %) ja politiikan kokeminen yhdentekeväksi (17 %) olivat hieman vähemmän tärkeitä perusteita. Kokemus siitä, etteivät puolueet erotu toisistaan (10 %), oli merkitykseltään muita syitä selkeästi vähäisempi. Suomalaiseen politiikkaan kuului varsinkin 1990-luvulla ja 2000-luvun alussa kokemus siitä, että isot puolueet eivät erotu erityisesti

5 Efektiivisten puolueiden lukumäärää laskettaessa otetaan huomioon sekä puolueiden lukumäärä että niiden suhteellinen vahvuus eli osuus annetuista äänistä tai edustajapaikoista (Laakso & Taagepera 1979).

Taulukko 13.

Äänestämättömyyden syyt vuoden 2017 ja 2025 kuntavaaleissa sekä vuosien 2022 ja 2025 aluevaaleissa. Tärkeä syy -vaihtoehdon valinneiden osuus (%)

	Kuntavaalit 2017	Kuntavaalit 2025	Aluevaalit 2022	Aluevaalit 2025
Minun oli vaikea löytää itselleni sopivaa puoluetta	39	26	16	24
Minun oli vaikea löytää itselleni sopivaa ehdokasta	28	28	28	31
En vain viitsinyt käydä äänestämässä	11	19	19	22
Olin tyytymätön kuntapolitiikkoja ja kunnassa harjoitettavaa politiikkaa kohtaan		26		
Olin tyytymätön hyvinvointialueen poliitikkoja ja hyvinvointialueella harjoitettavaa politiikkaa kohtaan				22
Tunnen epäluottamusta poliitikkoja ja yleensä politiikkaa kohtaan	26		33	
Olin tyytymätön valtakunnan tason poliitikkoja ja politiikkaa kohtaan		29		26
Minulla ei ollut riittävästi tietoa äänestyspäätökseksi tueksi	22	26	19	28
Puolueet eivät erottuneet toisistaan	13	10		16
Politiikka on minulle yhdentekevää		17		15

toisistaan (ks. esim. Karvonen & Paloheimo 2005). 2010-luvulta alkanut polarisoituminen (ks. Kawecki & Kekkonen 2024) on kuitenkin johtanut tilanteeseen, jossa alhaisesta äänestysaktiivisuudesta ei voida syyttää sitä, etteivät puolueet tarjoaisi toisistaan erottuvaa maailmankuvaa ja politiikkaa.

Aluevaaleissa tärkeimmät äänestämättömyyden syyt olivat vaikeus löytää itselle sopiva ehdokas (31 %:lle tärkeä syy), kokemus siitä, ettei tietoa ollut riittävästi äänestyspäätöksen tueksi (28 %), tyytymättömyys valtakunnan tason poliitikkoja ja politiikkaa kohtaan (26 %), vaikeus löytää itselle sopiva puolue (24 %), tyytymättömyys hyvinvointialueen poliitikkoja ja hyvinvointialueella harjoitettavaa politiikkaa kohtaan (22 %) sekä viitsimättömyys käydä äänestämässä (22 %). Kokemus siitä, etteivät puolueet erotu toisistaan (16 %), ja politiikan kokeminen yhdentekeväksi (15 %) olivat hieman vähemmän tärkeitä perusteita.

Kokonaiskuva äänestämättömyyden syistä on täten hyvin samankaltainen alue- ja kuntavaaleissa. Taustalla on sekä valinnanvaikeutta että yleistä

tyytymättömyyttä politiikkaan sekä koettu oma tietämättömyys, joka johtaa äänestämättä jättämiseen. Aluevaaleissa tämä käy hyvin yhteen edellä esitettyjen tuloksien kanssa: osa äänioikeutetuista ei toisissakaan aluevaaleissa ymmärtänyt, mistä vaaleissa on oikeastaan edes kysymys. Huomattavaa on, että tiedon puute on aito este myös kuntavaalien äänestysosallistumiselle.

Monet tutkijat ovat ehdottaneet Suomen vaalijärjestelmän uudistamista niin, että ihmisillä olisi mahdollisuus äänestää halutessaan pelkkää puoluetta. Taulukon 13 tulokset antavat osaltaan tukea tälle ehdotukselle. Ehdokasvalinnan vaikeus suhteessa puoluevalintaan korostuu etenkin aluevaalien äänestämättömyyden syissä, mikä on ymmärrettävää, sillä pienimmillään hyvinvointialueilla oli satoja ehdokkaita ja monet ehdokkaat ovat äänestäjille tuntemattomia.

Laajemmassa kontekstissa on huomionarvoista, että vielä 1990-luvun alussa eduskuntavaaleissa epäluottamus poliitikkoja ja yleisesti politiikkaa kohtaan oli tärkeimpiä äänestämättä jättämisen syitä. Tämän tekijän merkitys on vähentynyt radikaalisti 2023 eduskuntavaaleihin mennessä. Myös äänestämättä jättäminen yleisenä protestina politiikkaa ja poliitikoita kohtaan on vähentynyt. Sen sijaan ehdokasvalinnan vaikeus on noussut aikaisempaa merkittävämmäksi tekijäksi. (ks. Borg 1996; Tiihonen 2025.)

Puoluevalinta eri väestöryhmissä

Seuraavaksi tarkastelemme puoluekannatusta eri sosiodemografisissa ryhmissä ja vertailemme, miltä osin alue- ja kuntavaalikannatus erosivat toisistaan näissä ryhmissä (taulukot 14 ja 15). Alue- ja kuntavaalit jatkoivat eduskuntavaalien 2023 tapaan puoluekannatuksen sukupuolittaista eriytymistä. SDP, vihreät ja vasemmistoliitto olivat sekä kunta- että aluevaaleissa suosituimpia naisten kuin miesten keskuudessa, ja perussuomalaisten kannatus oli huomattavasti korkeampaa miesten keskuudessa verrattuna naisäänestäjiin. Kokoomuksen kuntavaalikannatus on miesten keskuudessa hieman korkeampaa kuin naisten keskuudessa, mutta aluevaaleissa vastaavaa eroa ei ole.

Ikäluokkien väliset erot ovat selkeät. Alle 35-vuotiaiden keskuudessa suosituimpia olivat sekä kunta- että aluevaaleissa SDP, kokoomus ja vihreät. Kuntavaaleissa myös vasemmistoliiton kannatus oli tässä ryhmässä huomattavasti

Taulukko 14.

Puoluekannatus eri väestöryhmissä vuoden 2025 kuntavaaleissa (%)

	SDP	KOK	KESK	VIHR	VAS	PS	RKP	KD	Muu	Yht.	(n)
Kaikki	23	22	16	11	9	8	5	4	3	100	(817)
Sukupuoli											
nainen	26	20	16	13	11	4	3	4	3	100	(385)
mies	20	24	17	9	7	11	6	3	4	100	(432)
Ikäryhmä											
18–34	18	18	13	21	15	8	3	2	3	100	(213)
35–49	20	19	16	9	10	9	6	5	5	100	(206)
50–64	30	22	17	7	9	8	3	3	2	100	(198)
65–	24	28	21	4	4	6	7	5	3	100	(199)
Sukupuoli ja ikäryhmä											
18–34-vuotiaat naiset	25	14	12	21	19	5	0	4	0	100	(94)
18–34-vuotiaat miehet	14	22	14	20	11	10	5	0	5	100	(118)
35–49-vuotiaat naiset	22	19	17	13	13	3	4	6	4	100	(96)
35–49-vuotiaat miehet	20	20	15	6	7	15	8	4	5	100	(113)
50–64-vuotiaat naiset	39	18	15	10	10	2	2	2	2	100	(93)
50–64-vuotiaat miehet	23	25	18	5	9	12	4	4	1	100	(105)
65-vuotiaat tai vanh. naiset	21	27	21	7	5	5	6	5	4	100	(104)
65-vuotiaat tai vanh. miehet	27	30	20	1	2	6	8	4	1	100	(95)
Asuinpaikka											
maaseutumainen	20	15	32	3	6	9	8	1	4	100	(235)
kaupunkimainen	24	25	10	14	10	7	3	5	2	100	(556)
Koulutus											
ei ammattikoulutusta	17	10	23	3	20	10	7	7	3	100	(30)
ammattikoulu	23	12	26	6	10	15	2	3	2	100	(146)
ylioppilas	35	12	12	14	15	8	2	0	1	100	(91)
opistoaste	29	26	16	4	5	8	2	0	1	100	(110)
AMK	21	25	14	11	9	7	7	4	3	100	(257)
yliopisto	18	32	13	16	8	5	3	3	5	100	(233)
Ammattiasema											
työntekijä	23	13	20	8	8	13	7	5	2	100	(273)
yrittäjä	9	24	28	9	7	9	4	0	11	100	(51)
alempi toimihenkilö	24	31	10	6	9	5	3	6	2	100	(92)
ylempi toimihenkilö tai johtaja	16	40	12	15	4	6	3	2	2	100	(148)
työtön	33	0	3	27	27	10	0	0	0	100	(50)
opiskelija	28	5	12	22	28	2	0	2	0	100	(98)
Ala											
sosiaali- ja terveysala	24	22	20	7	3	10	7	7	2	100	(134)
koulutus- tai kasvatustila	22	22	22	11	17	1	0	5	1	100	(99)
Työsuhteen luonne											
vakituinen	21	25	14	10	7	10	6	4	4	100	(459)
määräaikainen	17	19	18	18	18	6	0	5	0	100	(104)
(n)	(187)	(179)	(134)	(85)	(76)	(62)	(39)	(29)	(24)		

Taulukko 15.

Puoluekannatus eri väestöryhmissä vuoden 2025 aluevaaleissa (%)

	SDP	KOK	KESK	VIHR	VAS	PS	RKP	KD	Muu	Yht.	(n)
Kaikki	23	22	19	9	9	8	5	5	2	100	(640)
Sukupuoli											
nainen	27	20	18	11	12	4	3	4	1	100	(287)
mies	20	21	20	7	6	11	6	5	3	100	(349)
Ikäryhmä											
18–34	19	21	13	17	12	7	3	5	3	100	(152)
35–49	21	18	23	9	10	9	5	4	1	100	(159)
50–64	25	17	22	7	11	8	4	4	1	100	(158)
65–	25	26	20	4	4	6	8	5	1	100	(171)
Sukupuoli ja ikäryhmä											
18–34-vuotiaat naiset	28	12	12	16	19	5	0	7	0	100	(57)
18–34-vuotiaat miehet	15	27	14	18	7	8	4	3	4	100	(96)
35–49-vuotiaat naiset	25	19	22	12	16	3	1	1	0	100	(73)
35–49-vuotiaat miehet	17	17	23	6	5	15	8	6	2	100	(86)
50–64-vuotiaat naiset	33	19	19	10	13	3	1	1	0	100	(69)
50–64-vuotiaat miehet	20	15	24	4	8	13	5	7	5	100	(86)
65-vuotiaat tai vanh. naiset	23	28	19	6	4	6	7	6	2	100	(86)
65-vuotiaat tai vanh. miehet	27	25	21	1	5	6	9	5	1	100	(81)
Asuinpaikka											
maaseutumainen	24	16	32	3	6	9	6	4	1	100	(217)
kaupunkimainen	22	23	13	12	11	7	5	5	3	100	(399)
Koulutus											
ei ammattikoulutusta	31	8	27	8	12	12	4	0	0	100	(26)
ammattikoulu	29	11	27	1	10	15	1	6	2	100	(123)
ylioppilas	30	9	15	14	20	8	2	0	3	100	(66)
opistoaste	23	27	20	4	6	6	7	5	4	100	(86)
AMK	17	22	18	12	6	9	9	6	2	100	(165)
yliopisto	18	32	15	14	8	3	3	6	1	100	(153)
Ammattiasema											
työntekijä	26	13	23	6	9	13	7	3	1	100	(151)
yrittäjä	3	14	31	14	6	6	9	9	9	100	(35)
alempi toimihenkilö	17	29	19	5	10	9	2	5	5	100	(59)
ylempi toimihenkilö tai johtaja	18	34	17	12	4	7	3	6	0	100	(101)
työtön	32	0	9	18	27	9	0	0	5	100	(22)
opiskelija	23	6	10	25	27	0	0	4	4	100	(48)
Ala											
sosiaali- ja terveysala	22	25	20	10	7	9	5	4	0	100	(76)
koulutus- tai kasvatusala	25	25	20	6	15	3	0	6	0	100	(65)
Työsuhteen luonne											
vakituinen	21	22	18	9	8	10	6	6	2	100	(278)
määräaikainen	22	22	16	16	13	3	0	6	2	100	(63)
Onko käytössä yksityinen sairaskuluvakuutus?											
kyllä	13	33	24	8	3	8	4	5	1	100	(145)
ei	26	16	17	9	10	8	6	5	2	100	(475)
(n)	(144)	(132)	(123)	(58)	(59)	(50)	(32)	(31)	(12)		

tavan korkea (15 %). 35–49-vuotiaiden ryhmässä vihreiden kannatus on huomattavasti matalampaa kuin nuorten keskuudessa, ja sen kannatus onkin sitä matalampi, mitä vanhemmasta ikäryhmästä on kyse. SDP, kokoomus ja keskusta ovat kolme suurinta puoluetta sekä 35–49-vuotiaiden, 50–64-vuotiaiden että vähintään 65-vuotiaiden ikäryhmissä sekä kunta- että aluevaaleissa. Kokoomuksen kannatus oli kaikkein korkeinta vähintään 65-vuotiaiden ikäryhmässä. Eduskuntavaaleissa tämä on luonnehtinut SDP:n kannatusta (ks. Paloheimo 2024). Perussuomalaisten kannatus oli melko tasaista kaikissa ikäryhmissä.

Sukupuolen ja ikäryhmän yhteistarkastelu tarkentaa kuvaa puoluekannatuksesta. SDP:n naiskannatus on erityisen korkea suhteessa mieskannatukseen alle 35-vuotiaiden ja 50–64-vuotiaiden keskuudessa. SDP oli suosituin puolue sekä kunta- että aluevaaleissa näihin ikäryhmiin kuuluvien naisten keskuudessa. Sen sijaan yli 65-vuotiaiden keskuudessa SDP:n mieskannatus on naiskannatusta korkeampaa.

Kokoomuksen kohdalla mielenkiintoisin tulos liittyy siihen, että se oli sekä kunta- että aluevaaleissa suosituin puolue alle 35-vuotiaiden miesten keskuudessa, mutta alle 35-vuotiaiden naisten keskuudessa kokoomuksen kannatus oli paljon pienempää (12 % ja 14 %). Vasemmistoliiton kannatus on sen sijaan samassa ikäryhmässä hyvin korkea naisten keskuudessa (19 %), mutta paljon matalampaa miesten keskuudessa. Sen sijaan vihreiden sukupuolittaiset erot naiskannatukseen painottuen tulevat näkyviin vasta vanhemmissa ikäryhmissä. Keskustan kannatus on melko tasaista naisten ja miesten keskuudessa molemmissa vaaleissa. Perussuomalaisten sukupuolittunutta kannatusta kuvaa se, että se sai 35–49- ja 50–64-vuotiaiden naisten äänistä kolme prosenttia sekä kunta- että aluevaaleissa.

Tulokset ovat linjassa eduskuntavaaleja koskevissa ja kansainvälisissä tutkimuksissa ilmenneiden havaintojen kanssa. Miesten ja naisten välillä valitsee sukupuolikuilu: naisista on tullut yhä vankemmin vasemmistolaisia ja liberaaleja arvoja kannattavien puolueiden äänestäjiä ja populistinen oikeisto on ollut miesäänestäjien suosiossa. Nämä kuilut näkyvät erityisesti nuorimmissa ikäryhmissä ja sukupolvissa (ks. Alexander ym. 2024; Dietze & Roth (toim.) 2020; Isotalo ym. 2024).

Asuinpaikan mukaisesta puoluevalinnasta on saatavilla kaikkein tarkinta tietoa äänestystilastoista, joissa on käytössä kuntien tilastoluokitus asumis-

taajuuden mukaisesti sekä äänestysalue- ja kuntakohtaisia tilastoja. Tässä tarkastelemme kaksiluokkaista muuttujaa, joka kuvaa, kertoiko vastaaja asuvansa maaseutumaisessa vai kaupunkimaisessa asuinympäristössä. Keskustan kannatus on sekä kunta- että aluevaaleissa varsin korkeaa maaseutumaisessa ympäristössä asuvien keskuudessa (32 %). Vihreiden kannatus kaupunkimaisissa ympäristöissä (14 % kuntavaaleissa ja 12 % aluevaaleissa) on huomattavasti korkeampaa kuin maaseutumaisissa ympäristöissä (3 %). Myös vasemmistoliittoon pätee sama jako, vaikkakin erot ovat pienempiä.

Koulutustasosta ja -alasta on tullut yhä merkittävämpi äänestysvalintoja jäsentävä tekijä, sillä siihen liittyy paljon perhetaustaan, kasvuympäristöön ja sosiaaliseen elämänpiiriin liittyviä tekijöitä, jotka muovaavat arvoja tietynlaisiksi (Gidengil ym. 2019; Hooghe & Marks 2025). Puoluevalinta eri koulutustasoryhmissä alue- ja kuntavaaleissa noudattelee eduskuntavaaleista tuttuja tendenssejä (ks. Rapeli 2023). Kokoomuksen ja vihreiden kannatus nousee tasaisesti koulutustason myötä. Kokoomus kerää noin kolmanneksen akateemisesti koulutettujen äänistä. Vasemmistoliiton kannatus poikkeaa tässä katsannossa voimakkaasti vihreiden kannatuksesta. Sen kuntavaalikannatus on korkeinta enintään ammattikoulun käyneissä ja aluevaalikannatus korkeinta enintään vanhan opistotason tutkinnon suorittaneiden keskuudessa. Keskustan ja perussuomalaisten kannatus oli korkeinta molemmissa vaaleissa enintään ammattikoulun käyneiden keskuudessa.

SDP oli suurin puolue työntekijäasemassa olevien keskuudessa sekä kuntavaaleissa (23 %) että aluevaaleissa (26 %), mutta ero ei ollut suurin keskustaan, joka sai työntekijäasemassa olevien äänistä 20 prosenttia kuntavaaleissa ja 23 prosenttia aluevaaleissa. Kokoomuksen työväkikannatus oli 13 prosenttia molemmissa vaaleissa. Ylempien toimihenkilöiden ja johtajien keskuudessa kokoomuksen kannatus oli kuntavaaleissa jopa 40 prosenttia. Perussuomalaisten matalalle alue- ja kuntavaalikannatukselle on kuvaavaa, että sen työväkikannatus on täsmälleen sama kuin kokoomuksen (13 %), vaikka eduskuntavaaleissa perussuomalaiset on ollut suurin työntekijäpuolue jopa 30 prosentin tuntumassa olevalla kannatuksellaan tässä ammattiryhmässä (ks. Paloheimo 2024). Kokoomus oli alue- ja kuntavaaleissa selkeästi suosituin puolue ylempien toimihenkilöiden ja johtajien lisäksi myös alempien toimihenkilöiden keskuudessa. Tämä ilmiö nousi esiin vuoden 2023 eduskuntavaaleissa (ks. mt. 126–127).

Opiskelijat nojautuvat vahvasti vasemmalle puoluevalinnoissaan. SDP, vasemmistoliitto ja vihreät saivat yhteensä 78 prosenttia opiskelijoiden äänistä kuntavaaleissa ja 75 prosenttia aluevaaleissa. Vuoden 2023 eduskuntavaaleissa vastaava yhteenlaskettu osuus oli 52 prosenttia (Paloheimo 2024). Tuloksella voi olla yhteys opiskelijoihin kohdistuneeseen hallituksen leikkauspolitiikkaan (ks. Yle 2024e).

Yrittäjien ja työttömien puoluevalintaa on mielekästä tarkastella vain kuntavaalien kontekstissa, sillä aluevaalien kohdalla heidän lukumääränsä vastaajissa on pieni. Tämä johtuu ennen kaikkea siitä, että aluevaalit eivät koske helsinkiläisiä. Kuntavaaleissa keskusta (28 %) ja kokoomus (24 %) olivat selvästi suosituimpia puolueita yrittäjien keskuudessa. Työttömien keskuudessa toistuu sama ilmiö kuin opiskelijoissa: SDP, vasemmistoliitto ja vihreät saivat yhteensä 87 prosenttia työttömien äänistä. Vuoden 2023 eduskuntavaalitutkimuksessa näiden kolmen puolueen yhteen laskettu kannatus työttömien keskuudessa oli 41 prosenttia (Paloheimo 2024).

Uutena sosioekonomisena tarkasteluna aiempiin vaalitutkimuksiin verrattuna analysoimme vielä työsuhteen luonteen, toimialan ja terveydenhoito- ja palveluiden käyttömahdollisuuksien yhteyttä puoluevalintaan. Työnteon luonteen muuttuminen ja siihen liittyvä epävarmuus, työttömyyden kasvu taloustaantumien keskellä ja työurien katkonaisuus ovat luoneet tilanteen, jossa uudelle, epävarmuudessa elävälle työntekijäjoukolle ei ole ollut ilmi-selvää poliittista kotia (Conley & Stewart 2008; Twenge 2014; Marx 2015). Työelämässä olevien äänestäjien jakaminen vakituises- ja määräaikaisessa työsuhteessa oleviin vahvistaa, ettei yksikään puolue ole onnistunut nousemaan selkeäksi luottopuolueeksi epävarmassa työmarkkina-asemassa olevien keskuudessa, mutta kannatusrakenne ei myöskään vastaa koko äänestäjäkuntaa. Kuntavaalien viisi suurinta puoluetta – SDP, kokoomus, keskusta, vasemmistoliitto ja vihreät – ovat käytännössä tasoissa. Vasemmistoliitto ja vihreät ovat täten valtakunnallista kannatustaan suositumpia määräaikaisessa työsuhteessa työskentelevien keskuudessa ja SDP jonkin verran epäsuositumpi.

Koulutusaloista tarkastelemme kuntasektorin tehtäviin kiinteästi liittyvää koulutus- ja kasvatusalaa ja hyvinvointialueisiin kiinteästi liittyvää sosiaali- ja terveysalaa. Tavallisesti puoluevalintaa lähestytään kahtiajaolla julkisen ja yksityisen sektorin työntekijöihin (ks. esim. Knutsen 2005, 2017; Franklin

ym. 2009). Suomessa on tarkasteltu erikseen sosiaalityöntekijöiden puoluevalintaa eduskuntavaaleissa: SDP, vasemmistoliitto ja vihreät ovat saaneet kaksi kolmasosaa heidän äänistään (Kallio ym. 2020).

Sosiaali- ja terveysalalla työskentelevien (tai alalta eläköityneiden) keskuudessa puoluevalintajakauma noudattelee pitkälti vaalitulosta niin kunta- kuin aluevaaleissa. Huomattavaa on kuitenkin vasemmistoliiton valtakunnallista kannatusta matalampi kannatus sosiaali- ja terveysalalla olevien keskuudessa. Vain kolme prosenttia heistä äänesti vasemmistoliittoa kuntavaaleissa ja seitsemän prosenttia aluevaaleissa. Vanhat valtapuolueet SDP, kokoomus ja keskusta ovat selkeästi kolme suosituinta puoluetta sosiaali- ja terveysalalla.

Koulutus- tai kasvatusalalla toimivien puoluevalinnan tarkastelu osoittaa mielenkiintoisia eroja verrattuna sosiaali- ja terveysalaan. Vasemmistoliiton kannatus on heidän keskuudessaan hyvin korkeaa sekä kuntavaaleissa (17 %) että aluevaaleissa (15 %). Perussuomalaisten kannatus sen sijaan on lähes olematonta koulutus- tai kasvatusalalla toimivien keskuudessa: kuntavaaleissa yksi prosentti ja aluevaaleissa kolme prosenttia. Aiemmissä tutkimuksissa on havaittu, että kulttuuri- ja yhteisöalan ammattilaiset (*sociocultural professionals*), jotka ovat yleensä töissä julkisella tai kolmannella sektorilla, ovat kallellaan vasemmistoon (Güveli ym. 2007; Kitschelt & Rehm 2014; Saarinen ym. 2018). Lisäksi yliopisto-opiskelijoiden keskuudessa tehdyssä tutkimuksessa perussuomalaisten kannatus kasvatustieteen opiskelijoiden keskuudessa oli olematon (Avonius ym. 2016). Alue- ja kuntavaalitutkimuksen havainnot käyvät hyvin yksiin näiden havaintojen kanssa.

Lopuksi tarkastelemme vielä aluevaalien yhtä keskeistä teemaa, julkisiin ja yksityisiin terveyspalveluihin linkittyvää kysymystä mahdollisuudesta käyttää laajamittaisesti yksityisiä terveyspalveluita. Kokoomus on ollut yksityisten terveyspalveluiden vahvin puolustaja poliittisissa ohjelmissaan, siinä missä vasemmistopuolueet SDP ja vasemmistoliitto ovat ankkuroituneet vahvasti julkisen puolen terveyspalvelujen kannattajiksi (Chydenius ym. 2016). Jako näkyy varsin vahvasti tuloksissa. SDP:n kannatus on kaksi kertaa korkeampi niiden keskuudessa, joilla ei ole käytössään yksityistä sairauskuluvakuutusta (26 %), verrattuna niihin, joilla se on (13 %). Vasemmistoliiton kannatuksessa ero on kolminkertainen (10 % ja 3 %). Kokoomus on vasemmistopuolueiden peilikuva: sen kannatus on kaksi kertaa korkeampi

niiden keskuudessa, joilla on käytössään yksityinen sairaskuluvakuutus (33 %), verrattuna niihin, joilla sitä ei ole (16 %). Tosin on hyvä muistaa, että suuri osa suomalaisista on työterveyshuollon kautta tosiasiallisesti yksityisen terveydenhuollon piirissä, vaikka käytössä ei olisikaan sairaskuluvakuutusta.

Äänten hajauttaminen eri puolueille

Yksi tuplavaalien mielenkiintoisimmista tutkimuksellisista kysymyksistä liittyy äänten hajauttamiseen (ns. *split ticket voting*). Monissa muissa maissa samanaikaiset vaalit ovat olleet äänestäjille arkipäivää jo vuosikymmenien ajan, ja äänten hajauttaminen on tullut yhä yleisemmäksi strategiaksi (Dalton 2014, 197).

Motiiveja äänten hajauttamiseen on selitetty pääasiassa kolmella eri teorialla (Persson 2020a). Ensimmäinen liittyy siihen, että äänten hajauttaminen heijastaa aitoa mutta jakautunutta kannatusta useille puolueille tai ehdokkaille. Äänestäjä ei mieti vaalitaktisia näkökulmia esimerkiksi vaalien mahdollisten lopputulosten näkökulmasta, vaan äänestää mieluisimpana pitämänsä ehdokasta ja/tai puoluetta kaikissa vaaleissa. Tällöin kyse on niin sanotusti ei-laskelmoivista motiiveista. (Plescia 2017.) Huomattavaa on, että heikosti ehdokkasiin tai puolueisiin kiinnittyneet äänestäjät ovat herkempiä jakamaan ääniään useammalle ehdokkaalle tai puolueelle (Karp ym. 2002, 4). Lisäksi pinnalla olevat poliittiset asiakysymykset voivat aktivoita äänestäjän hajauttamaan äänensä useammalle puolueelle: jokin puolue voi edustaa paremmin näkemyksiä joissakin vaaleissa ja jokin toinen toisissa vaaleissa (Solevid & Oscarsson 2019, 152–153).

Toisena päähaarana ovat strategiset motiivit, jotka liittyvät taktiseen harkintaan: äänet hajautetaan poliittisen vaikutuksen maksimoimiseksi. Tavoitteena on, ettei oma ääni menisi hukkaan, ja äänellä pyritään varmistamaan, että mieluisa puolue tai ehdokas saisi paikan. Ilmiö korostuu erityisesti silloin, kun äänen hukkaan menemisen uhka on ilmeinen. Jos omalla suosikki-puolueella on heikot menestysmahdollisuudet edellisten vaalien perusteella omassa vaalipiirissä, kuten kunnassa, äänestäjä voi päätyä äänestämään toisen puolueen ehdokasta, jolla on paremmat mahdollisuudet saada paikka. Äänestäjät saattavat myös haluta vaikuttaa poliittisen linjan suuntaan.

Äänestämällä hieman poikkeavasti omasta poliittisesta mieltymyksestään äänestäjät voivat pyrkiä politiikan yleisen suunnan siirtymiseen lähemmäs omaa ihannepiirustustaan, kuten vasemmalle, oikealle, liberaalimmaksi tai konservatiivisemmaksi. (Brunell & Grofman 2009, 63.) Eduskuntavaalitutkimuksissa on havaittu, että monesti äänestäjän harkintaryhmään kuuluvat puolueet ovat käytännössä äänestäjälle yhtä mieluisia. Täysin selkeää ykköspuoluetta ei ole, jolloin taktikointiin on matalampi kynnys. (ks. Kestilä-Kekkonen ym. 2024b.)

Kolmanneksi äänten hajauttaminen voi olla väylä ilmaista tyytymättömyyttä istuvaa hallitusta, puolueita tai ehdokkaita kohtaan yhdellä tai useammalla hallinnon tasolla. Näitä nimitetään protestimotiiveiksi. Tutkimuskirjallisuuden oletuksena on ollut, että tämänkaltaisen protestiäänestämisen korostuu niin sanotuissa toisen asteen vaaleissa, kuten paikallisvaaleissa, varsinkin jos ne järjestetään hallituskauden puolivälissä. Protestiäänestämisestä hyötyvät usein pienpuolueet, oppositiopuolueet ja yksittäisiin kysymyksiin keskittyvät puolueet. (Reif 1997, 112–113.) Suomen vaaleissa äänestäjät voivat kunta- ja hyvinvointialueen politiikan ja päätöksentekijöiden lisäksi arvioida samalla valtakunnanpolitiikkaa ja erityisesti hallituspolitiikkaa, sillä valtiolla ja hallituksella on keskeinen ohjaava ja velvoittava rooli hyvinvointialueiden toiminnassa ja rahoituksessa.

Suomen kansainvälisesti vertaillen varsin vahvasti ehdokaskeskeinen vaalijärjestelmä (Raunio 2005; Schoultz 2018) tuo äänten hajauttamiseen oman erityispiirteensä. Vuoden 2017 kuntavaaleissa puolue oli ehdokasta tärkeämpi 48 prosentille ja ehdokas puoluetta tärkeämpi 50 prosentille äänestäneistä. Vuoden 2022 aluevaaleissa puolue oli ehdokasta tärkeämpi 54 prosentille ja ehdokas puoluetta tärkeämpi 43 prosentille äänestäneistä. (Borg 2018, 2023.) Sen sijaan eduskuntavaaleissa puolueen merkitys on korostunut voimakkaasti ehdokkaan sijaan 2010-luvulta alkaen, kun puolueiden väliset erot ovat korostuneet ja kun puolueiden kannattajat pitävät entistä vähemmän itselleen epämieluisista puolueista. (Helimäki & Schoultz 2024; Westinen ym. 2020). Näin ollen on todennäköistä, että ehdokastarjonnalla on monelle ratkaiseva merkitys päätöksessä hajauttaa ääni eri puolueille alue- ja kuntavaaleissa. Varsinkin kuntavaaleissa ehdokkaan tuttuus on ollut tärkeä äänestyskriteeri (Borg 2017), ja aluevaaleissa on korostunut ehdokkaan asiaminä osaaminen sosiaali- ja terveysalalta (Borg 2022).

Taulukko 16 osoittaa, että noin neljäsosa äänestäneistä (26 %) äänesti eri puoluetta alue- ja kuntavaaleissa. Ruotsissa eri puoluetta samanaikaisissa parlamentti- ja paikallisvaaleissa äänestäneiden osuus oli vuoden 2014 vaaleissa 27 ja vuoden 2018 vaaleissa 30 prosenttia (Berg ym. 2019, 93; Berg & Oscarsson 2020). Osuus oli siis samaa suuruusluokkaa kuin Ruotsin vaaleissa, joissa osuus on ollut kasvamaan päin viime vuosikymmeninä (Persson 2020b). Vuoden 1996 samanaikaisissa kunta- ja eurovaaleissa noin kolmannes (36 %) molemmissa vaaleissa äänestäneistä äänesti eri puoluetta (Borg 1997).

Kolme neljästä äänestäjästä (74 %) äänesti samaa puoluetta sekä kunta- että aluevaaleissa (taulukko 16). Tästä joukosta 54 prosenttia äänesti samaa ehdokasta molemmissa vaaleissa, ja vuorostaan 46 prosenttia äänesti kuntavaaleissa eri ehdokasta kuin aluevaaleissa. Kaksi viidestä (39 %) äänesti samaa puoluetta ja samaa ehdokasta, kolmannes (34 %) samaa puoluetta mutta eri ehdokasta ja loput 27 prosenttia eri puoluetta ja sitä myöten eri ehdokasta. Yhdistelmä ”eri puolue mutta sama ehdokas” on luonnollisesti mahdoton.

Taulukko 16.

Puolue- ja ehdokasvalinnan hajauttaminen alue- ja kuntavaaleissa (%)

	Äänesti samaa ehdokasta	Äänesti eri ehdokasta	Kaikki	(n)
Äänesti samaa puoluetta	39	34	74	(497)
Äänesti eri puoluetta	0	27	26	(185)
Kaikki	39	61	100	
(n)	(268)	(414)		(682)

Taulukko 17 osoittaa, miten eri äänestäjäryhmät jakautuvat äänten keskitämisen tai hajauttamisen suhteen. Sukupuolen mukaiset erot eivät ole suuria, mutta naisissa on hieman enemmän äänensä eri puolueille alue- ja kuntavaaleissa antaneita (29 %) kuin miehissä (25 %). Lisäksi äänten hajauttajat korostuvat hieman 35–49-vuotiaiden ja 50–64-vuotiaiden ryhmässä (32 %), siinä missä tämä osuus on selvästi pienin yli 65-vuotiaissa (19 %). Tässä ikäryhmässä todennäköinen selittävä tekijä tulokselle on puolueuskollisuus: 1940- ja 1950-luvuilla syntyneet ovat sosiaalistuneet tietyn puolueen vaki-

Taulukko 17.

Puolue- ja ehdokasvalinnan hajauttaminen eri väestöryhmissä (%)

	Sama puolue, sama ehdokas	Sama puolue, eri ehdokas	Eri puolue	Yht.	(n)
Kaikki	39	34	27	100	(681)
Sukupuoli					
nainen	39	32	29	100	(219)
mies	40	35	25	100	(362)
Ikäryhmä					
18–34	41	34	25	100	(163)
35–49	40	28	32	100	(175)
50–64	34	34	32	100	(178)
65–	42	39	19	100	(166)
Kuntatyyppi					
maaseutumainen kunta	28	41	31	100	(86)
taajaan asuttu kunta	30	34	37	100	(122)
kaupunkimainen kunta	44	33	24	100	(473)
Koulutus					
ei ammattikoulutusta	42	50	8	100	(24)
ammattikoulu	44	28	29	100	(137)
ylioppilas	39	27	34	100	(74)
opistoaste	37	40	23	100	(92)
AMK	34	37	29	100	(167)
yliopisto	39	34	26	100	(163)
Kuntavaalien puoluevalinta					
SDP	35	35	30	100	(138)
KOK	47	35	18	100	(132)
KESK	35	42	24	100	(119)
VIHR	34	36	30	100	(53)
VAS	45	31	24	100	(58)
PS	56	27	17	100	(52)
RKP	29	53	18	100	(34)
KD	28	28	44	100	(25)
Kumpi tärkeämpi äänestettäessä kuntavaaleissa?					
puolue	44	41	15	100	(345)
ehdokas	36	26	39	100	(321)
Kumpi tärkeämpi äänestettäessä aluevaaleissa?					
puolue	42	44	14	100	(351)
ehdokas	37	22	41	100	(310)

tuisiksi kannattajiksi (Tiihonen ym. 2016), minkä vuoksi äänten jakamiseen kahden eri puolueen kesken voi olla korkea kynnyks. Koulutuksen mukaiset erot ovat puolestaan varsin pieniä.

Kaupungeissa asuvilla korostuu strategia äänestää samaa puoluetta ja samaa ehdokasta molemmissa vaaleissa, kun taas maaseutumaaisissa kunnissa korostuu saman puolueen mutta eri ehdokkaan äänestäminen. Yksi selitys tulokselle on se, että pienissä maaseutumaaisissa kunnissa on suuri mahdollisuus sille, että mieluisaa oman kunnan ehdokasta ei ole aluevaaleissa tarjolla tai oman kunnan ehdokkaan mahdollisuudet tulla valituksi aluevaltuustoon ovat heikot. Borg (2023, 120) huomioi vuoden 2022 aluevaalitutkimuksessa, että huoli omassa kunnassa asuvan ehdokkaan saamisesta aluevaltuutetuksi on aluevaaleissa tyypillisintä asukasluvultaan pienissä kunnissa ja niissä moni pyrki edistämään omassa kunnassa asuvan ehdokkaan läpimenoa äänestämällä paikallista keskustan ehdokasta.

Puoluekannan mukaiset erot ovat melko selväpiirteiset. Keskustaa äänestäneiden erityisominaisuus oli äänestää molemmissa vaaleissa samaa puoluetta mutta eri ehdokasta. Tulos lomittuu edellä kuvailtuun tendenssiin maaseutumaaisissa kunnissa, joissa keskustan kannatus on huomattavan korkea. Lisäksi keskustalla oli kuntavaaleissa eniten ehdokkaita, joten sen äänestäjillä oli paljon varaa valita. Perussuomalaisia kunta- tai aluevaaleissa äänestäneistä yli puolet äänesti samaa puoluetta ja samaa ehdokasta molemmissa vaaleissa. Kokoomuksessa ja vasemmistoliitossa tämä osuus oli vajaa puolet ja muiden eduskuntapuolueiden äänestäjissä huomattavasti pienempi.

Taulukon 17 alimmat rivit osoittavat, että Suomen vaalijärjestelmän ehdokaskeskeisyydellä on vahva yhteys äänten hajauttamiseen. Niistä, jotka pitivät kunta- tai aluevaalien äänestyspäätöksessä ehdokasta puoluetta tärkeämpänä, noin 40 prosenttia hajautti äänensä eri puolueille. Puolue edellä äänestävien joukossa äänten hajauttajien osuus oli vain noin 15 prosenttia. Tulos osoittaa hyvin selkeästi sen, miten ehdokasvetoista äänten hajauttaminen on. Sopivan ehdokkaan löytäminen on puoluetta merkittävämpi tekijä äänten hajauttamisessa.

Niistä, jotka pitivät kunta- tai aluevaalien äänestyspäätöksessä puoluetta ehdokasta tärkeämpänä, yli 40 prosenttia äänesti samaa puoluetta mutta eri ehdokasta alue- ja kuntavaaleissa. Ehdokaskeskeisissä äänestäjissä osuus oli yli 20 prosenttia, joten ero on suuri. Tulos on luonteva: jos äänestäjä pitää

puoluetta ehdokasta tärkeämpänä, puolueen sisältä voidaan löytää usea mie-
luinen vaihtoehto.

Samaa puoluetta ja samaa ehdokasta äänestäneiden osuus on hieman kor-
keampi puolue edellä äänestävissä verrattuna ehdokas edellä äänestäviin.
Samaan strategiaan voivat siis päätyä sekä puolueuskolliset että ehdokas-
uskolliset äänestäjät.

Seuraavaksi tarkastelemme, millä tavalla äänestäjät keskittivät tai hajaut-
tivat äänensä puolueiden välillä. Taulukossa 18 äänestäjien puoluevalinta on
eritelty niin, että siinä näkyy, kuinka suuri osuus esimerkiksi SDP:tä kunta-
vaaleissa äänestäneistä antoi äänensä SDP:lle tai jollekin muulle puolueelle
aluevaaleissa. Yleisimmät hajautetut äänet olivat SDP:n ja vasemmistoliiton
(1), SDP:n ja vihreiden (2), keskustan ja kokoomuksen (3) sekä keskustan
ja SDP:n (4) välillä, mikä sopii hyvin yhteen politiikan blokkiutumisen ja
harkintajoukkojen kanssa (ks. Kestilä-Kekkonen ym. 2024b; Kaweck & Kek-
konen 2024). Useimmat äänestäjät tekevät puoluevalinnassaan harkintaa
kahden tai kolmen sopivaksi kokemansa puolueen välillä, ja varsinkin edus-
kuntavaalikaudesta 2015–2019 lähtien harkintaa ja puoluevaihdoksia on

Taulukko 18.

Alue- ja kuntavaalien puoluevalinnan ristikkäistarkastelu (%).

Kuntavaalien puoluevalinta	Aluevaalien puoluevalinta										(n)
	SDP	KOK	KESK	VIHR	VAS	PS	RKP	KD	Muu	Yht.	
SDP	74	1	5	9	8	0	1	1	1	100	(142)
KOK	3	83	4	0	2	3	3	3	0	100	(136)
KESK	7	9	76	2	2	1	0	1	3	100	(112)
VIHR	7	7	0	75	12	0	0	0	0	100	(62)
VAS	12	0	2	2	78	2	2	2	2	100	(56)
PS	0	6	2	0	2	87	0	4	0	100	(55)
RKP*	6	0	0	0	6	6	83	0	0	100	(25)
KD*	0	13	8	0	0	0	4	71	4	100	(16)
Muu*	5	5	36	0	9	0	0	18	27	100	(22)
(n)	(139)	(130)	(117)	(56)	(60)	(50)	(32)	(30)	(12)		(626)

Selite: *merkinnällä merkittyjen puolueiden äänestäjien määrä on aineistossa liian pieni
tilastollisten johtopäätösten tekemiseksi

tehty ennen kaikkea kahden blokin sisällä. Toinen koostuu SDP:stä, vihreistä ja vasemmistoliitosta ja toinen kokoomuksesta, keskustasta ja perussuomalaisista. Edellä mainituista äänten hajauttamisyhdistelmistä ainoastaan keskusta-SDP ei istu nykyiseen blokkijakoon.

Lisäksi on huomattava, että äänten hajauttaminen poliittisesti lähekkäin olevien vihreiden ja vasemmistoliiton välillä ei ollut kokonaismittakaavassa erityisen yleistä. Vasemmistoliittoa kuntavaaleissa äänestäneistä vain kaksi prosenttia antoi äänensä vihreille aluevaaleissa. Vihreitä kuntavaaleissa äänestäneistä 12 prosenttia antoi äänensä vasemmistoliitolle aluevaaleissa.

Perussuomalaisten alhainen kannatus molemmissa vaaleissa puolestaan oli yhteydessä siihen, että perussuomalaisiin jäi kaikkein lojaalein ydinkannattajakunta eivätkä he hajauttaneet ääniään muille puolueille. Perussuomalaisissa samaa puoluetta molemmissa vaaleissa äänestäneiden osuus oli eduskuntapuolueista suurin: perussuomalaisia kuntavaaleissa äänestäneistä 87 prosenttia antoi äänensä puolueelle myös aluevaaleissa. Toisaalta myös kokoomuksen äänestäjäkunnassa oli varsin yleistä olla hajauttamatta ääniä muille puolueille. Kokoomusta kuntavaaleissa äänestäneistä 83 prosenttia antoi äänensä puolueelle myös aluevaaleissa.

Äänensä hajauttaneilta kysyttiin myös erikseen avokysymyksellä, miksi he äänestivät eri puoluetta alue- ja kuntavaaleissa. Näitä vastauksia kertyi 171 kappaletta, joista peräti 116:ssa mainittiin jollain tavalla ehdokas syynä äänien hajauttamiselle. Näin ollen kahdella kolmesta äänten hajauttajasta oli ehdokasvetoiset syyt valinnalleen, mikä korostaa edellä mainittua Suomen vaalijärjestelmän henkilökeskeisyyttä. Tässä joukossa moni motivoi valintaansa yksinkertaisesti sillä, että he äänestävät vaaleissa henkilö eivätkä puolue edellä. Osa perusteli asiaa lyhyesti sillä, että ”ehdokas ratkaisi” tai argumentilla ”ehdokkaan takia / ehdokkaan vuoksi”. Pieni osa vastaajista jäseni ehdokaskeskeistä valintaansa tarkemmin kertomalla, että kuntavaaleissa he äänestävät tuttua, paikallista ja hyvää ehdokasta. Tämä peruste korostuu-kin ylipäätään kuntavaalien ehdokasvalinnassa (ks. Borg 2017). Niin ikään pieni osa pohti alue- ja kuntatasolla hoidettavien tehtävien erilaisuutta ja valitsemiensa mieluisten ehdokkaiden kykyjä ja osaamista.

Vain muutama vastaaja perusteli äänten hajauttamista eri puolueille puolueiden poliittisilla profileilla. Tällaisiin vastauksiin lukeutui muun muassa halu antaa ääni ”vastavoimana oikeistolaiselle hyvinvointipalveluja yksi-

tyistävälle ja työterveyttä ylläpitävälle ja julkisia alas ajavalle politiikalle” sekä halu korostaa kuntavaaleissa verotuskysymyksiä (veroprosentin noston puoltaminen) ja halu äänestää aluevaaleissa kokonaisvaltaisemmin sekä se, että äänestäjä piti yhtä puoluetta parempana sote-asioissa ja toista muissa asioissa.

Alue- ja kuntavaalien tärkeimmät teemat sekä asiakysymysomistajuus

Asiakysymysten vaikutus kansalaisten äänestyspäätöksiin on saanut yhä enemmän huomiota samalla, kun yhteiskuntaluokan ja ideologioiden merkitys äänestyskäyttäytymistä määrittävänä tekijänä on vähentynyt (Franklin ym. 2009; Green-Pedersen 2007). Toisin sanoen äänestäjä valitsee puolueiden kilpailevista politiikkapaketeista sen, joka eniten vastaa hänen omaa ajatteluaan ja asemoitumistaan tärkeimmissä politiikan asiakysymyksissä. Puolueet pyrkivätkin ottamaan laajasti kantaa politiikan asiakysymyksiin eri ristiriitautottuvuuksilla ja viestimään linjastaan äänestäjille. Samalla puolueet kuitenkin painottavat valikoivasti eri asiakysymyksiä, jotta omalle puolueelle suotuisista teemoista puhuttaisiin ja omalle puolueelle haitallisista teemoista vaiettaisiin (Klingemann 1994; Mansbridge 2003; Ylisalo 2024).

Puolueet pyrkivät saavuttamaan niin kutsutun asiakysymysomistajuuden (*issue ownership*) asiakysymyksissä, jotka ovat niille erityisen tärkeitä. Ratkaisevaa on, miten äänestäjät käsittävät yhteydet poliittisten aikakysymysten ja puolueiden välillä. Omistajuus syntyy siten, että jokin puolue yhdistetään tiettyyn asiakysymykseen tai asiakysymysryppäeseen ja että sitä pidetään kykenevimpänä hoitamaan näihin kysymyksiin liittyvää politiikkaa. (Walgrave ym. 2015.) Osalle puolueista voi muodostua ikään kuin yksinoikeus tiettyyn asiakysymykseen (ks. esim. Brazeal & Benoit 2008; Green & Hobolt 2008). Toisaalta puolueet ovat myös aktiivisia haastamaan toisiaan asiakysymysomistajuudessa (ks. esim. Green Pedersen & Mortensen 2010).

Usein asiakysymysomistajuus juontuu puolueen ideologispoliittisesta profiilista. Esimerkiksi sosiaalidemokraattiset puolueet ovat saavuttaneet omistajuuden työntekijöiden intressien ajamiseen työmarkkinapolitikassa sekä laajan julkisen sektorin ja julkisten palveluiden puolustamiseen. Sama pätee niihin uuden vasemmiston (*New Left*) puolueisiin, joilla on vahva ammatti-

yhdistystausta. Molemmilla puolueperheillä on myös vahva omistajuus taloudellisen tasa-arvon kysymyksissä. Vihreällä puolueperheellä on vahva asiakysymysomistajuus ympäristöön ja ilmastoon liittyvissä kysymyksissä. Oikeistopopulistiset puolueet ovat saavuttaneet puolestaan omistajuutta maahanmuuttovastaisuudessa ja liberaalien arvojen vastustamisessa. Talousoikeistolaiset konservatiivipuolueet ovat ottaneet haltuun talouspolitiikan eri sektoreita, kuten verotuksen ja yrittäjyyden edistämisen. Keskusta-agraariset puolueet ovat olleet luotettuja aluepolitiikan saralla. (Budge & Fairlie 1983; Grönlund & Westinen 2012.)

Kuntavaalien tärkeät teemat keskittyvät vahvasti varhaiskasvatukseen ja koulutussektorille sekä maankäyttöön ja rakentamiseen. Aluevaalien teemat puolestaan liittyvät sosiaali- ja terveyspalveluihin. Näin ollen on mahdollista, että äänen hajauttamista eri puolueille on tapahtunut siksi, että äänestäjät luottavat kuntavaalien asiakysymyksissä yhteen ja aluevaalien asiakysymyksissä toiseen puolueeseen.

Taulukossa 19 tarkastellaan aluksi, mitä asioita äänestäjät ylipäättään pitivät tärkeinä äänestyspäätöksensä kannalta alue- ja kuntavaaleissa. Taulukossa tarkastellaan puoluekannan mukaan, kuinka suuri osuus piti kutakin asiaa hyvin tärkeänä. Muut vastausvaihtoehdot olivat ”melko tärkeä”, ”ei kovinkaan tärkeä” ja ”ei lainkaan tärkeä” sekä ”en osaa sanoa”. Asiat on ryhmitelty taulukkoon katkoviivoin kolmeen eri ryhmään.⁶ Taulukkoon on lihavoitu ne asiat, jotka erityisesti korostuvat kunkin puolueen kannattajakunnan kohdalla.

SDP:n äänestäjien äänestyspäätöksissä korostuvat hyvin tyypilliset vasemmistolaiset, hyvinvointivaltioon liittyvät asiakokonaisuudet eli vanhustenhoito, terveyspalvelut, varhaiskasvatus, syrjäytyminen ja työllisyys. Vasemmistoliiton äänestäjäkunnan profiili on jonkin verran SDP:stä poikkeava: siinä erottuvat koulut ja koulutus, syrjäytyminen ja köyhyys, ympäristöön liittyvät kysymykset sekä kulttuuripalvelut. Painotuksessa näkyy uudelle vasemmistolle tyypillinen kulttuurin esiin nostaminen (ks. Vasemmistoliitto

6 Ryhmittely tehtiin eksploratiiviseen faktorianalyysiin pohjautuen. Aineistosta nousi esiin kolme pääryhmää, joissa kategoriat korreloivat keskenään. Ensimmäinen rypäs muodostuu julkisen sektorin palveluista, toinen talousasioista, maahanmuutosta ja turvallisuudesta ja kolmas ympäristöön ja rakentamiseen liittyvistä asioista sekä kulttuuri- ja liikuntapalveluista.

Taulukko 19.

"Kuinka tärkeitä seuraavat asiat olivat äänestyspäätösesi kannalta kunta- ja/tai aluevaaleissa?" Asiaa hyvin tärkeänä pitävien osuus kuntavaalien puoluevalinnan mukaan (%).

	Kuntavaalien puoluevalinta								
	SDP	KOK	KESK	VIHR	VAS	PS	RKP	KD	Kaikki
Julkinen sektori ja hyvinvointi									
Vanhustenhoito	53	28	46	24	43	36	54	56	40
Terveyspalvelut	66	35	55	44	59	44	50	61	51
Koulut ja koulutus	52	36	44	48	57	27	32	39	44
Varhaiskasvatus	42	25	32	30	33	20	36	32	31
Työllisyys	44	26	30	23	42	42	21	17	33
Syrjäytyminen, köyhyys	40	6	18	19	55	22	13	11	24
Talous, maahanmuutto ja turvallisuus									
Valtion velkaantuminen ja talous	19	39	19	7	15	42	16	16	24
Verotus	25	32	19	9	13	40	17	16	24
Kotikunnan talous ja velkaantuminen	35	50	42	13	17	55	46	47	39
Maahanmuutto	12	13	10	12	12	65	8	5	16
Lähiympäristön turvallisuus (rikollisuuden ja väkivallan ehkäiseminen)	37	37	26	19	30	60	20	32	33
Ympäristö, kulttuuri ja liikunta									
Ympäristöön liittyvät kysymykset	27	8	10	61	42	18	8	11	22
Kulttuuripalvelut	24	6	6	22	30	7	29	17	15
Kaavoitus ja rakentaminen	19	13	16	25	12	13	8	0	16
Liikuntapalvelut	22	11	21	18	13	10	8	24	16
(n)	(188)	(177)	(134)	(84)	(76)	(62)	(39)	(30)	(812)

Selite: Taulukossa on lihavoituna ne asiat, jotka erityisesti korostuvat kunkin puolueen kannattajakunnan kohdalla.

2018) ja yhtäläisyys vihreisiin ympäristökysymysten kautta. Vihreillä ympäristöasioiden painotus on silti omassa luokassaan (61 prosentille erittäin tärkeä asia). Lievä painotus vihreillä on myös kaavoitukseen ja rakentamiseen liittyvissä asioissa.

Kokoomuksen ja perussuomalaisten äänestäjien asiapainotukset ovat varsin selkeitä ja niiden puolueperheille tyypillisiä (ks. taulukko 19). Kokoomuksen äänestäjät painottivat päätöksissään sekä valtion että oman kotikunnan taloutta ja velkaantumista sekä verotusta. Perussuomalaisten äänestäjät painottivat samoja talouteen liittyviä teemoja jopa hieman enemmän

kuin kokoomuksen kannattajat, ja sen lisäksi he korostivat hyvin vahvasti maahanmuuttoa (65 prosentille erittäin tärkeä) ja lähiympäristön turvallisuutta (60 %).

Keskustan kannattajilla ei korostu yksikään taulukon 19 viidestätoista asiasta. Tulos on linjassa aiempien eduskuntavaaleja koskevien tutkimusten kanssa, joissa vain aluepolitiikkaan liittyvät asiat ovat erottaneet keskustan äänestäjät merkittävästi muista (ks. Grönlund & Westinen 2012; Westinen 2016; Suuronen ym. 2020). RKP:n äänestäjäkunnassa korostuvat vanhus-hoito ja kulttuuripalvelut ja KD:n äänestäjäkunnassa terveysterveyst. Vastaajaryhmien pieni koko aineistossa vaikuttaa niin, että tulokset ovat RKP:n ja KD:n äänestäjien kohdalla suuntaa antavia.

Taulukossa 20 tarkastellaan vuorostaan äänestäjien näkemyksiä siitä, mikä puolue on heidän mielestään paras hoitamaan eri politiikkasektoreihin kuuluvia asioita omassa kunnassa tai hyvinvointialueella. Tämä kysymys heijastelee asiakysymysomistajuutta eli sitä, mikä puolue on profiloitunut uskotavasti milläkin politiikan saralla. Taulukkoon on merkitty lihavoinnilla ne politiikkasektorit, joiden hoidossa tietty puolue koetaan erityisen usein parhaaksi puolueeksi. Jakaumat heijastelevat osittain puolueiden suuruusjärjestystä: mitä suurempi kannatusosuus puolueella on, sitä todennäköisemmin kyseisen puolueen äänestäjät antavat puolueelle tunnustusta useiden eri asioiden hoitamisesta. Toisaalta äänestäjät ovat myös antaneet osassa asioita tunnustusta eri puolueelle kuin mitä itse äänestivät.

SDP:hen luotetaan erityisen vankasti varhaiskasvatuksen (26 %), koulutusasioiden (24 %), terveydenhoidon (26 %) ja sosiaalihuollon (28 %) saralla. Prosentuaaliset osuudet ovat SDP:n ääniosuuksia korkeampia. Kaksi edellä mainittua kuuluvat selkeästi kuntasektorille ja kaksi jälkimmäistä hyvinvointialueiden piiriin. Varhaiskasvatus ja koulutus muodostavat enemmistön kuntamenoista ja sosiaali- ja terveysterveyst palvelut hyvinvointialueiden menoista. Tulokset käyvät yksiin SDP:n puolueprofiilin kanssa, jolle on leimallista korostunut kannatus laajoille julkisille palveluille (Westinen 2015).

Kokoomus on puolestaan erityisen luotettu puolue yrittäjyyteen ja elinvoimaan liittyvien asioiden hoitamisessa (34 %) sekä kuntataloudessa (22 %). Talousasiat ovat olleet jo pitkään kokoomuksen asiakysymysomistajuuden piiriin kuuluvia (ks. Borg 2012; Ylisalo 2024). Keskustaan kohdistuva luottamus korostuu liikenteessä ja tieasioissa (13 %), tasa-arvossa kunnan eri

osien välillä (14 %) ja alueellisessa tasa-arvossa (14 %). Ne kertovat keskustan profiloitumisesta sen ydinristiriitautottuvuudella, jossa yhdyskuntarakenteen keskittäminen ja hajauttaminen sekä aluepolitiikka ovat keskiössä (Westinen 2015).

Taulukko 20.

Näkemykset siitä, mikä puolue on paras hoitamaan eri asioita politiikassa omassa kunnassa ja hyvinvointialueella (%), n=1 042.

Mikä puolue on mielestäsi paras hoitamaan seuraavia asioita omassa kunnassasi ja hyvinvointialueellasi?												
	SDP	KOK	KESK	VIHR	VAS	PS	RKP	KD	Muu	Ei mikään	EOS	Yht.
Varhaiskasvatus	26	11	11	5	8	5	3	2	2	11	17	100
Koulutusasiat	24	13	10	5	7	6	4	2	2	10	18	100
Liikunta-palvelut	19	13	8	5	6	6	3	1	2	14	24	100
Kulttuuri-palvelut	16	13	7	8	12	5	4	1	1	14	20	100
Yrittäjyys ja elinvoima	12	34	9	3	4	5	3	1	2	9	18	100
Kaavoitus ja maankäyttö	13	16	11	8	4	5	3	1	2	13	24	100
Liikenne ja tieasiat	14	16	13	5	5	8	3	1	1	13	21	100
Tasa-arvo kunnan eri osien välillä	19	11	14	5	8	6	3	1	2	13	19	100
Työllisyyden hoito	20	17	9	3	8	6	2	1	2	15	18	100
Kuntatalous	17	22	11	3	5	5	3	1	3	11	19	100
Terveys-hoito	26	11	10	3	7	6	3	2	2	13	17	100
Sosiaalihuolto	28	10	9	3	9	5	3	2	1	13	16	100
Syrjäytymisen ehkäiseminen	19	9	6	5	15	5	2	4	2	15	18	100
Alueellinen tasa-arvo	18	11	14	5	9	6	3	2	2	13	17	100
Keskiarvo	19	15	10	5	8	6	3	2	2	13	19	100

Selite: Taulukkoon on lihavoitu ne politiikkasektorit, joiden hoidossa tietty puolue koetaan erityisen usein parhaaksi puolueeksi.

Vasemmistoliiton kohdalla korostuvat arviot siitä, että puolue on paras hoitamaan kulttuuripalveluita (12 %) ja syrjäytymisen ehkäisemistä (15 %). Vihreiden kohdalla erottuvat jossain määrin kulttuuripalvelut (8 %) sekä kaavoitus ja maankäyttö (8 %). Vihreiden asiakysymysomistajuus liittyykin enemmän teemoihin, joista puhutaan eniten eduskuntavaaleissa, kuten ympäristöasiat ja vähemmistökysymykset (ks. Ylisalo 2024). Perussuomalaisten kohdalla tilanne on vastaavanlainen. Se ei maahanmuuttoa ja yhteiskunnan liberaaleja suuntauksia vastustavana puolueena (ks. Arter 2025) saa erityistä tunnustusta yhdestäkään kunta- tai aluevaaleihin linkittyvästä politiikkakokonaisuudesta.

Taulukossa 20 teemat on jaettu kahtia sen perusteella, linkittyvätkö ne enemmän kuntavaaleihin vai aluevaaleihin. Neljä alinta teemaa liittyvät enemmän hyvinvointialueisiin ja niiden toimivaltaan ja muut teemat enemmän kuntiin. Jako ei ole aivan yksioikoinen, mutta se tarjoaa mahdollisuuden tarkastella asiakysymysomistajuuden yhteyttä äänten hajauttamiseen.

Taulukossa 21 on otettu tarkasteluun alue- ja kuntavaalien kolme suurinta puoluetta äänestäjäkuntien koon vuoksi. Analyysissä tarkastellaan, onko hajautettu ääni yhteydessä siihen, kokeeko äänestämänsä puolueen olevan paras hoitamaan tiettyä politiikkalohkoa. Ovatko esimerkiksi SDP:tä aluevaaleissa äänestäneet mutta jotain muuta puolueita kuntavaaleissa äänestäneet korostaneet SDP:n kykyä hoitaa aluevaltuustoille kuuluvia terveydenhoitoa ja sosiaalihuoltoa? Taulukko osoittaa, että äänten hajauttamisella on selkeä yhteys asiakysymysomistajuuteen. Niistä äänestäjistä, jotka äänestivät SDP:n ehdokasta kuntavaaleissa, vaikka he äänestivät jonkin muun puolueen ehdokasta aluevaaleissa, puolet (50 %) piti SDP:tä parhaana puolueena hoitamaan varhaiskasvatukseen tai koulutukseen liittyviä asioita omassa kunnassa. Niistä äänestäjistä, jotka äänestivät SDP:n ehdokasta aluevaaleissa, vaikka he äänestivät jonkin muun puolueen ehdokasta kuntavaaleissa, 55 prosenttia piti SDP:tä parhaana puolueena hoitamaan terveydenhoitoon tai sosiaalihuoltoon liittyviä asioita omalla hyvinvointialueella.

Kokoomuksen kokeminen parhaaksi puolueeksi yrittäjyyteen ja elinvoimaan sekä kuntatalouteen liittyvissä kysymyksissä oli puolestaan varsin korkealla tasolla (64 %) niiden äänestäjien joukossa, jotka äänestivät kokoomusta kuntavaaleissa mutta jotain toista puoluetta aluevaaleissa. Keskustan kokeminen parhaaksi puolueeksi liikenteeseen ja tieasioihin sekä kunnan

eri osien väliseen tasa-arvoon liittyvissä kysymyksissä oli melko yleistä (39 %) niiden äänestäjien joukossa, jotka äänestivät keskustaa kuntavaaleissa mutta jotain toista puoluetta aluevaaleissa. Taulukon viimeiseen sarakkeeseen on syytä suhtautua muita varauksellisemmin pienen vastaajamäärän (n = 24) vuoksi, mutta sekin antaa viitteitä samansuuntaisista tuloksista. Keskustaa piti parhaana puolueena hoitamaan alueellista tasa-arvoa 42 prosenttia niistä vastaajista, jotka äänestivät keskustaa aluevaaleissa mutta jotain toista puoluetta kuntavaaleissa.

Kun näitä prosenttiosuuksia verrataan taulukkoon 20, voidaan huomata, että ne ovat selkeästi suurempia kuin koko äänestäjäkunnassa keskimäärin. Vaikka kysymysmuotoilu ei mahdollista sen päättelystä, että nimenomaisesti tietty asiakysymyskokonaisuus olisi ollut ratkaiseva tekijä puoluevalinnalle, tulokset tukevat ajatusta siitä, että puolueet hyötyvät asiakysymysomistajuudestaan alue- ja kuntavaaleissa.

Taulukko 21.

Puoluevalinnan yhteys siihen, minkä puolueen koetaan olevan paras hoitamaan eri politiikkasektoreita omassa kunnassa ja hyvinvointialueella (%) (kun kyseessä useampi teema, laskettu yhteenlaskettu osuus)

Mikä puolue on mielestäsi paras hoitamaan seuraavia asioita omassa kunnassasi ja hyvinvointialueellasi? (parhaaksi arvioitu puolue suluissa)					
Puoluevalinta kunta- ja aluevaaleissa	Varhais- kasvatus + koulutus, (SDP)	Terveysten- hoito + sosiaali- huolto, (SDP)	Yrittäjyys ja elinvoima + kuntatalous, (KOK)	Liikenne ja tieasiat + tasa-arvo kunnan eri osien välillä, (KESK)	Alueellinen tasa-arvo, (KESK)
SDP kuntavaaleissa, jokin muu puolue aluevaaleissa	50				
SDP aluevaaleissa, jokin muu puolue kuntavaaleissa		55			
KOK kuntavaaleissa, jokin muu puolue aluevaaleissa			64		
KESK kuntavaaleissa, jokin muu puolue aluevaaleissa				39	
KESK aluevaaleissa, jokin muu puolue kuntavaaleissa					42
(n)	78	56	50	61	24

4 Alueellinen eriytyminen alue- ja kuntavaaleissa

Eriytymiskehityksen nousu yhteiskuntien ja tutkimuksen keskiöön

Alueellinen epätasa-arvo on kiihtynyt viime vuosikymmeninä eri puolilla maailmaa. Alueiden välinen kuilu on kasvanut globalisaation, teknologisen kehityksen ja työmarkkinoiden muutosten myötä. (De Ruyter ym. 2021; Martin ym. 2022; Pike ym. 2024.) Eri puolilla Eurooppaa on samalla toteutettu laajamittaista säästöpolitiikkaa tiukentuneessa taloustilanteessa. Sen vaikutukset ovat olleet havahduttavimpia niillä alueilla, joilla ihmiset ovat kaikkein eniten riippuvaisia julkisista palveluista, infrastruktuurin ylläpidosta ja valtion tuesta. (Agnello ym. 2016; Beatty & Fothergill 2016; Mackinnon ym. 2024.) Yhteiskuntarakenteen muutos on keskittänyt taloudellisia voimia ja palveluita tietyille alueille, ja toisilla alueilla on koettu, että valtiovalta on niillä lakannut välittämästä elämisen edellytyksien ylläpitämisestä ja luomisesta (King & Le Galès 2017; MacLeod & Jones 2018). Ilmiötä on kuvattu eri puolilla Eurooppaa käsitteellä ”unohdetut alueet” ja sen poliittisia ilmentymiä, kuten oikeistopopulististen voimien äänestämistä, on kuvattu näiden alueiden ”kostoksi” (Huijsmans 2023; Rodríguez-Pose 2018; Rodríguez-Pose ym. 2024).

Hajautetun hyvinvointivaltion haurastuminen, julkisen sektorin leikkaukset ja epätasainen elinvoiman jakautuminen kuntien kesken ovat trendejä, jotka osaltaan kytkevät 2010- ja 2020-luvun Suomen laajempaan unohdettujen alueiden kehukseen (Kantola ym. 2020; Kaartinen & Westinen 2024). Leikkaukset hyvinvointipalveluihin ja sosiaalietuuksiin 1990-luvun lamassa jättivät pitkät jäljet kasvattamalla tuloeroja ja lisäämällä köyhyyttä (Moisio ym. 2014). 2010- ja 2020-luvuilla keskiöön ovat puolestaan nousseet epäsuotuisa väestöllinen huoltosuhde ja julkisen talouden krooninen kestävyysvaje ja siihen kohdistuva talouskuripuhe (ks. Kaartinen & Westinen 2024; Kestilä-Kekkonen ym. 2024b).

Alue- ja kuntatason kehityskulkujen maantieteellinen eriytyminen onkin kiihtynyt varsinkin 2010-luvulta lähtien, kun erot alueiden välillä ovat voimistuneet. Muuttovoitto, korkea koulutustaso, korkea työllisyys, kiinteistön arvon säilyminen ja keskimääräistä korkeampi syntyvyys ovat kasautuneet samoihin paikkoihin. Toisia alueita yhteiskunnallinen rakennemuutos sen sijaan on kohdellut rujosti.

Kunnat ovatkin jakautuneet elinvoimaltaan selkeästi toisistaan loittoneviin ryhmiin siten, että suotuisa kehitys näkyy ennen kaikkea metropoli-Suomessa (Kaartinen & Westinen 2024; Moisio 2012). Itä-Suomen vaalipiirien äänestysprosentit ovat heikentyneet suhteessa muihin vaalipiireihin lähes rinta rinnan alueiden välisten taloudellisten erojen syvennyessä (Westinen & Borg 2016). Suomessa on erityisesti eduskuntavaaleissa nähty perussuomalaisten nousu, joka muistuttaa muiden Euroopan oikeistopopulististen ja nationalistispopulististen laitaoikeistopuolueiden kehitystä. Kannatuksen kasvu on ollut suurinta taloudellisesti taantuneissa kaupungeissa ja maaseudulla (ks. Westinen 2014; Westinen ym. 2020).

Nämä kehityskulut antavat erityisen syyn tutkia, onko Suomessa havaittavissa alueellista eriytymistä sen suhteen, miten vallankäytön legitimitettiin suhtaudutaan eri alueilla, minkälaisia muotoja poliittisella (epä)luottamuksella on ja miten kansalaiset jakautuvat sen suhteen, millä tavoin alue- ja kuntatason isot kysymykset hyvinvoinnista ja yhdenvertaisuudesta tulisi ratkaista. Ensiksi tarkastelemme kuitenkin alueellisen edustuksen tärkeyttä äänestäjäkunnassa, sillä tasapainoinen alueellinen edustus on todennäköisesti yksi keskeisimmistä poliittisen edustuksen legitimiiksi kokemisen edellytyksistä.

Paikkasidonnaisen edustuksen painoarvo alue- ja kuntavaaleissa

Puolueet pyrkivät vaalien ehdokasasettelussa varmistamaan, että ehdokaslistoilta löytyy ehdokkaita eri puolilta vaalipiiriä, erikokoisista kunnista ja – kuntavaalien osalta – eri asuinalueilta, jotta äänestäjät voisivat halutessaan äänestää paikallista ehdokasta ja eri alueiden ääni kuuluisi päätöksenteossa (Westinen & Borg 2016; Sipinen & Koskimaa 2020). Käytännössä osa alueista, kunnista ja kaupunginosista jää kuitenkin aliedustetuksi päätöksenteko-

elimissä ja osa on yliedustettuna. Eduskuntavaaleissa ehdokasvalinnan perusteita tutkittaessa on havaittu, että eniten merkitystä äänestäjälle on ehdokkaan puolueella, näkemyksillä ja kannanotoilla, luotettavuudella ja kyvykkyydellä hoitaa asioita. Valintakriteerinä ehdokkaan asuinpaikan merkitys on kuitenkin samaa tasoa ehdokkaan sukupuolen kanssa, ja se on jonkin verran tärkeämpi kriteeri kuin esimerkiksi ehdokkaan koulutustaso, vaalikonevastaukset sekä olemus ja tyyli. (Schoultz ym. 2020.) Myös ehdokkaat itse kokevat melko vahvasti edustavansa oman vaalipiiriinsä äänestäjiä (Sipinen & Schoultz 2020). Ehdokastutkimuksissa ei kuitenkaan ole analysoitu, missä määrin kunnanvaltuutetut kokevat edustavansa omaa kaupunginosaansa tai kyläänsä tai aluevaltuutetut oman kotikuntansa asukkaita.

Aluevaaleissa edustuksellisuuden erityisintressi liittyy ennen kaikkea siihen, onko omasta kunnasta edustusta aluevaltuustossa. Koska Suomessa on paljon pieniä kuntia suhteellisen kaukana maakunnan/hyvinvointialueen keskustaajamasta, myös naapurikunnan edustajan voidaan ajatella ajavan tietyn seudun asioita ja puolustavan lähipalveluiden säilyttämistä. Vuoden 2022 aluevaalitutkimuksessa noin puolet (48 %) vastasi äänestäneensä omaa ehdokastaan ensisijaisesti siksi, että pyrki saamaan aluevaltuustoon oman kuntansa edustajan (Borg 2023, 118). Edustuksellisuus vaihtelee suuresti hyvinvointialueittain. Vuoden 2022 vaaleissa peräti 11 Pirkanmaan hyvinvointialueen 23 kunnasta jäi ilman edustusta aluevaltuustossa, kun taas esimerkiksi Etelä-Pohjanmaan 18 kunnasta vain yksi jäi ilman edustajaa ja Pohjois-Karjalassa kaikki 13 kuntaa saivat oman edustajansa (mt., 108). Vuoden 2025 vaaleissa ilman edustajaa jääneiden kuntien osuus väheni Pirkanmaalla kuuteen.

Kuntavaaleissa edustuksellisuuden erityisintressi puolestaan liittyy ennen kaikkea siihen, onko omasta kylästä tai kaupunginosasta edustusta kunnanvaltuustossa. Vuoden 2017 kuntavaalitutkimuksessa noin puolet vastaajista koki väitteen ”äänestämani ehdokas oli niin sanotusti oman kylän mies tai nainen” kuvaavan omaa ehdokasvalintaa kuntavaaleissa erittäin tai melko hyvin (Borg 2018, 138).

Taulukossa 22 tarkastellaan, kuinka moni ja ketkä tarkalleen äänestivät vuoden 2025 kuntavaaleissa oman kylänsä tai kaupunginosansa ehdokasta. Taulukko osoittaa, että noin puolet (52 %) äänestäjistä kertoi äänestäneensä kuntavaaleissa oman kylän tai kaupunginosan ehdokasta. Oman kylän

ehdokkaan äänestäminen on erityisen leimallista maaseutumaisessa kunnassa (73 %) ja taajaan asutussa kunnassa (61 %) asuville äänestäjille. Kaupunkimaisissa kunnissa oman kaupunginosan ehdokkaan äänestäminen on vähäisempää (48 %). Palveluiden, kuten koulujen ja julkisen liikenteen, säilymisen sekä kaavoituksen (asumisen mahdollistamisen) vuoksi on luontevaa, että erityisesti maaseutumaisissa ja taajaan asutuissa kunnissa äänes-

Taulukko 22.

Oman kylän tai kaupunginosan ehdokkaan äänestäminen vuoden 2025 kuntavaaleissa (%)

Äänestitkö kuntavaaleissa omassa kylässäsi tai kaupunginosassasi asuvaa ehdokasta?	Kyllä	En	En osaa/halua sanoa	Yhteensä	(n)
Kaikki	52	35	13	100	(883)
Sukupuoli					
nainen	52	34	14	100	(431)
mies	52	37	11	100	(452)
Ikäryhmä					
18–34	43	30	28	100	(218)
35–49	54	37	9	100	(226)
50–64	58	35	7	100	(219)
65–	54	39	6	100	(221)
Asuinalue					
kaupunkimainen kunta	48	37	15	100	(651)
taajaan asuttu kunta	61	35	4	100	(136)
maaseutumainen kunta	73	22	5	100	(96)
Koulutus					
ei ammattikoulutusta	61	19	19	100	(31)
ammattikoulu	66	24	10	100	(164)
ylioppilas	40	43	17	100	(98)
opistoaste	67	30	3	100	(120)
AMK	45	36	19	100	(229)
yliopisto	45	45	10	100	(213)
Puoluevalinta					
SDP	48	38	14	100	(188)
KOK	51	38	11	100	(179)
KESK	60	36	4	100	(133)
VIHR	39	44	18	100	(85)
VAS	45	34	21	100	(76)
PS	61	31	8	100	(62)
RKP	59	26	15	100	(39)
KD	55	38	7	100	(29)

tetään oman kotiseudun ehdokasta, jolle todennäköisesti annetaan myös kylän tai taajaman edunvalvojan rooli (ks. Schoultz ym. 2020).

Keskimääräistä harvinaisempaa oman kylän tai kaupunginosan ehdokkaan äänestäminen on nuorten aikuisten (18–35-vuotiaat) keskuudessa (43 %). Huomionarvoista on, että jopa 28 prosenttia nuorista aikuisista ei osaa (tai halua) vastata kysymykseen. Tulos voi liittyä siihen, että nuorempien ikäryhmien politiikkaa koskeva tietotaso on vanhempia ikäryhmiä alhaisempaa (Rapeli & Borg 2016) ja kiinnittyminen politiikkaan voi olla pintapuolisempaa. Tällöin perinteisillä ehdokasvalinnan kriteereillä, kuten ehdokkaan kotipaikalla, ei välttämättä ole merkitystä tai niitä ei ajatella. Koulutustasoa tarkasteltaessa erottuvat ammatillisen koulutuksen käyneet, joista huomattavasti keskimääräistä useampi, kaksi kolmasosaa, äänesti oman kylän tai kaupunginosan ehdokasta.

Puolueiden erilaisten maantieteellisten kannattajaprofiilien vuoksi oman kylän tai kaupunginosan ehdokkaan äänestämisen yleisyys vaihtelee melko paljon. Keskustan (60 %) ja perussuomalaisten (61 %) keskuudessa tämä on yleisintä ja kaupunkikannatukseen nojaavan vihreiden keskuudessa harvinaisinta (39 %). Epätodennäköisin omassa kylässä tai kaupunginosassa asuvan ehdokkaan äänestäjä on siis nuori, korkeasti koulutettu, kaupungissa asuva vihreiden äänestäjä.

Taulukossa 23 tarkastellaan, kuinka suuri osuus ja kuka äänesti vuoden 2025 aluevaaleissa oman kotikuntansa ehdokasta. Yhteensä kaksi kolmasosaa (65 %) äänestäjistä kertoi äänestäneensä aluevaaleissa omassa kunnassa asuvaa ehdokasta. Tulos osoittaa, että aluevaaleissa valitaan huomattavasti useammin oman kotikunnan ehdokas kuin kuntavaaleissa valitaan oman kotikylän tai -kaupunginosan ehdokas (52 %).

Asuinkunnan tyyppi ei heijastu tulokseen vastaavassa määrin kuin kuntavaaleissa, ja suunta on päinvastainen. Kaupunkimaisissa kunnissa (67 %) on enemmän oman kuntansa ehdokkaita äänestäneitä kuin taajaan asutuissa (62 %) ja maaseutumaisissa kunnissa asuvissa (62 %). Tämä voi johtua osin siitä, että kaupunkimaisissa kunnissa on pieniä kuntia laajempi ehdokastarjonta, mikä voi kasvattaa äänestäjän todennäköisyyttä löytää itselle mieluisa ehdokas. Ikäryhmä tai koulutustaso eivät ole yhteydessä oman kunnan ehdokkaan äänestämiseen. Myös puoluekannan osalta vaihtelu on vähäisempää kuin taulukossa 22. Yleisintä oman kunnan ehdokkaan äänestäminen

on vihreiden äänestäjäkunnassa (74 %), mikä liittyy luontevasti yhteen sen kanssa, että vihreiden äänestäjät ovat valtaosin isoista kaupungeista. Vasemmistoliiton äänestäjistä 60 prosenttia äänesti oman kuntansa ehdokasta, mikä on hieman keskimääräistä vähemmän.

Taulukko 23.

Oman kotikunnan ehdokasta äänestäneiden osuus vuoden 2025 aluevaaleissa (%)

Äänestitikö aluevaaleissa omassa kunnassasi asuvaa ehdokasta?	Kyllä	En	En osaa/ halua sanoa	Yhteensä	(n)
Kaikki	65	27	7	100	(691)
Sukupuoli					
nainen	66	27	8	100	(323)
mies	65	28	7	100	(368)
Ikäryhmä					
18–34	66	18	16	100	(158)
35–49	61	33	7	100	(172)
50–64	67	31	2	100	(175)
65–	68	27	5	100	(186)
Asuinalue					
kaupunkimainen kunta	67	23	10	100	(480)
taajaan asuttu kunta	62	36	2	100	(121)
maaseutumainen kunta	62	36	1	100	(88)
Koulutus					
ei ammattikoulutusta	57	33	11	100	(27)
ammattikoulu	67	28	5	100	(139)
ylioppilas	66	24	11	100	(76)
opistoaste	72	26	2	100	(94)
AMK	62	26	12	100	(173)
yliopisto	64	30	6	100	(162)
Puoluevalinta					
SDP	67	26	6	100	(144)
KOK	70	23	7	100	(132)
KESK	64	32	4	100	(123)
VIHR	74	25	2	100	(57)
VAS	60	29	10	100	(58)
PS	71	29	0	100	(49)
RKP	50	38	12	100	(32)
KD	57	33	10	100	(30)

Näkemykset hyvinvointiyhteiskunnan järjestämisestä ja oman alueen tulevaisuudennäkymistä

Tutkimuskirjallisuudessa on kiinnitetty 2010- ja 2020-luvuilla yhä enemmän huomiota paikkaan sidottuun tyytymättömyyteen. Tutkimuksessa on käytetty sellaisia termejä kuin paikkasidonnainen kaunaisuus (*place resentment*, Munis 2020), alueellinen kaunaisuus (*regional resentment*, Lange ym. 2023) ja maaseudun kaunaisuus (*rural resentment*, Cramer 2016). Niissä kuvastuu se, miten tietyn alueen ihmiset kokevat vihaa, turhautumista tai tyytymättömyyttä, joka voi kohdistua poliittiseen eliittiin yleisesti, harjoitettuun politiikkaan ja vallitseviin näkemyksiin yhteiskunnan kehittämisen painopisteistä, menestyviin alueisiin (kuten maan pääkaupunkiin ja muihin kasvukeskuksiin) sekä sellaisiin yhteiskunnallisiin ja globaaleihin kehityskuluihin, jotka heikentävät elämisen edellytyksiä osalla alueista.

Tutkimuskirjallisuudessa on kiinnitetty erityistä huomiota alueisiin, jotka ovat jollain tavalla perifeerisiä. Usein tällaisten paikkojen etäisyys kasvukeskuksista on suuri tai paikat ovat maaseutuvaltaisia ja harvaan asuttuja tai ne ovat kukoistuskautensa ohittaneita entisiä merkittäviä keskuksia (esimerkiksi hiipuneet teollisuuskaupungit). Tällaisilla alueilla asukkaat voivat kokea suurkaupunkialueiden poliittisten, taloudellisten ja kulttuuristen eliittien laiminlyöneen heidät. (Erlingson ym. 2021.) Katkeruutta ovat aiheuttaneet muun muassa koettu epäoikeudenmukainen resurssien jakautuminen, julkisen palveluverkon heikko kattavuus ja infrastruktuurin kehittämislaje, epätasaisesti jakautunut poliittinen edustus sekä maaseudun ja haja-asutusalueiden asukkaiden syylistäminen autoilusta ja muista päästöistä (Cramer 2016; Lange ym. 2023; Dijkstra ym. 2020; Jennings & Stoker 2016; Kenny & Luca 2021; McKay 2019; Rodríguez-Pose 2018; Vulpen 2023; Stein ym. 2021).

Alue- ja kuntavaaleissa on ollut paljon elementtejä, jotka linkittyvät paikkaan sidottuun tyytymättömyyteen. Tyytymättömyys voi kohdistua oman kunnan tai oman alueen poliittikkoihin tai valtakunnan tason toimijoihin, kuten kansanedustajiin tai istuvaan hallitukseen. Seuraavaksi tarkastelemme eri näkökulmista, miten kansalaiset jakautuvat alueellisesti sen suhteen, millä tavoin alue- ja kuntatason isot kysymykset hyvinvoinnista ja yhdenvertaisuudesta tulisi ratkaista ja miten he kokevat poliitikkojen kohdelleen

alueita ja hoitaneen niiden asioita. Tarkastelua tehdään neljän asiakokonaisuuden pohjalta: 1. säästöpakko, tehostaminen ja keskittäminen, 2. asuinpaikkasidonlainen tulevaisuusoptimismi, 3. päättäjiin kohdistuva epäluottamus ja 4. palvelutaso ja verotus.

Vastaajat on jaettu taulukossa 24 viiteen eri alueeseen, koska maakuntakohtainen tarkastelu ei ole mahdollista pienten ryhmäkokojen vuoksi. *Uusimaa* on omana kategorianaan. *Lounais-Suomi ja Häme* muodostuu Varsinais-Suomesta, Satakunnasta, Pirkanmaasta, Kanta-Hämeestä ja Päijät-Hämeestä. *Itä-Suomi* koostuu Kymenlaaksosta, Etelä-Karjalasta, Etelä-Savosta, Pohjois-Savosta ja Pohjois-Karjalasta. *Väli-Suomi* koostuu Keski-Suomesta, Etelä-Pohjanmaasta, (ruotsinkielisestä) Pohjanmaasta ja Keski-Pohjanmaasta. *Pohjois-Suomi* koostuu Pohjois-Pohjanmaasta, Kainuusta ja Lapista.

Säästöpakon, tehostamisen ja keskittämisen ulottuvuuden kohdalla havaitaan, että eniten eroja eri alueilla asuvien ihmisten välillä muodostuu väittämästä ”Poliittisten päättäjien tulisi ensisijaisesti edistää menestyvien alueiden kasvua eikä tukea väestöään menettäviä ja taloudellisesti taantuvia alueita”. Uudellamaalla asuvista kolmasosa ja Väli-Suomessa asuvista noin 30 prosenttia on samaa mieltä väittämästä, kun muualla osuus jää 20 prosentin tuntumaan. Uusimaa on Suomen maakunnista nopeimmin väestöltään kasvava talousveturi (Nieminen ym. 2021), joten solidaarisuus taantuvia alueita kohtaan voi olla tästä syystä hieman vähäisempää.

Lisäksi eroja muodostuu näkemyksissä väittämästä ”Jotta Suomella olisi tulevaisuudessa varaa sosiaali- ja terveyspalveluihin, mittavat leikkaukset niihin ovat välttämättömiä”. Tästä väittämästä harvimmoin samaa mieltä ovat Lounais-Suomessa ja Hämeessä (30 %) sekä Itä-Suomessa (31 %) asuvat ja useimmin samaa mieltä Väli-Suomessa asuvat (42 %). Kaikkiaan noin joka kolmas vastaaja (34 %) oli väittämästä samaa mieltä, mikä osoittaa äänestäjäkunnan jonkinasteista vastahakoisuutta mittaviin säästötoimenpiteisiin.

Vain 28 prosenttia suomalaisista ajattelee, että hyvinvointialueiden on päästävä hallituksen asettamiin tavoitteisiin silläkin uhalla, että säästöt johtavat merkittäviin palveluiden heikentämissiin. Vastaava osuus (30 %) kokee, että suomalaisten tulisi hyväksyä, että tulevaisuudessa terveyspalveluita on saatavissa vain suurimmissa kaupungeissa ja kunnissa. Asiakasmaksujen nostaminen sosiaali- ja terveyspalveluiden rahoitus pohjan vankistamiseksi sen sijaan saa enemmän kannatusta (42 %). Näissä kysymyksissä ei

Taulukko 24.

Äänestäjäkunnan näkemykset hyvinvointiyhteiskunnan järjestämisestä ja oman alueen tulevaisuudennäkymistä. Täysin tai osittain samaa mieltä olevien osuus alueittain (%).

Täysin tai osittain samaa mieltä olevien osuus (%)	Uusi-maa	Lounais-Suomi ja Häme	Itä-Suomi	Väli-Suomi	Pohjois-Suomi	Kaikki
Säästöpakko, tehostaminen ja keskittäminen						
Poliittisten päättäjien tulisi ensisijaisesti edistää menestyvien alueiden kasvua eikä tukea väestöään menettäviä ja taloudellisesti taantuvia alueita.	33	20	21	29	23	25
Hyvinvointialueiden on päästävä hallituksen asettamiin säästötavoitteisiin silläkin uhalla, että säästöt johtaisivat merkittäviin palveluiden heikentämisiin.	35	25	28	24	30	28
Suomalaisen on hyväksyttävä, että tulevaisuudessa terveyspalveluita on saatavilla vain suurimmissa kaupungeissa ja kunnissa.	35	27	25	36	27	30
Jotta Suomella olisi tulevaisuudessa varaa sosiaali- ja terveyspalveluihin, mittavat leikkaukset niihin ovat välttämättömiä.	36	30	31	42	37	34
Hyvinvointialueiden pitäisi käyttää enemmän ostopalveluita oman palvelutuotannon sijaan.	28	25	22	19	21	24
Asiakasmaksuja on nostettava sosiaali- ja terveyspalveluiden rahoitus pohjan vankistamiseksi.	43	38	42	50	43	42
Asuinpaikkasidonnainen tulevaisuusoptimismi						
Suhtaudun optimistisesti kuntani tulevaisuudennäkymiin.	67	62	53	76	62	63
Suhtaudun optimistisesti alueeni tulevaisuudennäkymiin.	70	62	53	67	61	62
Luotan, että saan tarvittaessa hoitoa julkisista terveyden- ja sairaanhoitopalveluista.	55	64	61	74	64	64
Alue- ja päättäjäpessimismi						
Hyvinvointialueilla menee liikaa rahaa johtamiseen ja hallintoon.	81	81	80	80	88	82
Julkinen terveydenhuolto on tuhlailevaa ja tehotonta.						
Hyvinvointialueiden päättäjät eivät ymmärrä sosiaali- ja terveyspalvelujen arkitodellisuutta.	63	59	54	55	52	58
Poliittiset päättäjät ovat jättäneet alueeni oman onnensa nojaan.	30	36	53	31	44	38

Palvelutaso ja verotus

Sosiaali- ja terveyspalveluiden tasoa on pidettävä yllä, vaikka se vaatisi veronkorotuksia.	61	70	74	72	72	69
Maantieteellisesti kattavaa kouluverkkoa on pidettävä yllä, vaikka se vaatisi kunnallisveron korotuksia.	64	70	71	64	68	68
(n)	(334)	(312)	(154)	(124)	(117)	(1041)

kuitenkaan muodostu eroja eri osissa Suomea asuvien välille. Huomattavaa on silti, että Uudellamaalla on näissäkin kysymyksissä suurin yhteiskunnallinen muutosvalmius, mikä korostaa tiiviisti asutun ja kasvavan Uudenmaan erilaista asemaa suhteessa maan muihin osiin.

Asuinpaikkasidonnainen tulevaisuusoptimismi liittyy siihen, mikä on ihmisten suhtautuminen oman kuntansa ja oman alueensa tulevaisuudennäkymiin ja luottavatko he saavansa tarvittaessa hoitoa julkisista terveys- ja sairaanhoitopalveluista. Jokaisessa kolmesta väittämästä muodostuu tilastollisesti merkitseviä eroja eri alueiden välillä.

Itä-Suomessa (53 %) suhtaudutaan keskimääräistä harvemmin optimisesti oman kotikunnan tai oman alueen tulevaisuudennäkymiin (kaikki vastaajat 62–63 %). Tulokset heijastavat sitä, että Itä-Suomi on jo pitkään jäänyt jälkeen Etelä- ja Länsi-Suomesta useilla talouteen ja työllisyyteen liittyvillä rakenteellisilla mittareilla tarkasteltuna. 2020-luvulla tilanne on entisestään heikentynyt, kun itärajan sulkeutuminen on syventänyt alueellisia eroja Itä- ja Länsi-Suomen välillä (Nieminen ym. 2021). Heikohkoilla talous- ja työllisyysindikaattoreilla on ollut yhteys myös keskimääräistä alhaisempaan äänestysaktiivisuuteen (ks. Moisio 2012; Westinen & Borg 2016; Moisio & Sirviö 2021). Vuoden 2025 aikana esillä on ollut myös Itä-Suomen nostaminen erityistalousalueeksi, jotta Itä-Suomi saisi erityistä taloudellista tukea valtiolta, mutta toistaiseksi asia on edennyt hyvin hitaasti (Yle 2025c). Tulokset osoittavat unohdettujen alueiden (ks. Rodriguez-Pose 2017; Rodriguez-Pose ym. 2023) ja paikkaan liittyvän kaunaisuuden (ks. Munis 2020; Lange ym. 2023) mekanismit.

Toisaalta väittämä ”Luotan, että saan tarvittaessa hoitoa julkisista terveyden- ja sairaanhoitopalveluista” ei tuo esiin samankaltaisia eroja eri alueilla asuvien ihmisten välille. Uudellamaalla on vähiten (55 %) vastaajia,

jotka luottavat saavansa hoitoa julkiselta puolelta (kaikki vastaajat 64 %). Itä-Suomessa osuus on toiseksi matalin (61 %) ja Väli-Suomessa selkeästi korkein (74 %).

Päättäjiin kohdistuvaa epäluottamusta tarkasteltiin kolmella eri väittämällä. Alueilla on varsin laaja yksimielisyys siitä, että hyvinvointialueilla menee liikaa rahaa johtamiseen ja hallintoon. Tätä mieltä on vähintään 80 prosenttia vastaajista kaikilla alueilla. Tulos on linjassa hyvinvointialueisiin kohdistuneen vahvan kritiikin kanssa, jota on ilmennyt jopa aluevaltuutettujen itsensä tasolta (Paananen ym. 2024). Samanmielisyys eri alueiden asukkaiden välillä vallitsee myös väittämästä ”Hyvinvointialueiden päättäjät eivät ymmärrä sosiaali- ja terveystalvelujen arkitodellisuutta”, josta yli puolet on kaikilla alueilla samaa mieltä.

Huomattavia alueellisia eroja muodostuu sen sijaan väittämästä ”Päättäjät ovat jättäneet alueeni oman onnensa nojaan”. Tältä osin eroavaisuudet alueiden välillä ovat samanlaisia kuin kotikuntaan tai omaan alueen kohdistuvassa tulevaisuusoptimismissa. Itä-Suomessa asuvista peräti yli puolet (53 %) kokee päättäjien jättäneen heidän alueensa oman onnensa nojaan. Myös Pohjois-Suomessa osuus on selkeästi yli keskiarvon (44 %), vaikkakin selvästi pienempi kuin Itä-Suomessa. Pohjois-Suomea on suojaannut virinyt teollisuus ja turismi (ks. Nieminen ym. 2021), mutta moni elinvoimaindikaattori on sielläkin huolestuttavalla tasolla monilla alueilla (ks. Kaartinen & Westinen 2024). Lounais-Suomessa ja Hämeessä kokemus on harvinaisempi (36 %), ja vähäisintä se on Uudellamaalla (30 %) ja Väli-Suomessa (31 %).

Palvelutason ja verotuksen osalta Uusimaa erottuu jälleen muista alueista. Uudellamaalla on muuta maata vähemmän (61 %) heitä, jotka ajattelevat, että sosiaali- ja terveystalveluiden tasoa on pidettävä yllä, vaikka se vaatisi veronkorotuksia. Muilla alueilla osuus vaihtelee 70:n ja 74 prosentin välillä. Uudellamaalla on siis samanaikaisesti vähiten heitä, jotka uskovat saavansa hoitoa julkisesta terveyden- ja sairaanhoidosta ja joiden mielestä sosiaali- ja terveystalveluita tulee pitää yllä veronkorotuksin. Sen sijaan väite, jonka mukaan maantieteellisesti kattavaa kouluverkkoa tulisi ylläpitää, vaikka se edellyttäisi kunnallisveron korotuksia, ei tuota tilastollisesti merkitseviä eroja alueiden välillä. Ehdotusta kannattaa kuitenkin kaksi kolmasosaa äänestäjistä.

Kuntavaalikannatuksen alueellinen eriytyneisyys

Lopuksi tarkastelemme puoluekannatuksen alueellista eriytymistä kuntavaaleissa. Puoluekannatuksessa on havaittavissa selkeitä alueellisia erityispiirteitä, joista osa on säilynyt varsin pysyvinä vuosikymmenten ajan, vaikka puolueiden rakenteet ja muodot ovat muuttuneet. Tämä johtuu merkittävältä osin siitä, että eri kunnilla ja alueilla on toisistaan poikkeavat väestö- ja elinkeinorakenteet. Tällä on ollut merkittävä yhteys yhteiskunnallisiin jakolinjoihin, kuten äidinkieleen, keskusta-periferia-jännitteeseen ja yhteiskuntaluokkaan pohjautuviin jakolinjoihin (Westinen 2015). Lisäksi puolueilla on ollut erityisen vahvaa paikallista toimintaa tietyissä kunnissa ja tietyissä osissa Suomea, mikä on lujittanut äänestäjien ja puolueiden välisiä siteitä (ks. Rantala 1970; Paloheimo & Sundberg 2005; Grönlund & Westinen 2012; Westinen 2014). Kuntavaaleissa tämä paikallinen toiminta on korostuneen tärkeää, sillä jokaisessa kunnassa käydään omat vaalit ja ehdokkaiden hankkimisessa on huomattavasti isompi työ kuin eduskuntavaaleissa.

Puoluekannatuksen alueellinen ja yhdyskuntarakenteellinen eriytyneisyys on toistaiseksi ollut tarkastelun kohteena pääasiassa eduskuntavaalien yhteydessä (ks. Westinen 2014; Westinen ym. 2020), kun taas kunta-, alue- ja eurovaaleista vastaavia tarkasteluita ei ole juurikaan tehty. Taulukoissa 25 ja 26 tarkastellaan puoluekannatusta kuntavaaleissa 2021 ja 2025 suhteessa kunnan asukaslukuun, nettomuuttoon kuntien välillä, korkeasti koulutettujen osuuteen, teollisuustyövoiman osuuteen kunnassa ja kunnan työttömyysasteeseen.

Taulukot osoittavat, että kokoomuksen ja vihreiden kuntavaalikannatuksen rakenteellinen profiili on samankaltainen. Niiden kannatus on keskimääräistä korkeampaa sellaisissa kunnissa, joiden asukasluku on suuri, jotka ovat muuttoliikkeen voittajia ja joissa on suuri korkeasti koulutettujen osuus. Lisäksi kokoomuksen kannatus korreloi jossain määrin kunnan matalan työttömyysasteen kanssa ja vihreiden kannatus matalan teollisuustyövoiman osuuden kanssa.

SDP:n profiili on omintakeinen. Puolueen kannatus on keskimääräistä korkeampaa erityisesti suurissa kunnissa, joissa korkeasti koulutettujen osuus väestöstä on merkittävä. Yhteys näihin muuttujiin on kuitenkin heikompi kuin vihreiden ja kokoomuksen kohdalla. Lisäksi SDP:n kannatus korreloi korkean teollisuustyövoiman osuuden ja korkean työttömyysasteen kanssa.

Vasemmistoliiton kannatuksella on sen sijaan heikot yhteydet taulukoissa 25 ja 26 tarkasteltuihin rakenteellisiin muuttujiin. Vuoden 2025 vaaleissa ainoa tilastollisesti merkitsevä yhteys muodostui vasemmistoliiton korkean kannatuksen ja teollisuustyövoiman matalan osuuden välillä, eli yhteys oli päinvastainen kuin SDP:llä. Tulos kertoo omalta osaltaan muutoksesta, joka on vienyt vasemmistoliittoa yhä kauemmas teollisen miesvaltaisen vasemmistopuolueen profilista kohti urbaania, naisvaltaista punavihreää profilia (ks. Westinen 2015; Paloheimo 2024).

Keskustan kannatuksella on varsin vahvat yhteydet kuntarakenteeseen. Keskustan kannatus on keskimääräistä korkeampaa asukasluvultaan pienissä kunnissa, muuttotappiokunnissa ja kunnissa, joissa korkeasti koulutettujen osuus on matala. Kun tähän yhdistetään tietoa siitä, että keskustan kannatus vuoden 2023 eduskuntavaaleissa korreloi heikon ostovoiman, epäedullisen huoltosuhteen, korkean työttömyyden ja heikkojen väestöennusteiden kanssa (Kaartinen & Westinen 2024, 30–31), voidaan perustellusti nimittää keskustan vahvan kannatuksen alueita kansainvälisen kirjallisuuden mukaisesti ”unohdetuiksi alueiksi” (ks. Huijsmans 2023; Rodriguez-Pose 2017; Rodriguez-Pose ym. 2023), jotka tyhjenevät ja jotka ovat jääneet aluekehityksen ulkopuolelle (De Ruyter ym. 2021; Martin ym. 2022; Pike ym. 2024).

Mielenkiintoista on, että vastaava luonnehdinta ei istu kuntiin, joissa perussuomalaisten kannatus on korkeaa, vaikka oikeistolaisten populistipuolueiden ja poliitikkojen menestys on liitetty rakenteellisesti riutuviin ja kovia kokeneisiin alueisiin (ks. esim. Gordon 2018; Rodrik 2018). Vuoden 2021 vaaleissa perussuomalaisten keskimääräistä korkeampi kannatus oli tilastollisesti merkitsevässä yhteydessä vain matalaan korkeasti koulutettujen osuuteen. Vuoden 2025 vaaleissa tämä yhteys vahvistui, ja lisäksi puolueen kannatus korreloi matalan teollisuustyövoiman osuuden kanssa – samankaltaisesti kuin vasemmistoliitolla. Vuoden 2023 eduskuntavaalien kontekstissa perussuomalaisten kannatus korreloi heikon ostovoiman, heikon huoltosuhteen, korkean työttömyyden ja huonojen näkymien väestöennusteen kanssa, mutta tilastolliset yhteydet näihin rakenteellisiin muuttujiin olivat huomattavasti heikompia kuin keskustan kohdalla (Kaartinen & Westinen 2024, 30–31).

Vuoden 2019 eduskuntavaalitutkimuksessa havaittiin, että perussuomalaiset vetoaa heihin, jotka suhtautuvat sekä Suomen että oman kotitaloutensa

Taulukko 25.

Kuntatason rakenteellisten tekijöiden yhteys puoluekannatukseen vuoden 2021 kunta-vaaleissa. Pearsonin korrelaatiokerroin. Aineistot: Tilastokeskus 2025a, 2025h, 2025i, 2025j.

Puolue	Asukasluku	Nettomuutto	Korkeasti koulutettujen osuus	Teollisuus-työvoiman osuus	Työttömyys-aste
SDP	.13*	.08	.18**	.21**	.22**
KOK	.22**	.30**	.44**	-.01	-.13*
KESK	-.32**	-.24**	-.63**	-.13*	.10
VIHR	.53**	.29**	.69**	-.24**	.07
VAS	.12*	-.09	.01	-.08	.26**
PS	-.02	-.10	-.12*	.05	.10
RKP	.00	.02	.24**	.06	-.32**
KD	-.02	-.05	-.02	.22**	-.18**

Selite: Tilastolliset merkitsevyystasot: *p<0.05, **p<0.01.

Taulukko 26.

Kuntatason rakenteellisten tekijöiden yhteys puoluekannatukseen vuoden 2025 kunta-vaaleissa. Pearsonin korrelaatiokerroin. Aineistot: Tilastokeskus 2025a, 2025h, 2025i, 2025j.

Puolue	Asukasluku	Nettomuutto	Korkeasti koulutettujen osuus	Teollisuus-työvoiman osuus	Työttömyys-aste
SDP	.13*	.02	.18**	.21**	.22**
KOK	.22**	.14*	.44**	-.01	-.13*
KESK	-.32**	-.17**	-.63**	-.13*	.10
VIHR	.53**	.39**	.69**	-.24**	.07
VAS	.12*	.09	.01	-.08	.26**
PS	-.02	-.07	-.12*	.05	.10
RKP	.00	-.17	.24**	.06	-.32**
KD	-.02	-.04	-.02	.22**	-.18**

Selite: Tilastolliset merkitsevyystasot: *p<0.05, **p<0.01.

tulevaisuudennäkymiin pessimistisesti, sekä heihin, jotka arvioivat edeltävien vuosien talous- ja työllisyyskehitystä jopa negatiivisemmin kuin mitä todellisuus oli (ks. Westinen ym. 2020). Asiat voivat siis olla äänestäjän omassa kotikunnassa eri rakenteellisilla mittareilla kohtuullisella tolalla, mutta kokemus siitä, että huonompaan suuntaan on menty ja vielä huonompaan suuntaan ollaan menossa, on vahva perussuomalaisissa.

Taulukoissa 27 ja 28 vertaillaan puoluekannatusta kuntatyyppin mukaan Suomen eri osissa vuosien 2021 ja 2025 kuntavaaleissa. Suomi on tässä analyysissä jaettu Uuteenmaahan, Lounais-Suomeen ja Hämeeseen (Varsinais-Suomen, Satakunnan, Pirkanmaan, Kanta-Hämeen ja Päijät-Hämeen maakunnat), Itä-Suomeen (Kymenlaakson, Etelä-Karjalan, Etelä-Savon, Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan maakunnat), Väli-Suomeen (Keski-Suomen, Etelä-Pohjanmaan, Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan maakunnat) sekä Pohjois-

Taulukko 27.

Puolueiden kannatus kuntatyyppin ja alueen mukaan vuoden 2021 kuntavaaleissa (%). Aineisto: Tilastokeskus 2025a.

Kuntatyyppi	SDP	KOK	KESK	VIHR	VAS	PS	RKP	KD	(n)
Uusimaa									
maaseutumainen	16,9	19,7	7,5	10,8	3,4	10,1	28,2	1,7	(7)
taajaan asuttu	18,8	19,1	9,6	7,9	3,8	11,3	22,5	2,1	(6)
kaupunkimainen	15,9	26,9	4,0	17,0	8,7	12,5	6,3	2,6	(13)
Lounais-Suomi ja Häme (Varsinais-Suomi, Satakunta, Pirkanmaa, Kanta-Häme ja Päijät-Häme)									
maaseutumainen	18,9	21,2	20,0	6,1	7,3	15,7	1,1	3,1	(47)
taajaan asuttu	18,7	22,4	19,0	6,4	6,1	17,5	2,8	4,1	(24)
kaupunkimainen	23,1	24,0	6,4	11,8	10,0	15,6	1,5	4,0	(16)
Itä-Suomi (Kymenlaakso, Etelä-Karjala, Etelä-Savo, Pohjois-Savo, Pohjois-Karjala)									
maaseutumainen	17,2	13,2	37,5	2,7	3,9	13,6	0,2	5,0	(37)
taajaan asuttu	20,6	10,1	37,2	4,7	5,7	16,2	0,0	4,0	(7)
kaupunkimainen	22,8	20,5	17,4	9,3	5,7	16,5	0,2	4,2	(13)
Väli-Suomi (Keski-Suomi, Etelä-Pohjanmaa, Pohjanmaa, Keski-Pohjanmaa)									
maaseutumainen	12,1	7,9	25,2	1,9	2,5	10,4	28,5	8,6	(44)
taajaan asuttu	14,1	16,6	28,5	3,5	4,2	17,5	7,7	5,2	(14)
kaupunkimainen	17,8	18,9	16,0	10,7	6,7	14,6	7,7	5,6	(6)
Pohjois-Suomi (Pohjois-Pohjanmaa, Kainuu, Lappi)									
maaseutumainen	6,6	9,5	44,6	2,1	13,1	15,8	0,2	1,4	(39)
taajaan asuttu	7,9	11,9	44,3	5,0	7,9	15,0	0,0	2,9	(12)
kaupunkimainen	13,9	18,2	25,1	9,3	13,4	15,3	0,2	1,9	(8)

Suomeen (Pohjois-Pohjanmaan, Kainuun ja Lapin maakunnat). Näillä alueilla tarkastellaan kahdeksan suurimman kuntapuolueen kannatusta maaseutumaisissa, taajaan asutuissa ja kaupunkimaisissa kunnissa. Alueiden välillä on joitakin eroja edellä mainituissa rakenteellisissa muuttujissa. Uudellamaalla on selkeästi suurin korkeasti koulutettujen osuus ja suotuisin nettomuutto. Itä-Suomi, Väli-Suomi ja Pohjois-Suomi ovat muuttoliikkeen häviäjiä, ja korkeasti koulutettujen osuus on näillä alueilla hieman keskimääräistä matalampi. Työttömyysasteen alue-erot eivät ole suuret, mutta Itä-Suomessa on näistä alueista korkein työttömyys. Lounais-Suomessa ja Hämeessä sekä Väli-Suomessa työttömyysaste on matalin ja teollisuustyövoiman osuus korkein.

Taulukot osoittavat, että puolueiden kannatus on alueellisesti ja kuntatyyppin mukaan varsin eriytyntä. Keskusta on puolueista se, jonka kannatus

Taulukko 28.

Puolueiden kannatus kuntatyyppin ja alueen mukaan vuoden 2025 aluevaaleissa (%). Aineisto: Tilastokeskus 2025b.

Kuntatyyppi	SDP	KOK	KESK	VIHR	VAS	PS	RKP	KD	(n)
Uusimaa									
maaseutumainen	18,3	19,4	7,7	12,4	4,6	4,8	30,5	1,5	(7)
taajaan asuttu	22,1	20,2	12,4	7,1	5,5	5,2	22,8	1,9	(6)
kaupunkimainen	23,3	26,6	4,5	16,1	11,5	6,6	5,6	2,5	(13)
Lounais-Suomi ja Häme (Varsinais-Suomi, Satakunta, Pirkanmaa, Kanta-Häme ja Päijät-Häme)									
maaseutumainen	24,3	22,2	22,8	5,1	7,3	9,1	1,0	3,3	(47)
taajaan asuttu	22,5	23,8	22,3	6,3	6,7	9,9	2,7	3,8	(24)
kaupunkimainen	28,7	24,4	7,6	12,8	10,7	8,3	1,3	3,8	(16)
Itä-Suomi (Kymenlaakso, Etelä-Karjala, Etelä-Savo, Pohjois-Savo, Pohjois-Karjala)									
maaseutumainen	19,7	14,3	40,7	2,6	3,3	7,3	0,2	5,2	(37)
taajaan asuttu	24,5	11,3	39,4	4,5	6,5	8,3	0,0	4,2	(7)
kaupunkimainen	28,3	20,7	20,9	9,5	7,4	7,2	0,1	4,0	(13)
Väli-Suomi (Keski-Suomi, Etelä-Pohjanmaa, Pohjanmaa, Keski-Pohjanmaa)									
maaseutumainen	13,4	9,2	27,9	1,5	2,5	6,6	27,1	9,7	(44)
taajaan asuttu	16,8	17,9	31,0	3,6	3,5	9,9	7,9	5,4	(14)
kaupunkimainen	21,6	19,3	18,9	9,8	9,1	7,1	7,0	5,7	(6)
Pohjois-Suomi (Pohjois-Pohjanmaa, Kainuu, Lappi)									
maaseutumainen	7,7	10,3	46,6	1,9	12,7	8,5	0,2	2,7	(39)
taajaan asuttu	10,2	14,1	47,5	3,8	7,3	7,9	0,0	2,9	(12)
kaupunkimainen	20,6	18,7	25,9	9,6	13,6	8,5	0,2	1,7	(8)

tuksessa on kaikkein suurimmat prosentuaaliset erot alueen ja kuntatyyppin mukaan. Sen kannatus on erityisen korkeaa Pohjois-Suomen maaseutumaisissa (46,6 % vuoden 2025 vaaleissa) ja taajaan asutuissa kunnissa (47,5 %) sekä Itä-Suomen maaseutumaisissa (40,7 %) ja taajaan asutuissa kunnissa (39,4 %). Sen sijaan Uudenmaan kaupunkimaisissa kunnissa kannatus jää alle viiteen prosenttiin ja Lounais-Suomen ja Hämeen kaupunkimaisissa kunnissa alle kahdeksaan prosenttiin.

Keskustan vertailu perussuomalaisiin on tässäkin kohtaa otollista taulukoiden 25 ja 26 korrelaatiotarkasteluiden tapaan. Perussuomalaisten kannatus oli vuoden 2021 vaaleissa varsin tasaisesti jakautunutta alueen ja kuntatyyppin mukaan, ja tuolloin puolue saavutti kuntavaalien kannatusennätyksensä. Vain Uusimaa on muita alueita alhaisemmalla tasolla. Erottuvan vahvaa sen kannatus ei ollut missään alue ja kuntatyyppi -yhdistelmässä. Tulokset muistuttavat näiltä osin havaintoja eduskuntavaaleista (ks. Westinen ym. 2020).

Vuoden 2025 vaaleissa perussuomalaiset kärsi tappioita melko samansuuruisesti eri puolilla Suomea. Korkeinta sen kannatus oli Länsi-Suomen ja Hämeen sekä Väli-Suomen taajaan asutuissa kunnissa (9,9 %). Perussuomalaisten kannatus laski vuoden 2025 vaaleissa yli seitsemän prosenttiyksikköä sekä Lounais-Suomen ja Hämeen, Itä-Suomen ja Väli-Suomen taajaan asutuissa sekä kaupunkimaisissa kunnissa sekä Pohjois-Suomen maaseutumaisissa ja taajaan asutuissa kunnissa. Tämä osoittaa, ettei pettymys perussuomalaisiin kohdistunut vain tiettyihin osiin maata tai vain tietyn kuntatyyppin kuntiin vuoden 2025 kuntavaaleissa. Sen paremmin perussuomalaisten vahva kannatus vuoden 2021 vaaleissa kuin heikko kannatus vuoden 2025 vaaleissa ei kohdistunut tiettyyn ”unohdettuun alueeseen”.

Kokoomuksen kannatus on erityisen vahvaa Uudenmaan kaupunkimaisissa kunnissa sekä Lounais-Suomessa ja Hämeessä kuntatyyppistä riippumatta. SDP:n kannatus on puolestaan erityisen vahvaa Lounais-Suomen ja Hämeen sekä Itä-Suomen kaupunkimaisissa kunnissa. Vihreiden kannatus on puolestaan erityisen vahvaa Uudenmaan kaupunkimaisissa kunnissa, mutta heikkoa Itä-, Väli- ja Pohjois-Suomen maaseutumaisissa ja taajaan asutuissa kunnissa.

Vasemmistoliiton kannatus on mielenkiintoisessa murrosvaiheessa. Puolue säilyttää edelleen niukan kannatusjohtonsa sen ja sen edeltäjän SKDL:n ydinalueilla Pohjois-Suomen maaseutumaisissa kunnissa (13,6 % vuoden

2025 vaaleissa) sekä kaupunkimaisissa kunnissa (12,7 %). Toisaalta puolueen kannatus on noussut Uudenmaan kaupunkimaisissa kunnissa jo 11,5 prosenttiin vuoden 2025 kuntavaaleissa. (vrt. Paloheimo & Sundberg 2005.)

RKP:n kannatusta määrittelee vahvasti kunnan kieliolosuhteet, minkä vuoksi se on varsin suosittu Uudenmaan maaseutumaisissa ja taajaan asutuissa kunnissa sekä Väli-Suomen maaseutumaisissa kunnissa (Pohjanmaan maakunnassa), joista moni on kaksikielinen. Kristillisdemokraattien kannatus on korkeimmillaan Väli-Suomessa, ja erityisesti sen maaseutumaisissa kunnissa (9,7 % vuoden 2025 vaaleissa), joihin kuuluvat muun muassa neljä kuudesta KD:n korkeimman kannatuksen kunnasta (Luoto, Pedersöre, Halsua ja Soini).

5 Johtopäätökset

Vuoden 2025 alue- ja kuntavaaleissa puolueet ja ehdokkaat kilpailivat äänistä ensimmäistä kertaa niin sanotussa tuplavaaliasetelmassa. Myös äänestäjät olivat uuden edessä. Seurattavana olivat kahdet yhtäaikaiset vaalikampanjat ja -teemat, täytettävänä kaksien vaalien vaalikoneet ja äänestyskopilla käteen annettiin kaksi äänestyslippua. Tämä tarkoitti, että äänestäjillä oli myös mahdollisuus hajauttaa äänensä eri puolueille tai eri ehdokkaille alue- ja kuntavaaleissa. Tämä tutkimus on kartoittanut vuoden 2025 alue- ja kuntavaaleja näistä asetelmista käsin. Tässä johtopäätösluvussa nostetaan esiin neljä keskeistä kokonaisuutta tuplavaalien dynamiikan kannalta.

Tuplavaaliasetelma oli vaikea huomattavalle osalle äänestäjistä

Tuplavaaliasetelman näkyvin haaste liittyi suureen hylättyjen äänestyslippujen määrään. Aluevaaleissa hylättiin peräti 81 966 ääntä, joka on yli yksitoistakertainen määrä vuoden 2022 vaaleihin verrattuna. Kuntavaaleissa hylättiin 39 188 ääntä eli yli kolminkertainen määrä verrattuna vuoden 2021 vaaleihin. Molemmissa vaaleissa vajaat 60 prosenttia äänestyslipuista hylättiin siksi, että ehdokkaan numero oli merkitty epäselvästi tai virheellisesti. Monella äänestäjällä menivät vaalit keskenään sekaisin äänestyslipuissa (Helsingin Sanomat 2025b; Oikeusministeriö 2025a). Tätä tutkimusta varten kerätty kyselytutkimusaineisto osoitti myös toisenlaisia haasteita.

Kolmasosa äänestäjäkunnasta koki jossain määrin vaikeaksi hahmottaa, mitkä vaaliteemat liittyivät kuntavaaleihin ja mitkä aluevaaleihin. Vielä suurempi osuus koki jokseenkin hankalaksi erottaa alue- ja kuntavaalikampanjat toisistaan. Lisäksi joka neljäs ilmoitti vaalien samanaikaisuuden tehneen puoluevalinnasta aikaisempaa monimutkaisempaa ja joka kolmas koki ehdokasvalinnan vaikeutuneen aiemmasta. Tämä korostui etenkin alle 35-vuotiaiden äänestäjien kohdalla.

Toisaalta kolmasosa vastaajista koki, että alue- ja kuntavaalien samanaikaisuus kasvatti heidän intoaan käyttää äänioikeutta. Tämä heijastui positiivisesti aluevaalien äänestysprosenttiin (kasvua +4,2 prosenttiyksikköä), mutta toisaalta kuntavaalien äänestysprosentti laski hieman edellisistä vaaleista (-0,8 prosenttiyksikköä).

Osa näistä vaikutuksista voi liittyä siihen, että alue- ja kuntavaalit järjestettiin ensimmäistä kertaa samaan aikaan. Osa silti lienee sellaisia niin sanottuja kustannuksia, joita vaalien yhtäaikaista järjestämisestä koituu myös jatkossa. Puolueet säästävät tuplavaaleissa rahaa, eikä vaaleja tarvitse järjestää yhtä usein, mutta äänestäjille tilanne lisää tiedollista kuormaa. Lisäksi kyselytutkimusaineisto osoitti, että peräti puolet äänestäjäkunnasta kokee kuntavaalit aluevaaleja tärkeämmiksi vaaleiksi. Harvempi kuin joka kymmenes (7 %) kokee asian toisin päin, ja kolmasosa pitää alue- ja kuntavaaleja yhtä tärkeinä. Kuntavaaleilla on pitkä, yli satavuotinen historia, kun taas aluevaalit järjestettiin vasta toista kertaa.

Hyvinvointialueiden ja aluevaalien uskottavuus on koetuksella

Hyvinvointialueita, aluevaaleja ja aluevaltuustoja kohtaan tunnettu skeptisyys oli varsin huolestuttavalla tasolla vuoden 2022 aluevaalien aikaan (Lehtinen & Sipinen 2024). Tämä epäluulo oli entisestään kasvanut vuoden 2025 vaaleihin tultaessa. Vain neljäsosa suomalaisista ajattelee hyvinvointialueiden parantavan Suomen sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmän laatua. Kaksi kolmasosaa kokee hyvinvointialueiden tekemän suomalaisen demokratian toiminnasta entistä monimutkaisempaa, ja yhtä moni ajattelee, ettei kansanedustajien pitäisi asettua lainkaan ehdolle aluevaaleissa. Lisäksi yli puolet on sitä mieltä, että aluevaltuustojen valintaan ei olisi tarvittu lainkaan vaaleja, vaan ne olisi voitu muodostaa sote- ja pelastusalan asiantuntijoista.

Lisäksi vain hieman yli puolet äänestäjäkunnasta ajattelee, että äänestämällä voi vaikuttaa asioihin omalla hyvinvointialueella. Vastaavasti vajaa puolet ajattelee, ettei aluevaalituloksella ole paljoakaan merkitystä hyvinvointialueella harjoitettavaan politiikkaan.

Hyvinvointialueet ja niiden aluevaltuutetut ovat hankalassa asemassa, koska aluevaltuustoilta puuttuu taloudellista valtaa vaikuttaa hyvinvointialueen

asioihin ja koska hyvinvointialueita veloitetaan mittaviin säästötoimiin valtion (hallituksen ja ministeriöiden) taholta. Kun jaettavana on lähinnä leikkauksia ja leikkauksien kohdentamista ja kun vaaleilla valitut edustajat itsekin arvioivat vaikutusvaltansa asioihin liian vähäiseksi esimerkiksi virkamiehiin ja lääkäreihin verrattuna (Paananen ym. 2024), äänestäjiä on vaikeaa innostaa vaaliuurnalle nykyisessä poliittisessa tilanteessa.

Pitkällä aikavälillä edellä kuvattu epäluulo ja skeptisyys rapauttavat demokratian toimintaedellytyksiä rajusti aluetasolla. Hyvinvointialueissa on kyse myös tulevaisuudenuskon luomisesta hyvinvointiyhteiskuntaan. Jos ihmiset kokevat, että julkinen valta ei enää kykene suoriutumaan hyvinvointipalveluiden tuottamisesta eikä ole onnistunut täyttämään heidän odotuksiaan, voi tällä olla laajamittaisia ja lannistaviakin vaikutuksia paikallisyhteisöjen sosiaaliseen yhteenkuuluvuuteen. Esimerkiksi halu osallistua yhteisen hyvän edistämiseen omalla alueella saattaa hiipua (ks. Schiefer & Noll 2017).

Joka neljäs äänestäjä hajautti äänensä eri puolueille alue- ja kuntavaaleissa

Vaalitutkimuksen näkökulmasta yksi alue- ja kuntavaalien kiinnostavimmista ilmiöistä liittyi mahdollisuuteen hajauttaa äänet kahden eri puolueen välillä kaksissa vaaleissa. Noin joka neljäs äänestäjä (27 %) käytti tätä mahdollisuutta. Kaksi viidestä (39 %) äänesti samaa puoluetta ja samaa ehdokasta ja kolmannes (34 %) samaa puoluetta mutta eri ehdokasta. Äänten hajauttajien osuus on samaa suuruusluokkaa kuin mitä Ruotsissa on havaittu (Persson 2020b). Tulosten taustalla vaikutti ennen kaikkea äänestäjien suhtautuminen puolueen ja ehdokkaan merkitykseen. Puolueen merkitystä painottavat äänestäjät korostuivat heissä, jotka äänestivät alue- ja kuntavaaleissa samaa puoluetta mutta eri ehdokasta. Sen sijaan ehdokasta painottavat äänestäjät olivat yleisempiä eri puolueita (ja siten eri ehdokkaita) äänestäneissä. Ehdokaskeskeiset perustelut korostuivat puoluekeskeisten perusteluiden sijaan myös niiden äänestäjien avovastauksissa, jotka avasivat syitä äänten hajauttamiselle.

Toisaalta ehdokastakaan ei valita arvotyhjiössä, vaikka ehdokas painaisi puoluetta enemmän äänestyspäätöksissä. Päinvastoin, harva äänestäjä

hajautti äänensä kahden toisistaan poliittisesti etäisen puolueen ehdokkaan välillä. Yleisimmät hajautetut äänet olivat SDP:n ja vasemmistoliiton (1), SDP:n ja vihreiden (2), keskustan ja kokoomuksen (3) sekä keskustan ja SDP:n (4) välillä, mikä on linjassa eduskuntavaaleissa havaitun politiikan blokkiutumisen ja ideologisten harkintajoukkojen kanssa (ks. Kestilä-Kekkonen ym. 2024b; Kawecki & Kekkonen 2024).

Lisäksi tutkimuksessa havaittiin, että myös puolueiden niin kutsutulla asiakysymysomistajuudella on merkitystä äänen hajauttamisen kannalta. Puolueilla on äänestäjien mielissä varsin selkeät vahvuusalueet, jotka palautuvat niiden pitkäaikaiseen poliittiseen profiliin. Esimerkiksi SDP sai kuntavaaleissa ääniä sellaisilta äänestäjiltä, jotka kokivat SDP:n parhaaksi puolueeksi hoitamaan varhaiskasvatukseen tai koulutukseen liittyviä asioita mutta jotka eivät aluevaaleissa äänestäneet SDP:tä. Vastaavasti SDP sai aluevaaleissa ääniä sellaisilta äänestäjiltä, jotka kokivat SDP:n parhaaksi puolueeksi hoitamaan terveydenhoitoon tai sosiaalihuoltoon liittyviä asioita mutta jotka eivät kuntavaaleissa äänestäneet SDP:tä. Kokoomuksella vastaava etu syntyi puolueen tunnustamisesta yrittäjyyden ja elinvoiman sekä kuntatalouden vahvaksi hoitajaksi, ja keskustalla vastaava etu syntyi koetusta asiakysymysomistajuudesta alueellisen tasa-arvon, kunnan eri osien välisen tasa-arvon sekä liikenne- ja tieasioiden saralla.

Alueellinen eriytyminen näkyy tulevaisuudenuskossa ja unohdetun alueen kokemuksessa

Vuoden 2025 alue- ja kuntavaaleissa – kuten Suomen julkisessa keskustelussa 2010- ja 2020-luvuilla laajemminkin – keskiöön ovat nousseet julkisen talouden krooninen kestävyysvaje ja siihen kohdistuva talouskuripuhe (ks. Kaartinen & Westinen 2024; Kestilä-Kekkonen ym. 2024a). Kuluvalla hallituskaudella huomio on keskittynyt yhä enemmän säästötarpeisiin talous- ja sosiaalipoliitikassa koulutussektoria unohtamatta. Samanaikaisesti alue- ja kuntatason kehityskulkujen maantieteellinen eriytyminen on kiihtynyt varsinkin 2010-luvulta lähtien, kun erot eri alueiden välillä ovat voimistuneet (Kaartinen & Westinen 2024). Alue- ja kuntavaalit käytiinkin tilanteessa, jossa kunnat ja alueet ovat jakautuneet elinvoimaltaan selkeästi toisistaan loittoneviin ryhmiin.

Alueellisen epätasa-arvon kiihtyminen ei ole vain suomalainen ilmiö, vaan kuilu on kasvanut globalisaation, teknologisen kehityksen ja työmarkkinoiden muutosten myötä eri puolilla maailmaa (De Ruyter ym. 2021; Martin ym. 2022; Pike ym. 2024). Taloustilanteen heikentymisen ja säästöpolitiikan vaikutukset ovat olleet näkyvimpiä alueilla, joilla ihmiset ovat kaikkein riippuvaisimpia julkisista palveluista, infrastruktuurin ylläpidosta ja valtion tuesta (Agnello ym. 2016; Beatty & Fothergill 2016; Mackinnon ym. 2024). Osalla alueista on vahvistunut kokemus siitä, että valtiovalta on lakannut välittämästä elämisen edellytysten ylläpitämisestä ja niiden luomisesta (King & Le Galès 2017; MacLeod & Jones 2018).

Tämä tutkimus osoittaa, että alueellinen eriytyminen ei näy niinkään arvioissa hyvinvointiyhteiskunnan uudistamisesta, muutosvalmiudesta suhteessa palveluihin eikä myöskään uskossa siihen, että alueelliset toimijat pystyvät tuottamaan hyvinvointipalveluita. Kyse on ennen kaikkea tulevaisuudenuskosta. Monilla rakenteellisilla väestömittareilla (kuten muuttoliike, työllisyysaste, huoltosuhde) mitattuna haavoittuvainen Itä-Suomi erottuu muista alueista tässä kontekstissa.

Itä-Suomessa usko oman kotikunnan ja oman alueen tulevaisuuden näkymiin on kaikkein matalinta. Itäsuomalaisista tällaista optimismia on vain puolella (53 %) vastaajista. Vastaava osuus itäsuomalaisista myös kokee päättäjien jättäneen heidän alueensa oman onnensa nojaan. Tulokset osoittavat unohdettujen alueiden (ks. Rodríguez-Pose 2017; Rodríguez-Pose ym. 2023) ja paikkaan liittyvän kaunaisuuden (ks. Munis 2020; Lange ym. 2023) piirteitä Suomessa. Kun näihin tuloksiin liitetään havainto siitä, että Itä-Suomen äänestysprosentti on alkanut 2000-luvun mittaan luisua selkeästi muuta maata alhaisemmaksi (ks. Westinen & Borg 2016), kuva on huolestuttava alueellisen eriytymisen kannalta.

Vastoin kansainvälisen kirjallisuuden esimerkkejä, joissa oikeistopopulististen puolueiden ja poliitikkojen menestys on liitetty rakenteellisesti riutuviin ja kovia kokeneisiin alueisiin (ks. esim. Gordon 2018; Rodrik 2018), perussuomalaisten menestys vuoden 2021 kuntavaaleissa ja menestymättömyys vuoden 2025 kuntavaaleissa eivät kuitenkaan kumpikaan olleet voimakkaassa tilastollisessa yhteydessä kuntatason rakenteellisten indikaattorien kanssa. Sen sijaan keskustan vaalimenestystä ovat niin eduskuntavaaleissa (ks. Kaartinen & Westinen 2024) kuin kuntavaaleissa luonnehtineet

rakenteelliset tekijät, kuten muuttotappio, korkea työttömyys ja heikko ostovoima, jotka ovat ominaisia niin sanotuille unohdetuille alueille.

Tuplavaaleihin motivoituminen on tulevien vaalien koetinkivi

Lopuksi tarkastelemme kahden vaalin samanaikaisuuden erilaisia, motivaatioon liittyviä vaikutuksia. Äänestysinnon osalta huomattavaa on, että joka kolmas äänioikeutettu koki alue- ja kuntavaalien samanaikaisuuden lisänneen heidän haluaan äänestää. Tästä huolimatta sekä kuntavaalien että aluevaalien äänestysaktiivisuus jäi kovin matalaksi. Osa aluevaalien äänestysprosentin noususta selittyi hylättyjen äänien merkittävällä kasvulla. Koska myös hylätyt äänet ovat annettuja ääniä, nekin vaikuttavat äänestysprosenttiin. Aluevaaleissa annettujen tyhjien äänien tai ylimääräisiä merkintöjä äänestyslipussa sisältäneiden äänten osuus oli huomattava (ks. Oikeusministeriö 2025a). Tämä viittaa siihen, että äänestyspaikalle tullessaan moni äänestäjä otti vastaan kaksi äänestyslippua vaalivirkailijan tarjotessa niitä, vaikka ei ollut motivoitunut vaikuttamaan aluevaaleissa.

Tässä tutkimuksessa havaittiin, että vaikeus erottaa kuntavaaleja ja aluevaaleja toisistaan ja tuplavaaliasetelman aiheuttama ehdokas- ja puoluevalinnan monimutkaistuminen lisäsivät todennäköisyyttä äänestämättä jättämiseen. Koska tämä hahmottamisen ja valinnan vaikeus korostui etenkin alle 35-vuotiaiden keskuudessa, ovat samanaikaiset alue- ja kuntavaalit ison haasteen edessä tulevaisuudessa. Nuorten matala äänestysprosentti on ollut akuutti huolenaihe paitsi alue- ja kuntavaaleissa (ks. Borg 2023) myös eduskuntavaaleissa (ks. Borg 2024; Wass & Borg 2016). Erityisen alhainen äänestysprosentti on ollut niillä nuorilla, joilla ei ole korkeaa koulutustasoa. Hankalilta tuntuvat tuplavaalit voivatkin ajan myötä kasvattaa entisestään osallistumiskuiluja, mikäli osa äänestäjistä kokee vaaliasetelman liian vaikeaksi.

Mielenkiintoisia ovat myös naisten ja miesten väliset erot äänestysaktiivisuudessa. Kuntavaaleissa naisista käytti äänioikeuttaan 57,3 ja miehistä 51,1 prosenttia. Aluevaaleissa vastaava lukema oli naisilla 54,9 ja miehillä 48,5 prosenttia. Ero on siis molemmissa vaaleissa yli kuusi prosenttiyksikköä naisten eduksi. Vuoden 2022 aluevaaleissa naisten äänestysprosentti oli 5,3 prosenttiyksikköä miehiä korkeampi ja vuoden 2021 kuntavaaleissa 2,9

prosenttiyksikköä miehiä korkeampi. Eduskuntavaaleissa erot ovat toistaiseksi olleet pienempiä johtuen osin siitä, että miesvaltainen perussuomalaisten äänestäjäkunta osallistuu niihin erityisen aktiivisesti suhteessa muihin vaaleihin.

Naisia oli kuntavaaleissa ehdolla ennätysellisen suuri osuus (42,3 %), ja naisten osuus kunnanvaltuutetuista (44,9 %) on myös korkeampi kuin koskaan aiemmin. Aluevaaleissa naisehdokkaiden osuus oli vielä suurempi kuin kuntavaaleissa (47,7 %). Naisten osuus aluevaltuutetuista on selkeästi yli puolet (57,4 %). Vastaava kehityssuunta on vallinnut myös eduskuntavaaleissa (ks. Pikkala 2020). Lisäksi naiset ovat äänestäneet eduskuntavaaleissa aiempaa enemmän naisehdokkaita (Helimäki & Schoultz 2024).

Erityisesti aluevaaleista ja aluevaltuustoista on siis tullut vahva naisten areena. Sosiaali- ja terveyspalveluiden tematiikka ei välttämättä innosta vastaavassa määrin miesehdokkaita ja miesäänestäjiä. Seuraavat vaalit näyttävät, onko tuplavaaliasetelmassa jotain sellaista, joka motivoi naisia enemmän äänestämään kuin miehiä.

Motivoitumiskysymys koskee myös ehdokkaita. Ehdokasmäärät ovat olleet jo pitkään laskussa kuntavaaleissa, mikä johtuu osin kuntien lukumäärän vähenemisestä mutta paljon myös yleisestä kiinnostuksen laskusta puolue toimintaa kohtaan. Puolueiden on vaikea saada ehdokaslistojaan täyteen etenkin aluevaaleissa, sillä jokaisen aluevaltuuston koko on melko suuri (vähintään 59 aluevaltuutettua). Tämä merkitsee sitä, että täyden ehdokaslistan tavoittelu vaatii ehdokkaiden sinnikästä etsimistä.

Lopuksi on syytä kiinnittää huomiota motivaatiotekijöihin myös vaalijärjestelyistä vastaavien henkilöiden kohdalla. Vaalien jälkeen ilmeni, että monessa kunnassa tuplavaalit koettiin kohtuuttoman raskaiksi vaalitoimitsijoille (Oikeusministeriö 2025a). Varsinkin kuntien keskusvaalilautakunnille kasautuu kovaa kuormitusta. Vaalien sujuvuuden takaaminen kuntatasolla on pitkälti vapaaehtoisten vaalitoimitsijoiden vastuulla, ja puolueiden voi olla vaikeaa saada houkuteltua tarpeeksi toimitsijoita mukaan, mikäli vaalit koetaan liian työlääksi rupeamaksi. Toimitsijoita tarvittaisiin vaaleihin enemmän, mutta Suomen nykyisessä taloustilanteessa, lisäleikkauskohteita haarukoidessa, on haastavaa saada lisää rahaa vaalijärjestelyihin ja tarvittavan avun palkkaamiseen. Demokratian toiminnan kannalta investoinnit olisivat suotavia.

Lähteet

- Agnello, L., Fazio, G.G. & Sousa, R.M. (2016), National fiscal consolidations and regional inequality in Europe. *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*, 9(1), 59–80.
- Alexander, A., Charron, N. & Off, G. (2024), For every action a reaction? The polarizing effects of women's rights and refugee immigration: A survey experiment in 27 EU member states. *European Journal of Political Research*, 63(4), 1557–1577.
- Andersen, D. (2024), Crowded Out: The Effects of Concurrent Elections on Political Engagement, Candidate Evaluation, and Campaign Learning in the United States. *Representation*, 60(2), 325–344.
- Arter, D. (2025), 'When in Rome do as the Romans do' or 'Rome is for Romans only'? How the search for a classification of the Finns Party could clear a way through the taxonomical jungle of the European far-right. *Party Politics*, 31(3), 514–524.
- Avonius, M., Kaunisvaara, J., Koivisto, T., Leinonen, N., Rantala, V., Ruotsalainen, T., Tiuhonen, A., Vahvelainen, S., Kestilä-Kekkonen, E. & Westinen, J. (2016), Koulutusalan yhteys yliopisto-opiskelijoiden poliittiseen orientaatioon, *Politiikka*, 58(1), 7–26.
- Bartolini, S. & Mair, P. (1990), Identity, Competition and Electoral Availability: The Stability of the European Electorates 1885–1985. Cambridge: Cambridge University Press.
- Beatty, C. & Fothergill, S. (2016), The uneven impact of welfare reform: The financial losses to places and people. Sheffield Hallam University.
- Benedictis-Kessner, J. de (2018), Off-cycle and out of office: Election timing and the incumbency advantage. *Journal of Politics*, 80(1), 119–132.
- Bengtsson, Å. & Mattila, M. (2009), Suoran demokratian ja häivedemokratian kannatus Suomessa, teoksessa Borg, S. & Paloheimo, H. (toim.), *Vaalit yleisdemokratiassa. Eduskuntavaalitutkimus 2007*. Tampere: Tampere University Press, 303–324.
- Berg, L., Erlingsson, G.O. & Oscarsson, H. (2019), Rekordhög röstdelning, teoksessa Andersson, U., Rönnerstrand, B. & Öhberg, P. (toim.), *Storm och stiltje*. Göteborgs universitet: SOM-institut, 93–107.
- Berg, L. & Oscarsson, H. (2020), The Swedish Regional Elections 2018. *Regional & Federal Studies*, 30(3), 511–524.
- Borg, S. (1996), Velvollisuus vaikuttaa. Tutkimus suomalaisten äänestysosallistumisen perusteista ja eduskuntavaalien äänestysprosentin laskusta. Acta Universitatis Tampensis, A 491. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Borg, S. (1997), Puolue- ja ehdokasvalintojen piirteitä vuoden 1996 kunnallis- ja eurovaaleissa. Artikkeliteoksessa *Kunnallisvaalit 1996*. Helsinki: Tilastokeskus Vaalit 1997:2, 42–49.
- Borg, S. (2012), Tärkeimmät asiakysymykset ja vakavimmat ongelmat, teoksessa Borg, S. (toim.), *Muutosvaalit 2011*. Helsinki: Oikeusministeriö, 240–252.
- Borg, S. (2018), Kuntavaalitutkimus 2017. Kunnallisalan kehittämissäätiön Tutkimusjulkaisu-sarjan julkaisu nro 108. Helsinki: Kunnallisalan kehittämissäätiö.

- Borg, S. (2022), Kansanvaltaa koronan varjossa. Tutkimusraportti vuoden 2021 kuntavaaleista. Kunnallissalan kehittämissäätiön Tutkimusjulkaisu-sarjan julkaisu nro 113. Helsinki: Kunnallissalan kehittämissäätiö.
- Borg, S. (2023), Aluevaalitutkimus 2022. Tutkimus Suomen ensimmäisistä aluevaaleista. Kunnallissalan kehittämissäätiön Tutkimusjulkaisu-sarjan julkaisu nro 116. Helsinki: Kunnallissalan kehittämissäätiö.
- Borg, S. (2024), Äänestysaktiivisuus ja suhtautuminen äänioikeuden käyttöön, teoksessa Kestilä-Kekkonen, E., Rapeli, L. & Söderlund, P. (toim.), *Pääministerivaalit polarisaation aikakaudella. Eduskuntavaalitutkimus 2023*. Helsinki: oikeusministeriö, 106–123.
- Borg, S. (2025), Tuplavaalit äänestäjien ja puolueiden näkökulmasta. Luento kurssilla ”Alue- ja kuntavaalikurssi 2025”. 17.3.2025. Poliitiikan tutkimuksen yksikkö, Tampereen yliopisto.
- Bracco, E. & Revelli, F. (2018), Concurrent elections and political accountability: Evidence from Italian local elections. *Journal of Economic Behavior and Organization*, 148, 135–149.
- Brazeal, L. M. & Benoit, W. L. (2008), Issue Ownership in Congressional Campaign Television Spots. *Communication Quarterly*, 56(1), 17–28.
- Brunell, T. L. & Grofman, B. (2009), Testing sincere versus strategic split-ticket voting at the aggregate level: Evidence from split house-president outcomes, 1900–2004. *Electoral Studies*, 28(1), 62–69.
- Budge, I. & Farlie, D. J. (1983), Explaining and predicting elections: issue effects and party strategies in twenty-three democracies. London: Allen & Unwin.
- Cancela, J. & Geys, B. (2016), Explaining voter turnout: A meta-analysis of national and sub-national elections. *Electoral Studies*, 42, 264–275.
- Chydenius, M., Saarinen, A. & Tynkkynen, L.-K. (2016), Terveysthuollon valinnanvapaus eduskuntapuolueiden ohjelmissa. *Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti*, 53(4), 242–257. <https://journal.fi/sla/article/view/59669>.
- Conley, H. & Stewart P. (2008), Representing fixed-term workers: the anatomy of a trade union campaign. *Employee Relations: The International Journal*, 30(5), 515–533.
- Cramer, K. J. (2016), The Politics of Resentment Rural Consciousness in Wisconsin and the Rise of Scott Walker. Chicago: University of Chicago Press.
- Dalton, R. J. (2014), Citizen Politics. Public opinion and political parties in advanced industrial democracies. Washington, D.C. SAGE Publications.
- Dassonneville, R. (2015), Stability and Change in Voting Behaviour. Macro and Micro Determinants of Electoral Volatility. Doctoral thesis. KU Leuven.
- Degan, A. & Merlo, A. (2011), A structural model of turnout and voting in multiple elections. *Journal of the European Economic Association*, 9(2), 209–245.
- De Ruyter, A., Martin, R. & Tyler P. (2021), Geographies of discontent: Sources, manifestations and consequences. *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*, 14(3), 379–380.
- Dettrey, B. (2009), Voter turnout in presidential democracies. *Comparative Political Science*, 42(10), 1317–1338.

- Dietze, G. & Roth J. (toim.) (2020), Right-wing populism and gender: European perspectives and beyond. Bielefeld: Transcript Verlag.
- Dijkstra, L., Poelman, H. & Rodríguez-Pose, A. (2020), The geography of EU discontent. *Regional Studies*, 54(6), 737–753.
- Erlingsson, G.Ó., Öhrvall, R., Wallman Lundåsen, S. & Zerme, A (2021), Centrum mot periferi? Om missnöje och framtidstro i Sveriges olika landsdelar. Centrum För Kommunstrategiska Studier, Rapport 2021:4. Linköping: Linköpings universitet.
- Franklin, M. N. (2009), The decline of cleavage politics, teoksessa Franklin M., Mackie, T. & Valen, H. (toim.), Electoral change. Responses to evolving social and attitudinal structures in western countries. 1. painos julkaistu 1992. Colchester: ECPR Press, 381–402.
- Garmann, S. (2015), Concurrent elections and turnout: Causal estimates from a German quasi-experiment. *Journal of Economic Behavior and Organization*, 126, 167–178.
- Gidengil, E., Tarkiainen, L., Wass, H. & Martikainen, P. (2019), Turnout and education: Is education proxying for pre-adult experiences within the family? *Political Science Research and Methods*, 7(2), 349–365.
- Gordon, I. R. (2018), In what sense left behind by globalisation? Looking for a less reductionist geography of the populist surge in Europe. *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*, 11(1), 95–113.
- Green, J. & Hobolt, S. B. (2008), Owning the issue agenda: Party strategies and vote choices in British elections. *Electoral Studies*, 27(3), 460–476.
- Green-Pedersen, C. (2007), The Growing Importance of Issue Competition: The Changing Nature of Party Competition in Western Europe. *Comparative Political Studies*, 55(3), 607–628.
- Green-Pedersen, C. & Mortensen, P. B. (2010), Issue Competition and Election Campaigns: Avoidance and Engagement. Aarhus: Aarhus University.
- Grönlund, K. & Westinen, J. (2012), Puoluevalinta, teoksessa Borg, S. (toim.), *Muutosvaalit 2011*. Helsinki: oikeusministeriö, 156–188.
- Güveli, A., Need, A. & de Graaf, N. D. (2007), The Rise of “New” Social Classes within the Service Class in the Netherlands: Political Orientation of Social and Cultural Specialists and Technocrats between 1970 and 2003. *Acta Sociologica*, 50(2), 129–146.
- Hamlin, A. & Jennings, C. (2018), Expressive voting. *The Oxford Handbook of Public Choice* 1, 333.
- Helimäki, T. & Schoultz, Å. von (2024), Ehdokas- ja puolueäänestäminen, teoksessa Keskilä-Kekkonen, E., Rapeli, L. & Söderlund, P. (toim.), *Pääministerivaalit polarisaation aikakaudella. Eduskuntavaalitutkimus 2023*. Helsinki: oikeusministeriö, 290–312.
- Helsingin Sanomat (2025a), Hallitus leikkaa vammaispalveluista, vanhuksilta ja lastensuojelusta – mutta jäi silti peräti sata miljoonaa euroa leikkaustavoitteestaan. <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000011128101.html>.
- Helsingin Sanomat (2025b), Kokoomuksella lähes kaksinkertainen budjetti Sdp:hen verrattuna – näin paljon puolueet käyttävät rahaa. <https://www.hs.fi/politiikka/art-200001112850.html>.
- Helsingin Sanomat (2025c), Väärin äänestetty. <https://www.hs.fi/feature/art-2000011184870.html>. Luettu 24.5.2025.

- Helsingin Sanomat (2025d), Sdp on kasvattanut etumatkaansa kokoomukseen vaalien loppusuoralla. <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000011150871.html>.
- Hibbing, J. R. & Theiss-Morse, E. (2002), *Stealth Democracy. Americans' Beliefs about How Government Should Work*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hooghe, L. & Marks, G. (2025), How does the education cleavage stack up against the classic cleavages of the past? *West European Politics*, 1–33. <https://doi.org/10.1080/01402382.2025.2452789>.
- Huijsmans, T. (2023), Why Some Places Don't Seem to Matter: Socioeconomic, Cultural and Political Determinants of Place Resentment. *Electoral Studies*, 83: 102622
- Isotalo, V., Helimäki, T., Schoultz, Å. von & Söderlund, P. (2023), Suomalainen äänestäjä 2003–2023. *Vaalivälähdykset. Suomen vaalitutkimuskonsortion tiedotteet ja raportit*. <https://www.vaalitutkimus.fi/suomalainen-aanestaja-2003-2023/>.
- Isotalo, V., Sipinen, J. & Westinen, J. (2024), Sukupuolikuilu arvoissa ja puoluevalinnassa 2000-luvulla, teoksessa Kestilä-Kekkonen, E., Rapeli, L. & Söderlund, P. (toim.), *Pääministerivaalit polarisaation aikakaudella. Eduskuntavaalitutkimus 2023*. Helsinki: oikeusministeriö, 245–274.
- Jennings, W. & Stoker, G. (2016), The Bifurcation of Politics: Two Englands. *The Political Quarterly*, 87(3), 372–382.
- Kaartinen, J. & Westinen, J. (2024), Eriytynyt Suomi. Suomi-käsikirja 2024 – tilastollisia analyysejä Suomen alueellisesta jakautumisesta. Helsinki: Taloustutkimus.
- Kestilä-Kekkonen, E., Sipinen, J. & Westinen, J. (2024), Harkintajoukot ja taktinen äänestäminen, teoksessa Kestilä-Kekkonen, E., Rapeli, L. & Söderlund, P. (toim.), *Pääministerivaalit polarisaation aikakaudella. Eduskuntavaalitutkimus 2023*. Helsinki: oikeusministeriö, 198–223.
- KAKS (2025), Kansalaiset: alue- ja kuntavaaleissa pitää keskittyä kuntien ja hyvinvointialueiden peruspalveluihin. <https://kaks.fi/wp-content/uploads/2025/01/tutkimus-osio-18012025.pdf>.
- Kallio, J., Lahtinen, H. & Wass, H. (2020), A Tale of Two Professions in Elections: Party Choice Among Diaconal and Social Workers. *Diaconia*, 11(1), 5–32.
- Kantola, A. ym. (2020), Kahdeksan kuplan Suomi. Yhteiskunnan muutosten syvät tarinat. Helsinki: Gaudeamus.
- Karp, J. A., Vowles, J., Banducci, S. A. & Donovan, T. (2002), Strategic voting, party activity, and candidate effects: testing explanations for split voting in New Zealand's new mixed system. *Electoral Studies*, 21(1), 1–22.
- Karvonen, L. & Paloheimo, H. (2005), Demokratian näkymiä Suomessa, teoksessa Paloheimo, H. (toim.), *Vaalit ja demokratia Suomessa*. Porvoo: WSOY, 290–304.
- Kawecki, D. & Kekkonen, A. (2024), Affektiivinen polarisaatio ja puoluevalinta, teoksessa Kestilä-Kekkonen, E., Rapeli, L. & Söderlund, P. (toim.), *Pääministerivaalit polarisaation aikakaudella. Eduskuntavaalitutkimus 2023*, 224–243.
- Kenny, M. & Luca, D. (2021), The urban-rural polarisation of political disenchantment: an investigation of social and political attitudes in 30 European countries. *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*, 14(3), 565–582.

- Kestilä-Kekkonen, E., Rapeli L. & Söderlund, P. (2024a), Johdanto, teoksessa Kestilä-Kekkonen, E., Rapeli, L. & Söderlund, P. (toim.), *Pääministerivaalit polarisaation aikakaudella. Eduskuntavaalitutkimus 2023*. Helsinki: oikeusministeriö, 33–42.
- Kestilä-Kekkonen, E., Sipilinen, J. & Westinen, J. (2024b), Harkintajoukot ja taktinen äänestäminen, teoksessa Kestilä-Kekkonen, E., Rapeli, L. & Söderlund, P. (toim.), *Pääministerivaalit polarisaation aikakaudella. Eduskuntavaalitutkimus 2023*. Helsinki: oikeusministeriö, 198–223.
- King, D. & Le Galès, P. (toim.) (2017), *Reconfiguring European states in crisis*. Oxford University Press.
- Klingemann, H.-D. (1994), *Parties, policies, and democracy*. Boulder: Westview Press.
- Knutsen, O. (2005), The impact of sector employment on party choice: A comparative study of eight West European countries. *European Journal of Political Research*, 44(4), 593–621.
- Knutsen, O. (2017), *Social structure, value orientations and party choice in Western Europe*. Lontoo: Palgrave Macmillan.
- Krasa, S. & Polborn, M. K. (2018), Political competition in legislative elections. *American Political Science Review*, 112, 809–825.
- Kuntalaki 410/2015 (2015), Finlex. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150410>.
- Laakso, M. & Taagepera, R. (1979), "Effective" number of parties: A measure with application to West Europe. *Comparative Political Studies*, 12(1), 3–27.
- Laki vaalilain muuttamisesta 649/2021 (2021), Finlex. <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/saaduskokoelma/2021/649>.
- Lange, S. de, Brug, W. van der & Harteveld, E. (2023). Regional resentment in the Netherlands: A rural or peripheral phenomenon? *Regional Studies*, 57(3), 403–415.
- Lehtinen, J. & Sipilinen J. (2024), *Suomen aluevaalit 2022*. Vaalivälähdykset-sarja, Suomen kansallinen vaalitutkimuskonsortio. <https://www.vaalitutkimus.fi/suomen-aluevaalit-2022/>.
- Leininger, A., Rudolph, L. & Zittlau, S. (2018), How to increase turnout in low-salience elections: Quasi-experimental evidence on the effect of concurrent second-order elections on political participation. *Political Science Research & Methods*, 6(3), 509–526.
- Lysek, J. & Kouba, K. (2021), The unintended costs and unfulfilled promises of concurrent elections: A natural experiment on turnout and invalid voting. *East European Politics and Societies and Cultures*, 36(3), 753–779.
- MacKinnon, D., Béal, V. & Leibert, T. (2024), Rethinking 'left-behind' places in a context of rising spatial inequalities and political discontent. *Regional Studies*, 58(6), 1161–1166.
- MacLeod, G. & Jones, M. (2018), Explaining 'Brexit capital': Uneven development and the austerity state. *Space and Polity*, 22(2), 111–136.
- McKay, L. (2019), 'Left behind' people, or places? The role of local economies in perceived community representation. *Electoral Studies*, 60, Article 102046.
- Mansbridge, J. (2003), Rethinking Representation. *American Political Science Review*, 97(4), 515–528.

- Martin, R., Martinelli, F. & Clifton, J. (2022), Rethinking Spatial Policy in an Era of Multiple Crises. *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*, 15(1), 3–21.
- Marx, P. (2015), The Political Behaviour of Temporary Workers. Lontoo: Palgrave Macmillan.
- Moisio, P., Karvonen, S., Muuri, A., Vaarama, M. & Kestilä, L. (2014), Johdanto, teoksessa Vaarama, M., Karvonen, S., Kestilä, L., Moisio, P. & Muuri, A. (toim.), *Suomalaisten hyvinvointi 2014*. Helsinki: Terveystien ja hyvinvoinnin laitos, 10–19.
- Moisio, S. (2012), Valtio, alue, politiikka: Suomen tilasuhteiden sääntely toisesta maailmansodasta nykypäivään. Väitöskirja. Tampere: Vastapaino.
- Moisio, S. & Sirviö, H. (2021), Aluerakenne, alueellinen erivertaisuus ja Suomen aluekehitys. *Terra*, 133(3), 113–127.
- Morrell, M. E. (2003), Survey and experimental evidence for a reliable and valid measure of internal political efficacy. *Public Opinion Quarterly*, 67(4), 589–602.
- MTV (2025), Päätoimittajan kommentti: Nukkuvan äänestäjän on syytä osoittaa kiittollisuutta ehdokkaille. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/paatoimittajan-kommentti-nukkuvan-aaenestajan-on-syyta-osoittaa-kiittollisuutta-vaaliehdokkaille/9136822>. Luettu 13.8.2025.
- Munis, B. K. (2022), Us Over Here Versus Them Over There...Literally: Measuring Place Resentment in American Politics. *Political Behavior*, 44(3), 1057–1078.
- Nawara, S. P. & Bailey, M. (2021), Scandal-ridden campaigns: the relationship between cognitive load and candidate evaluation. *The Social Science Journal*, 62(1), 57–74.
- Nieminen, J., Ahtinen, S.-M. & Henriksson, A. (toim.) (2021), Alueelliset kehitysnäkymät keväällä 2021. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2021:31.
- Oikeusministeriö (2025a), Muistio vuoden 2025 alue- ja kuntavaalien toimittamisesta. 5.6.2025 VN/12182/2025. Helsinki: oikeusministeriö. <https://oikeusministerio.fi/documents/1410853/4750802/Muistio%20vuoden%202025%20alue-%20ja%20kuntavaalien%20toimittamisesta.pdf/93f933aa-19e1-eace-f29c-e388aa1d6742/Muistio%20vuoden%202025%20alue-%20ja%20kuntavaalien%20toimittamisesta.pdf?t=1754638106549>
- Oikeusministeriö (2025b), Vaalien tieto- ja tulospalvelu. <https://tulospalvelu.vaalit.fi/index.html>.
- Paananen, H., Heikkilä, M., Jäntti, A. & Haveri, A. (2024), Hyvinvointialueiden aluevaltuustojen rooli aluevaltuutettujen näkökulmasta. Policy Brief 2024:12. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja.
- Paloheimo, H. & Sundberg J. (2005), Puoluevalinnan perusteet, teoksessa Paloheimo, H. (toim.), *Vaalit ja demokratia Suomessa*, Helsinki: WSOY, 169–201.
- Paloheimo, H. (2024), Puoluevalinta eri äänestäjäryhmissä, teoksessa Kestilä-Kekkonen, E., Rapeli, L. & Söderlund, P. (toim.), *Pääministerivaalit polarisaation aikakaudella. Eduskuntavaalitutkimus 2023*. Helsinki: oikeusministeriö, 124–162.
- Pekola-Sjöblom, M. (2025), Valtuustokoot Manner-Suomen kunnissa 1.6.2025 alkavalla valtuustokaudella. Helsinki: Kuntaliitto.
- Persson, S. (2020a), Exploring split ticket voting motives. Swedish National Election Studies Program Report Series 2020:14. Gothenburg: University of Gothenburg, Department of Political Science.

- Persson, S. (2020b), Röstdelning i Sverige 1970–2018. Valforskningsprogrammets arbetsrapport 2020:9. Göteborgs Universitet: Statsvetenskapliga institutionen.
- Pike, A., Béal, V., Cauchi-Duval, N., Franklin, R., Kinossian, N., Lang, T., Leibert, T., MacKinnon, D., Rousseau, M., Royer, J., Servillo, L., Tomaney, J. & Velthuis, S. (2024), Left behind places: a geographical etymology. *Regional Studies*, 58(6), 1167–1179.
- Pikkala, S. (2020), Naiset eduskuntavaaleissa ja sukupuolen merkitys äänestämässä, teoksessa Borg, S., Kestilä-Kekkonen, E. & Wass, H. (toim.), *Politiikan ilmastomuutos: Eduskuntavaalitutkimus 2019*. Helsinki: oikeusministeriö, 80–102.
- Plescia, C. (2017), On the mismeasurement of sincere and strategic voting in mixed-member electoral systems. *Electoral Studies*, 48, 19–29.
- Pratchett, L. (2004), Local Autonomy, Local Democracy and the 'New Localism'. *Political Studies*, 52(2), 358–75.
- Rantala, O. (1970), Suomen poliittiset alueet, 1. Poliittisten aatteiden levinneisyys 1907–1958. Turku: Turun yliopisto.
- Rapeli, L. (2023), Puoluevalinta eri demografisissa ryhmissä. *Vaalivälähdykset. Suomen vaalitutkimuskonsortion tiedotteet ja raportit*. <https://www.vaalitutkimus.fi/puoluevalinta-eri-demografisissa-ryhmissa/>.
- Rapeli, L. & Borg, S. (2016), Kiinnostavaa mutta monimutkaista: tiedot, osallistuminen ja suhtautuminen vaikuttamiseen, teoksessa Grönlund, K. & Wass, H. (toim.), *Poliittisen osallistumisen eriytyminen. Eduskuntavaalitutkimus 2015*. Helsinki: oikeusministeriö, 358–378.
- Rapeli, L. & Koskimaa, V. (2020), Kansalaisten kiinnittyminen politiikkaan, teoksessa Borg, S., Kestilä-Kekkonen, E. & Wass, H. (toim.), *Politiikan ilmastomuutos: Eduskuntavaalitutkimus 2019*. Helsinki: oikeusministeriö, 136–146.
- Ratnawati & Romansa, D. (2020), Coattail effect strategy of Gerindra Party in 2019 concurrent election. *UNISCI Journal*, 53, 177–192.
- Raunio, T. (2005), Finland: one hundred years of quietude, teoksessa Gallagher, M. & Mitchell, P. (toim.), *The politics of electoral systems*. Oxford: Oxford University Press.
- Raunio, T. & Kujanen, M. (toim.) (2025), Presidentinvaalit 2024: Ehdokasvalinta, media ja kansansuosio. Tampere: Tampere University Press.
- Reif, K. & Schmitt, H. (1997), Second-order elections. *European Journal of Political Research*, 31(1), 109–124.
- Rodríguez-Pose, A. (2018), The revenge of the places that don't matter (and what to do about it). *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*, 11(1), 189–209.
- Rodríguez-Pose, A., Dijkstra, L. & Poelman, H. (2024), The Geography of EU Discontent and the Regional Development Trap. *Economic Geography*, 100(3), 213–245.
- Rodrik, D. (2018), Populism and the economics of globalization. *Journal of International Business Policy*, 1(1–2), 12–33.
- Saarinen, A., Koivula, A., Koiranen, I. & Sivonen, J. (2018), Highly educated but occupationally differentiated: the members of Finland's Green League. *Environmental Politics*, 27(2), 362–372.
- SCB (2023), Valdeltagande i Sverige. <https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffer/manniskorna-i-sverige/valdeltagande-i-sverige/>.

- Schiefer, D. & Noll, J. van der (2017), The Essentials of Social Cohesion: A Literature Review. *Social Indicators Research*, 132, 579–603.
- Schoultz, Å. von (2018), Electoral Systems in Context: Finland, teoksessa Herron, E. S., Pekkanen, R. J. & Shugart, M. S. (toim.), *The Oxford Handbook of Electoral Systems*. New York: Oxford University Press, 601–626.
- Schoultz, Å. von, Henriksson, M. & Kestilä-Kekkonen, E. (2020), Sukupuolistereotyytiat suomalaisessa politiikassa, teoksessa Kestilä-Kekkonen, E. & Schoultz, Å. von (toim.), *Ehdokkaat vaalikentillä: Eduskuntavaalit 2019*. Oikeusministeriön julkaisu- ja, Selvityksiä ja ohjeita, Nro 2020:16, Oikeusministeriö, Helsinki, 161–171.
- Schoultz, Å. von (Helsingin yliopisto), Rapeli, L. (Åbo Akademi) & Söderlund, P. (Åbo Akademi) (2022), Aluevaalitutkimus 2022 [sähköinen tietoaaineisto]. Versio 1.0 (2024-09-10). Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [jakaja]. <https://urn.fi/urn:nbn:fi:fsd:T-FSD3825>.
- Sipinen, J. & Koskimaa, V. (2020), Ehdokkaiden taustaominaisuuksien merkitys ehdokasasettelussa, teoksessa Borg, S., Kestilä-Kekkonen, E. & Wass, H. (toim.), *Politiikan ilmastomuutos: Eduskuntavaalitutkimus 2019*. Helsinki: oikeusministeriö, 26–58.
- Sipinen, J. & Schoultz, Å. von (2020), Ehdokkaiden edustuskäsitykset, teoksessa Kestilä-Kekkonen, E. & Schoultz, Å. von (toim.), *Ehdokkaat vaalikentillä: Eduskuntavaalit 2019*. Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeita, Nro 2020:16, Oikeusministeriö, Helsinki, 147–160.
- Solevid, M. & Oscarsson, H. (2019), Röst(D)elning i Göteborg 2018, teoksessa Carlander, A., Öhberg, P. & Mellander, E. (toim.), *Ingen kommer undan kulturen*. Göteborgs universitet: SOM-institutet, 143–163.
- Stein, J., Buck, M. & Bjørnå, H. (2021), The Centre–Periphery Dimension and Trust in Politicians: The Case of Norway. *Territory, Politics, Governance*, 9(1), 37–55.
- Suomen virallinen tilasto, SVT (2025a), *Kuntavaalit* [verkkojulkaisu]. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu: 20.5.2025]. <https://stat.fi/julkaisu/cm1hlbrft09e207w7pv561t1l>.
- Suomen virallinen tilasto, SVT (2025b), *Aluevaalit* [verkkojulkaisu]. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu: 20.5.2025]. <https://stat.fi/julkaisu/cm1hpjmqa2byu07w5figzleo>.
- Suuronen, A., Grönlund, K. & Sirén, R. (2020), Puolueiden äänestäjät, teoksessa Borg, S., Kestilä-Kekkonen, E. & Wass, H. (toim.), *Politiikan ilmastomuutos. Eduskuntavaalitutkimus 2019*. Helsinki: oikeusministeriö, 260–287.
- Söderlund, P. (2020), Electoral volatility: Finland in a comparative perspective, teoksessa Borg, S., Kestilä-Kekkonen, E. & Wass, H. (toim.), *Politiikan ilmastomuutos. Eduskuntavaalitutkimus 2019*. Helsinki: oikeusministeriö, 461–476.
- THL (2024), Palvelut ja sukupuoli. <https://thl.fi/aiheet/sukupuolten-tasa-arvo/hyvinvointi-ja-terveys/palvelut-ja-sukupuoli>.
- Tiihonen, A. (2025), Äänestämättä jättämisen syyt vuoden 1991 ja 2023 eduskuntavaaleissa. Suomen kansallinen vaalitutkimuskonsortio. *Vaalivälähdykset*. <https://www.vaalitutkimus.fi/aanestamatta-jattamisen-syyt-vuoden-1991-ja-2023-eduskuntavaaleissa/>.
- Tiihonen, A., Kestilä-Kekkonen, E., Westinen, J. & Rapeli, L. (2016), Puoluevalinnan periytyminen vanhemmilta lapsille, teoksessa Grönlund, K. & Wass, H. (toim.),

- Poliittisen osallistumisen eriytyminen. Eduskuntavaalitutkimus 2015.* Helsinki: oikeusministeriö, 298–320.
- Tilastokeskus (2023), Entistä useampi nainen työskenteli terveys- ja sosiaalipalveluissa vuonna 2023. <https://stat.fi/julkaisu/clmfzmis3shxj0bw3fpjlbjxn>.
- Tilastokeskus (2025a), Tilastotietokanta, kuntavaalit. <https://stat.fi/julkaisu/cmb50ffp-jj9fg07vva4vwd9h2>.
- Tilastokeskus (2025b), Tilastotietokanta, aluevaalit. https://pxdata.stat.fi/PXWeb/px-web/fi/StatFin/StatFin__alvaa/?tablelist=true.
- Tilastokeskus (2025c), Vaalit. <https://stat.fi/til/vaa.html>.
- Tilastokeskus (2025d), Aluevaaleissa 2025 valituista 44,1 % uusia valtuutettuja. <https://stat.fi/julkaisu/cm1hpmjmq2byu07w5figzleo>.
- Tilastokeskus (2025e), Kuntavaaleissa 2025 valituista 41,4 % uusia valtuutettuja. <https://stat.fi/julkaisu/cm1howjbw22e407w7snn5t5v6>.
- Tilastokeskus (2025f), Eläkeläiset aktiivisia äänestäjiä kuntavaaleissa 2025. <https://stat.fi/julkaisu/cm1hp1ld258n07w5sd8a6ops>.
- Tilastokeskus (2025g), Eläkeläiset aktiivisia äänestäjiä aluevaaleissa 2025. <https://stat.fi/julkaisu/cm1hpmeay2cjh07w5u09uxef1>.
- Tilastokeskus (2025h), Työssäkäynti. <https://stat.fi/tilasto/tyokay>.
- Tilastokeskus (2025i), Väestörakenne. <https://stat.fi/tilasto/vaerak>.
- Tilastokeskus (2025j), Väestön koulutusrakenne. <https://stat.fi/tilasto/vkeur>.
- Twenge, J. M. (2014), *Generation Me: Why Today's Young Americans Are More Confident, Assertive, Entitled - and More Miserable than Ever Before*. Revised and updated. New York: Atria.
- Valdirektoratet (2023), Election result. <https://valgresultat.no/valg/2023/ko>.
- Vasemmistoliitto (2018), Vasemmistoliiton taide- ja kulttuuripoliittinen ohjelma. <https://vasemmisto.fi/vasemmistoliiton-tavoitteet/muut-ohjelmat/taide-ja-kulttuuripoliittinen-ohjelma/>.
- Verkkouutiset (2024), Seuraavien aluevaalien tulisi olla viimeiset. Näkökulma, Binga Tupamäki. <https://www.verkkouutiset.fi/a/seuraavien-aluevaalien-tulisi-olla-viimeiset/#f7bc8e71>.
- Voorde, N. Van de & Vet, B. de (2020), Is All Politics Indeed Local? A Comparative Study of Dual Mandate-Holders' Role Attitudes and Behaviours in Parliament. *Swiss Political Science Review*, 26(1), 51–72.
- Vulpen, B. van (2023), The “right” policy for regional development: seeking spatial justice in the Dutch case of the region deals. *European Planning Studies*, 31(9), 1823–1841.
- Walgrave, S., Tresch, A. & Lefevere, J. (2015), The Conceptualisation and Measurement of Issue Ownership. *West European Politics*, 38(4), 778–796.
- Wass, H. & Blais, A. (2017), Turnout, teoksessa Arzheimer, K., Evans, J. & Lewis-Beck, M. (toim.), *SAGE Handbook of electoral behaviour*. Lontoo: SAGE, 594–630.
- Wass, H. & Borg, S. (2016), Yhdenvertaisuus äänestyskopissa: äänestysaktiivisuus vuoden 2015 eduskuntavaaleissa, teoksessa Grönlund, K. & Wass, H. (toim.), *Poliittisen osallistumisen eriytyminen. Eduskuntavaalitutkimus 2015*. Helsinki: oikeusministeriö, 177–199.

- Wass, H., Tukiainen, J., Ylisalo, J., Nieminen, J., Hirvonen, S. & Isotalo, V. (2024), *Partisan Politics in Finland*, *CESifo Economic Studies*, 70(2), 99–124.
- Westinen, J. (2014), True Finns: A Shock for Stability? Testing the Persistence of Electoral Geography in Volatile Elections. *Scandinavian Political Studies*, 37(2), 123–148.
- Westinen, J. (2015), *Cleavages in Contemporary Finland. A Study on Party-Voter Ties*. Väitöskirja. Åbo: Åbo Akademi University Press.
- Westinen, J. (2016), Puoluevalinta Suomessa 2000-luvulla, teoksessa Grönlund, K. & Wass, H. (toim.), *Poliittisen osallistumisen eriytyminen. Eduskuntavaalitutkimus 2015*. Helsinki: oikeusministeriö, 249–272.
- Westinen, J. (2021), Kunta- ja eduskuntavaalien äänestysaktiivisuus kuntakoon mukaan, Keskustelua-osasto, *Politiikka*, 63(2), 205–217.
- Westinen, J. & Borg, S. (2016), Itä-Suomen vaaliapiiri uudistuksen vaikutukset, teoksessa Grönlund, K. & Wass, H. (toim.), *Poliittisen osallistumisen eriytyminen. Eduskuntavaalitutkimus 2015*. Helsinki: oikeusministeriö, 200–223.
- Westinen, J., Pitkänen, V. & Kestilä-Kekkonen, E. (2020), Perussuomalaisten äänestäjäkunnan muutos 2011–2019”, teoksessa Borg, S., Kestilä-Kekkonen, E. & Wass, H. (toim.) *Politiikan ilmastonmuutos. Eduskuntavaalitutkimus 2019*. Helsinki: oikeusministeriö, 308–332.
- Yle (2024a), Näin hallitus on leikannut ja leikkaa vielä lisää – katso tästä puhutuimmat kohteet. <https://yle.fi/a/74-20109011>.
- Yle (2024b), Voivatko äänestysnumerot mennä sekaisin ensi kevään tuplavaaleissa? Näin vaalijohtaja vastaa huoliin. <https://yle.fi/a/74-20119750>
- Yle (2024c), Kokoomuksen Ville Valkonen väläyttää aluevaaleista luopumista: ”Aluevaltuustoista on enemmän haittaa kuin hyötyä”. <https://yle.fi/a/74-20106620>.
- Yle (2024d), Ministeri Juuso aluevaltuustojen lakkauttamisesta: Mielenkiintoinen ja selvittämisen arvoinen ajatus. <https://yle.fi/a/74-20107758>.
- Yle (2024e), Opiskelijat kertovat leikkausten vaikutuksista arkeen: ”Useita on tälläkin hetkellä sairauslomalla.” <https://yle.fi/a/74-20083034>.
- Yle (2025a), Ylen vaaliasiantuntija Sami Borg ennakoöänistä: Vaalien niputtaminen hyödyttää aluevaaleja. <https://yle.fi/a/74-20154666>.
- Yle (2025b), Ylen mittaus: Kokoomus ajoi SDP:n kiinni – aluevaaleissa muhii yllätys, perussuomalaiset romahti kuudenneksi. <https://yle.fi/a/74-20152222>.
- Yle (2025c), Erityistalousalueen saaminen Itä-Suomeen edistyy tuskallisen hitaasti – suljetun itärajan varjo kasvaa koko ajan. <https://yle.fi/a/74-20167163>.
- Ylisalo, J. (2024), Asiakysymysäänestäminen, teoksessa Kestilä-Kekkonen, E., Rapeli, L. & Söderlund, P. (toim.), *Pääministerivaalit polarisaation aikakaudella. Eduskuntavaalitutkimus 2023*. Helsinki: oikeusministeriö, 290–312.
- Zhou, C. (2025), Interactions among simultaneous elections. *Political Science Research and Methods*, 1–13.

Kunnallisan kehittämissäätön tutkimusjulkaisujen sarjassa ovat ilmestyneet

- 1 Pirjo Mäkinen
KUNTARAKENNESELVITYS (1992)
- 2 HYVINVOINTIYHTEISKUNNAN TULEVAISUUS
Kolme näkökulmaa (1992)
- 3 Maria Lindbom
KUNNAT JA EUROOPPALAINEN ALUEKEHITYS (1994)
- 4 Jukka Jääskeläinen
KUNTA, KÄYTTÄJÄ, MARKKINAVOIMA
Kunnallisen monopolin ohjaus ja johtaminen (1994)
- 5 Torsti Kivistö
KEHITYKSEN MEGATRENDIT JA KUNTIEN TULEVAISUUS
Kohti ihmisläheistä kansalaisyhteiskuntaa (1995)
- 6 Kari Ilmonen – Jouni Kaipainen – Timo Tohmio
KUNTA JA MUSIIKKIJUHLAT (1995)
- 7 Juhani Laurinkari – Pauli Niemelä – Olli Pusa – Sakari Kainulainen
KUNTA VALINTATILANTEESSA
Kuka tuottaa ja rahoittaa palvelut? (1995)
- 8 Pirjo Mäkinen
KUNNALLISEN ITSEHALLINNON JÄLJILLÄ (1995)
- 9 Arvo Myllymäki – Asko Uoti
LEIKKAUKSET KUNTIEN UHKANA
Vaikeutuuko peruspalvelujen järjestäminen? (1995)
- 10 Heikki Helin – Markku Hyypiä – Markku Lankinen
ERILAISET KUNNAT
Kustannuserojen taustat (1996)
- 11 Juhani Laurinkari – Tuula Laukkanen – Antti Miettinen – Olli Pusa
VAIHTOEHDOKSI OSUUSKUNTA
– yhteisö kunnan palvelutuotannossa (1997)
- 12 Jari Hyvärinen – Paavo Okko
EMU – ALUEELLISET VAIKUTUKSET JA KUNTATALOUS (1997)
- 13 Arvo Myllymäki – Juha Salomaa – Virpi Poikkeus
MUUTTUMATON – MUUTTUVA KANSANELÄKELAITOS (1997)
- 14 Petri Böckerman
ALUEET TYÖTTÖMYYDEN KURIMUKSESSA (1998)

- 15 Heikki Helin – Seppo Laakso – Markku Lankinen – Ilkka Susiluoto
MUUTTOLIIKE JA KUNNAT (1998)
- 16 Kari Neilimo
STRATEGIAPROSESSIN KEHITTÄMINEN MAAKUNTATASOLLA
– case Pirkanmaa (1998)
- 17 Hannu Pirkola
RAKENNERAHASTOT
– ohjelmien valmistelu, täytäntöönpano ja valvonta (1998)
- 18 Marja-Liisa Nyholm – Heikki Suominen
PALVELUVERKOSSA YÖTÄPÄIVÄÄ (1999)
- 19 Jarmo J. Hukka – Tapio S. Katko
YKSITYISTÄMINEN VESIHUOLLOSSA? (1999)
- 20 Salme Näsi – Juha Keurulainen
KUNNAN KIRJANPITOUUDISTUS (1999)
- 21 Heikki Heikkilä – Risto Kunelius
JULKISUUSKOE
Kansalaiskeskustelun opetuksia koneistoille (2000)
- 22 Marjaana Kopperi
VASTUU HYVINVOINNISTA (2000)
- 23 Lauri Hautamäki
MAASEUDUN MENESTYJÄT
Yritykset kehityksen vetureina (2000)
- 24 Paavo Okko – Asko Miettälä – Elias Oikarinen
MUUTTOLIIKE PAKOTTAA RAKENNEMUUTOKSEEN (2000)
- 25 Olavi Borg
TIEDON VAJE KUNNISSA (2000)
- 26 Max Arhippainen – Perttu Pyykkönen
KIINTEISTÖVERO KUNNALLISTALOUEDESSA (2000)
- 27 Petri Böckerman
TYÖPAIKKOJEN SYNTYMINEN
JA HÄVIÄMINEN MAAKUNNISSA (2001)
- 28 Aimo Rynnänen
KUNTAYHTEISÖN JOHTAMINEN (2001)
- 29 Ilkka Ruostetsaari – Jari Holttinen
LUOTTAMUSHENKILÖ JA VALTA
Edustuksellisen kunnallisdemokratian mahdollisuudet (2001)

- 30 Terho Pursiainen
KUNTAETIIKKA
Kunnallisen arvokeskustelun kritiikkiä (2001)
- 31 Timo Tohmo – Jari Ritsilä – Tuomo Nenonen – Mika Haapanen
JARRUA MUUTTOLIIKKEELLE (2001)
- 32 Arvo Myllymäki – Eija Tetri
RAHA-AUTOMAATTIYHDISTYS KANSALAISPALVELUJEN
RAHOITTAJANA (2001)
- 33 Anu Pekki – Tuula Tamminen
LAPSEN EHDOILLA (2002)
- 34 Lauri Hautamäki
TEOLLISTUVA MAASEUTU
– menestyvät yritykset maaseudun voimavarana (2002)
- 35 Pertti Kettunen
KUNTIEN ELOONJÄÄMISEN TAITO (2002)
- 36 MAAKUNTIEN MERKITYS JA TEHTÄVÄT (2003)
- 37 Marko Taipale – Max Arhippainen
ANSIOTULOVÄHENNYS, JAETTAVAT YRITYSTULOT
JA KUNTIEN VEROPOHJA (2003)
- 38 Jukka Lassila – Tarmo Valkonen
HOIVARAHASTO (2003)
- 39 Pekka Kettunen
OSALLISTUA VAI VAIKUTTAA? (2004)
- 40 Arto Ikola – Timo Rothovius – Petri Sahlström
YRITYSTOIMINNAN TUKEMINEN KUNNISSA (2004)
- 41 Päivi Kuosmanen – Pentti Meklin – Tuija Rajala – Maarit Sihvonen
KUNNAT ERIKOISSAIRAANHOIDOSTA SOPIMASSA (2004)
- 42 Pauli Niemelä
SOSIAALINEN PÄÄOMA SUOMEN KUNNISSA (2004)
- 43 Ilkka Ruostetsaari – Jari Holttinen
TARKASTUSLAUTAKUNTA KUNNAN PÄÄTÖKSENTEOSSA (2004)
- 44 Aimo Ryytänen
KUNNAT VALTION VALVONNASSA (2004)
- 45 Antti Peltokorpi – Jaakko Kujala – Paul Lillrank
KESKENERÄISEN POTILAAN KUSTANNUKSET
Menetelmä kunnille terveyspalveluiden tuotannon suunnitteluun ja
ohjaukseen (2004)

- 46 Pentti Puoskari
KUNTA JA AMMATTIKORKEAKOULU (2004)
- 47 Timo Nurmi
KUNTIEN ARVOPERHEET (2005)
- 48 Jarna Heinonen – Kaisu Paasio
SISÄINEN YRITTÄJYYS KUNTATYÖSSÄ (2005)
- 49 Soili Keskinen
TUTKIMUS ALAISTAIDOISTA KUNNISSA
(verkkojulkaisu 2005)
- 50 Heikki A. Loikkanen – Ilkka Susiluoto
PALJONKO VERORAHOILLA SAA? (2005)
- 51 Arvo Myllymäki – Päivi Kalliokoski
VALTIO, KUNTA JA EUROOPAN UNIONI
Unionijäsenyyden vaikutus valtion ja kuntien taloudelliseen
päästövaltaan (2006)
- 52 Aini Pehkonen
MAAHANMUUTTAJAN KOTIKUNTA (2006)
- 53 Toivo Pihlajaniemi
KUNTARAKENNE MURROKSESSA (verkkojulkaisu 2006)
- 54 Satu Nivalainen
PENDELÖINKÖ VAI MUUTANKO?
Työvoiman liikkuvuus kuntien välillä (2006)
- 55 Jouni Kaipainen
KUNTIEN ROSKASOTA (2006)
- 56 Vesa Vesterinen
KUNTA JA YHTIÖITTÄMINEN (2006)
- 57 Maria Solakivi – Matti Virén
KUNTIEN HENKILÖSTÖ, TEHOKKUUS JA KUNTAKOKO (2006)
- 58 Jarmo J. Hukka – Tapio S. Katko
VESIHUOLLON HAAVOITTUVUUS (verkkojulkaisu 2007)
- 59 Elina Viitanen – Lauri Kokkinen – Anne Konu – Outi Simonen –
Juha V. Virtanen – Juhani Lehto
JOHTAJANA SOSIAALI- JA TERVEYDENHUOLLOSSA (2007)
- 60 Jouni Ponnikas – Timo Tiainen – Johanna Hätälä – Jarmo Rusanen
SUOMI JA ALUEET 2030
– toteutunut kehitys, ennakointia ja skenaariot (2010)

- 61 Ritva Pihlaja
KOLMAS SEKTORI JA JULKINEN VALTA (2010)
- 62 Pekka Pietilä – Tapio Katko – Vuokko Kurki
VESI KUNTAYHTEISTYÖN VOITELUAINEENA (2010)
- 63 Pasi Holm – Janne Huovari
KUNNAT VEROUUDISTUKSEN MAKSAJINA? (2011)
- 64 Irene Roivainen – Jari Heinonen – Satu Ylinen
KÖYHÄ BYROKRATIAN RATTAISSA (2011)
- 65 Anu Hakonen – Kiisa Hulkko-Nyman
KUNNASTA HOUKUTTELEVA TYÖPAIKKA? (2011)
- 66 Markku Sotarauta – Toni Saarivirta – Jari Kolehmainen
MIKÄ ESTÄÄ KUNTIEN UUDISTUMISTA? (2012)
- 67 Eero Lehto
VOIKO ÄÄNESTÄMÄLLÄ VAIKUTTAA KUNTAVEROIHIIN? (2012)
- 68 Kirsi Kuusinen-James
TUOKO PALVELUSETELI VALINNANVAPAUTTA? (2012)
- 69 Leena Forma – Marja Jylhä – Mari Aaltonen – Jani Raitanen –
Pekka Rissanen
VANHUUDEN VIIMEISET VUODET
– pitkäaikaishoito ja siirtymät hoitopaikkojen välillä (2012)
- 70 Niina Mäntylä – Jonna Kivelä – Seija Ollila – Laura Perttola
PELASTAKAA KOULUKIUSATTU!
– koulun vastuu, puuttumisen muodot ja ongelmat oikeudellisessa
tarkastelussa (2013)
- 71 Juhani Laurinkari – Kirsi Rönkä – Anja Saarinen – Veli-Matti Poutanen
PALVELUT TOIMIMAAN
– tapaturmissa vammautuneiden nuorten puheenvuoro (2013)
- 72 Signe Jauhiainen – Janne Huovari
KUNTARAKENNE JA ALUEIDEN ELINVOIMA
– laskelmia väestöstä, työpaikoista ja kuntataloudesta (2013)
- 73 Riitta Laakso
MISTÄ KOTI HUOSTAANOTETULLE LAPSELLE? (verkkojulkaisu 2013)
- 74 Vuokko Niiranen – Minna Joensuu – Mika Martikainen
MILLÄ TIEDOLLA KUNTIA JOHDETAAN? (2013)
- 75 Niko Hatakka – Erkkä Railo – Sini Ruohonen
KUNTAVAALIT 2012 MEDIASSA (2013)

- 76 Hannu Kytö ja Monika Kral-Leszczynska
MUUTTOLIIKKEEN VOITTAJAT JA HÄVIÄJÄT
– tutkimus alueiden välisistä muuttovirroista (2013)
- 77 Sakarias Sokka, Anita Kangas, Hannu Itkonen, Pertti Matilainen &
Petteri Räisänen
HYVINVOINTIA MYÖS KULTTUURI- JA LIIKUNTAPALVELUISTA
(2014)
- 78 Petra Kinnula, Teemu Malmi & Erkki Vauramo
SISÄLTÖÄ SOTE-UUDISTUKSEEN
Tunnuslukuja terveydenhuollon suunnitteluun (2014)
- 79 Hagen Henry, Jarmo Hänninen, Seija Paksu ja Päivi Pylkkänen
OSUUSTOIMINNASTA VALOA VANHUSPALVELUIHIN (2014)
- 80 Toni Mättö, Jukka Pellinen, Antti Rautiainen ja Kari Sippola
TALOUSOHJAUS TERVEYSASEMILLA
– näennäisohjaus luo näennäistehokkuutta (2014)
- 81 Tuija Rajala ja Jari Tammi
BUDJETOINTIA KUNTIEN MUUTOSKIERTEESSÄ (2014)
- 82 Petra Kinnula, Teemu Malmi & Erkki Vauramo
SAADAANKO SOTE-UUDISTUKSELLA TASALAATUA? (2014)
- 83 Maria Ohisalo & Juho Saari
KUKA SEISOO LEIPÄJONOSSA?
Ruoka-apu 2010-luvun Suomessa (2014)
- 84 Anna-Maria Isola, Elina Turunen, Sakari Hänninen, Jouko Karjalainen
ja Heikki Hiilamo
SYRJÄYTYNYT IHMINEN JA KUNTA (2015)
- 85 Heli Sjöblom-Immala
PUOLISONA MAAHANMUUTTAJA –
Monikulttuuristen perheiden viihtyminen Suomessa ja
muuttosuunnitelmat (2015)
- 86 Arttu Saarinen, Mervi Ruokolainen, Heikki Taimio, Jukka Pirttilä ja
Saija Mauno
PALVELUMOTIVAATIO JA TYÖHYVINVOINTI
TERVEYDENHUOLLOSSA (2015)
- 87 Olli-Pekka Viinamäki ja Maria Katajamäki
LUOTTAMUKSESTA ELINVOIMAA KUNNILLE (2015)
- 88 Seppo Penttilä, Janne Ruohonen, Asko Uoti ja Veikko Vahtera
KUNTAYHTIÖT LAINSÄÄDÄNNÖN RISTIAALLOKOSSA (2015)

- 89 Paula Saikkonen, Sanna Blomgren, Pekka Karjalainen ja Minna Kivipelto
POISTAAKO SOSIAALITYÖ HUONO-OSAISUUTTA? (2015)
- 90 Eija Kauppi, Niku Määttänen, Tomi Salminen ja Tarmo Valkonen
VANHUSTEN PITKÄAIKAISHOIDON TARVE VUOTEEN 2040
(2015)
- 91 Petra Kinnula, Teemu Malmi ja Erkki Vauramo
MITEN SOTE-UUDISTUS TOTEUTETAAN? (2015)
- 92 Jaana-Piia Mäkinie, Kirsi Heikkilä-Tammi ja Marja-Liisa Manka
MITEN KUNTAESIMIES VOI PARANTAA TYÖHYVINVOINTIA?
(2015)
- 93 Matti Rimpelä ja Markku Rimpelä (toimittajat)
SÄÄSTÖJÄ LAPSIPERHEIDEN PALVELUREMONTILLA (2015)
- 94 Tomi Venho
RAHASTAA, EI RAHASTA, RAHASTAA
– suomalaisen vaalirahoituksen seurantatutkimus (2015)
- 95 Riku Thilman, Timo Rothovius ja Jussi Nikkinen
KUNNAN SIJOITUSVARALLISUUDESTA JA SEN HALLINNASTA
(2016)
- 96 Tiina Rättilä ja Jarmo Rinne
KUNTADEMOKRATIA KAKSILLA RAITEILLA (2016)
- 97 Juha Lavapuro, Tuomas Ojanen, Pauli Rautiainen ja Virve Valtonen
SIVISTYKSELLISET JA SOSIAALISET PERUSOIKEUDET
SYRJÄKUNNISSA (2016)
- 98 Aleksi Koski ja Heikki Kuutti
LÄPINÄKYVYYS KUNNAN TOIMINNASSA
– tietopyyntöihin vastaaminen (2016)
- 99 Sari Tuuva-Hongisto, Ville Pöysä ja Päivi Armila
SYRJÄKYLÄN NUORET – unohdetut kuntalaiset? (2016)
- 100 Torsti Hyyryläinen ja Sofia Tuisku
SOSIAALISESTA MEDIASTA RATKAISUJA PAIKALLISEEN
VAIKUTTAMISEEN (2016)
- 101 Antti Syväjärvi, Jaana Leinonen, Anu Pruikkonen ja Rauno Korhonen
SOSIAALINEN MEDIA KUNTAJOHTAMISESSA (2017)
- 102 Petra Kinnula, Teemu Malmi ja Erkki Vauramo
MITÄ TUNNUSLUKUJA SOTE-ALUEEN JOHTAMISESSA
TARVITAAN? (2017)

- 103 Ilkka Koiranen, Aki Koivula, Arttu Saarinen ja Pekka Räsänen
PUOLUEIDEN RAKENTEET JA JÄSENISTÖN VERKOSTOT (2017)
- 104 Ari Lehtinen ja Ilkka Pyy (toim.)
MITÄ ON LAADULLINEN KAUPUNKISUUNNITTELU? (2017)
- 105 Sami Tantarimäki ja Anni Törhönen
KOULUVERKKO MUUTTUU,
ENTÄ KOULUVERKKOSUUNNITTELU? (2017)
- 106 Suvi Hakoinen, Pirjo Laitinen-Parkkonen ja Marja Airaksinen
LÄÄKEKAAOKSEN HALLINTA SOTE-MUUTOKSESSA
– nykytila, haasteet ja ratkaisuehdotukset (2017)
- 107 Tommi Oikarinen, Tomi Voutilainen, Anu Mutanen ja
Matti Muukkonen
KUNNALLINEN ITSEHALLINTO VALTION PURISTUKSESSA
(2018)
- 108 Sami Borg
KUNTAVAALITUTKIMUS 2017 (2018)
- 109 Lasse Oulasvirta, Lotta-Maria Sinervo ja Petra Haapala
VALTUUTETUT TALOUSINFORMAATION KÄYTTÄJINÄ (2019)
- 110 Anu Gretschel ja Sami Myllyniemi
KUULUMMEKO YHTEISKUNTAAN?
Työn ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten käsityksiä
tulevaisuudesta, demokratiasta ja julkisista palveluista (2020)
- 111 Niina Mäntylä, Ville Karjalainen, Maria Refors Legge ja
Hanna-Kaisa Pernaa
PUKKI KAALIMAAN VARTIJANA
– kuka valvoo peruskouluja? (2021)
- 112 Tomi Venho
KUNNALLINEN PUOLUETUKI (2022)
- 113 Sami Borg
KANSANVALTAA KORONAN VARJOSSA
Tutkimusraportti vuoden 2021 kuntavaaleista (2022)
- 114 Arja Kurvinen, Arja Jolkkonen, Virpi Lemponen ja Petri Kahila
PIENTEN KUNTIEN STRATEGIAT JA LUOVAT RATKAISUT (2022)
- 115 Josefina Sipinen, Juuso Laine, Elina Kestilä-Kekkonen,
Sami Borg ja Åsa von Schoultz
KAMPANJA POIKKEUSOLOSUhteissa:
Kuntavaaliehtokkaat 2021(2022)

- 116 Sami Borg
ALUEVAALITUTKIMUS 2022
Tutkimus Suomen ensimmäisistä aluevaaleista (2023)
- 117 Hanna Kosunen, Sari Hirvonen-Kantola ja Helka-Liisa Hentilä
KUNTIEN MAANKÄYTÖN SUUNNITTELU JA
ELINVOIMAHANKKEET (2023)
- 118 Minna Kivipelto, Mirka Elovainio, Hanna-Mari Heinonen,
Juulia Hietämäki, Signe Jauhiainen, Tuija Korpela, Heidi Sallinen,
Niina Tanner, Antti Teittinen, Timo Toikko ja Tarja Tolonen
TOIMEENTULOTUKI JA AIKUISSOSIAALITYÖ
Löytyykö keinoja toimeentulotuen tarpeen vähentämiseen? (2023)
- 119 Janne Ruohonen, Veikko Vahtera, Jaakko Rönkkö ja Annu Jaakkola
KUNTAYHTIÖIDEN TARKASTUKSEN JA ARVIOINNIN
ORGANISOINTI JA LÄPINÄKYVYYS (2024)
- 120 Päivi Armila, Terhi Halonen, Ari Sivenius ja Santtu Haantio
SYRJÄSEUTU LASTEN JA NUORTEN LIIKKUMISEN TILANA
STOP! Tässä seison enkä muuta voi? -tutkimushankkeen loppuraportti
(2024)
- 121 Tiina Mäkelä, Marja Kankaanranta, Takumi Yada ja Elma Hyöky
OPETTAJIEN NÄKEMYKSIÄ OPETUS-OPPIMISPROSESSEJA JA
HYVINVOINTIA EDISTÄVISTÄ OPPIMISYMPÄRISTÖISTÄ
ERI KOULUTUSASTEILLA (2024)
- 122 Johanna Sinkkonen, Anni Jäntti, Kaisa Kurkela ja Akseli Tiensuu
KUNTIEN DEMOKRATIAROOLI MUUTOKSESSA
Vanhusneuvostojen muuttuva rooli kuntien demokratiamuutoksen
heijastumana (2024)
- 123 Arja Jolkkonen, Arja Kurvinen ja Virpi Lemponen
KUNTIEN MUUTTUVA ROOLI TYÖLLISYYS- JA
ELINKEINOPALVELUISSA (2025)
- 124 Pauliina Hongisto, Mira Kalalahti ja Janne Varjo
ETÄOPETUS PERUSOPETUKSEN JÄRJESTÄMISESSÄ (2025)
- 125 Kaisa Pihlainen, Emmi Kujala, Camilla Svens-Liavåg, Inka Turunen ja
Kristina Ström
YHDENVERTAINEN OPPIMISEN TUKI LUKIOSSA
Likvärdigt stöd för lärande i gymnasiet (2025)
- 126 Annuska Rantanen, Jaana Vanhatalo ja Ari Hynynen
PIKKUKAUPUNKIEN LAADULLISET KASVU-URAT (2025)

- 127 Harri Jalonen, Miia Laasanen, Aino Rantamäki, Jaanet Salminen (toim.)
KUNTIEN JA HYVINVOINTIALUEIDEN YHDYSPINNAT –
palveluita yhteistyössä kansalaisten parhaaksi (2025)
- 128 Jussi Westinen, Elina Kestilä-Kekkonen, Josefina Sipinen &
Åsa von Schoultz
TUPLAVAALIEN TULIKOE –
tutkimus vuoden 2025 alue- ja kuntavaaleista (2026)

KAKS – Kunnallissalan kehittämissäätiö rahoittaa kuntia palvelevaa tutkimus- ja kehittämistoimintaa. Tavoitteena on tukea ja parantaa kuntien ja niiden organisaatioiden toimintamahdollisuuksia.

Rahoitamme hankkeita ja tutkimuksia, joiden arvioimme olevan kuntien tulevaisuuden kannalta keskeisimpiä. Tuloksien tulee olla sovellettavissa käytäntöön. Rahoitettavilta hankkeilta edellytetään ennakko-luulotonta ja uutta uraa luovaa otetta.

Säätiöllä on *Polemiikki*-niminen asiakaslehti ja kolme julkaisusarjaa:

Polemia-sarja, jossa käsitellään kunnille tärkeitä strategisia kysymyksiä ajattelua herättävällä tavalla.

Tutkimusjulkaisut-sarja, jossa julkaistaan osa säätiön rahoittamista tutkimuksista. Pääosa säätiön rahoittamista tutkimuksista julkaistaan tekijätahon omissa julkaisusarjoissa.

Julkaisut-sarja, jossa esitellään tutkimustietoa tai yhteiskunnallisia keskustelun avauksia.

Toimintamme ja julkaisumme esitellään tarkasti kotisivuillamme www.kaks.fi.

Vuonna 1990 perustettu itsenäinen säätiö rahoittaa toimintansa sijoitus-tuotoilla.

Osoite	Fredrikinkatu 61 A 00100 Helsinki
Toimitusjohtaja	Jenni Airaksinen, jenni.airaksinen@kaks.fi , p. 050 533 2002
Tutkimuspäällikkö	Sami Borg, sami.borg@kaks.fi , p. 050 345 0811
Taluspäällikkö	Maarit Vaittinen, maarit.vaittinen@kaks.fi , p. 040 716 4807
Viestintäpäällikkö	Satu Perjo, satu.perjo@kaks.fi , p. 0400 720 874

Tutustu kotisivuihimme (www.kaks.fi)!

Jussi Westinen, Elina Kestilä-Kekkonen,
Josefina Sipinen & Åsa von Schoultz

TUPLAVAALIEN TULIKOE – tutkimus vuoden 2025 alue- ja kuntavaaleista

Vuoden 2025 keväällä pidettiin ensimmäiset samanaikaiset alue- ja kuntavaalit, joissa oli paljon uutta niin äänestäjille, puolueille kuin ehdokkaille.

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan tuplavaalien ehdokasasettelua, äänestysaktiivisuutta ja vaalitulosta suhteessa aikaisempiin vaaleihin sekä asetelman vaikutuksia äänestäjäkuntaan. Lisäksi analysoidaan äänestyspäätösten ja puoluevalinnan taustatekijöitä sekä alueellisen eriytymisen ilmentymiä. Tutkimuksessa on käytetty äänioikeutetuille suunnatun kyselytutkimuksen ja Tilastokeskuksen aineistoja. Vertailua tehdään myös aiempien vaalien kyselytutkimusaineistoihin.

Tutkimuksen mukaan esimerkiksi noin joka neljäs äänestäjä hyödynsi ensi kertaa käytössä ollutta mahdollisuutta hajauttaa äänensä eri puolueille alue- ja kuntavaaleissa. Yleisin strategia oli äänestää samaa puoluetta ja samaa ehdokasta, ja näin toimi kaksi viidestä äänestäjästä.

kaks.fi
KUNNALLISALAN
KEHITTÄMISSÄÄTIÖ

ISBN 978-952-349-154-0 (pdf)
ISSN 1235-6956